

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A szerződésen kívül okozott kárért fennálló (deliktuális) felelősség

Szerző:

dr. Horváth Dalma

Veszprém, 2023. augusztus 15.

I. Bevezető

A tanulmány egyrészt a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség körét kívánja feltérképezni, illetve az így okozott károkért való felelősséget kívánja vizsgálni.

A felelősség intézményének alakulása révén a teljesség igénye nélkül célom a felelősség történeti gyökereinek bemutatása, ezzel is rávilágítva, hogy a fejlődési szakaszok ismerete milyen lényeges a felelősségi rendszer megértésében. A cél elsősorban a deliktuális (szerződésen kívüli károkozásért való) felelősség kialakulásának, fejlődésének főbb állomásaira történő rávilágítás.

A deliktuális felelősség hazai tárgyi szabályait a régi, illetve az új Ptk. szabályainak összehasonlításával kívánom bemutatni, erre figyelemmel szükséges a „rég”, illetve az „új” jelző használata a jogszabályhelyi megjelöléseknél. A kutatás során vizsgálni szükséges, hogy a régi Ptk-hoz képest az új Ptk. jelentett-e szabályozásbeli változást, továbbá azt, hogy a bírói gyakorlatban milyen döntések születtek.

Legvégül a különleges felelősségi alakzatok vizsgálatát tűztem ki célul a jogszabályi változások mentén, valamint a mentesülés szempontjából. Természetesen itt is igyekezve a bírói gyakorlatból minél színesebb jogesetekkel alátámasztani és bemutatni a témakört.

II. A felelősségről általában

A felelősség általános értelemben társadalmi normáknak, valamint a szankcióknak való állandó alávetettséget jelenti, más szóval kötelezettséget jelent.¹ Amikor felelősségről beszélünk, akkor azonban nem csak társadalmi értelemben vett felelősségről beszélhetünk. A társadalmi felelősségtől megkülönböztethető a jogi felelősség, ami a jogi normáknak való alávetettség, illetve a nem jogi felelősség, úgy, mint a politikai, az erkölcsi, stb. felelősség. Jogdogmatikai szempontból a felelősség a jogi norma megszegéséért való kötelezettségvállalás.

A jogi felelősség tovább bontható egyrészt büntetőjogi, másrészt polgári jogi felelősségre. A polgári jogban a felelősség valamilyen elvárható magatartás tanúsításáért való helytállási kötelezettség. A

---

¹ Barzó Tímea- Papp Tekla: Civilisztika II. Dologi jog-Felelősségtan. Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2019. 361-368. o.

polgári jogi felelősség szintén differenciálható. Két fajtája a kontraktuális (szerződés megszegéséért való felelősség), mely lényegében a felek szerződéskötésén alapul, míg a deliktuális (szerződésen kívül okozott károkért fennálló) felelősség, mely akár a véletlenszerű károkozáson alapuló felelősséget is jelentheti és a felróhatóságon alapul.

Eörsi Gyulát idézve: „A felelősséget társadalmi értelemben valamely felróhatóan elkövetett társadalomra veszélyes magatartás váltja ki. A felelősség a társadalom nevelő funkciójának az a része, amely reparációval reagál a társadalomra veszélyes magatartásokra.”²

Az állam jogellenessé nyilvánítja a társadalomra „veszélyes” magatartásokat, és azokat szankciókkal sújtja. Ezen szankciók kikényszeríthetőek, így védekezve a veszélyes magatartásokkal szemben a jog eszközeinek segítségével, ezáltal kialakítva a jogi felelősség szabályait. Polgári jogi felelősség esetén a fő hangsúly a reparáción, azaz a vagyoni jellegű szankciókon van. A cél az, hogy az okozott hátrány, kár megtérüljön. A polgári jogi felelősség esetén tehát a preventív, vagy megelőző, nevelő funkció mellett erőteljesen megjelenik annak reparációs, helyreállító, kiigazító hatása is.

A felelősségtan egyik sajátos eleme, hogy adott jogvitában a felelősségi tényállások megállapítása során széles körűtekintést kell fordítani egyéb, például pszichológiai, szociológiai behatások vizsgálatára is, melyek az ember tudatállapotát vizsgáló tényezők. Az emberi tudatállapotra vonatkozó tényezőknek kiemelt jelentősége van a csoportosítás során. Az emberi tudatállapot szempontjából beszélhetünk objektív és szubjektív felelősségről. Utóbbi, vagyis a szubjektív kategóriába sorolható azok a felelősségi alakzatok, ahol vizsgálják a károkozó tudatállapotát. Az objektív felelősségnél nincsenek ilyen tudatállapotra vonatkozó tényezők. A felelősség, olyan esetekben objektív, ahol minden külső tudatállapottól független a károkozás bekövetkezte, mint például a veszélyes üzem találkozása. A szubjektív és objektív felelősség elhatárolásánál az egyik kulcskérdés, a jogsértő által elkövetett magatartás felróhatóságának a vizsgálata. Természetesen lehetséges még többféle csoportosítás, illetve tagolás, azonban a fent említett kategorizálások talán a leglényegesebbek.

---

² Eörsi Gyula: Kötelmi jog. Általános rész. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2006. 239. o.

III. A felelősség intézményének alakulása

1. A felelősség az ősi társadalmakban

A felelősség intézménye már a civilizáció kezdetétől létezett, igaz nem felelősség megnevezéssel, és nem is a mai formában ismert intézményesített háttérrel. Az ősi társadalmakban nem az egyént terhelte a felelősség abban az esetben, ha valakinek kárt, hátrányt okozott, hanem a közösséget, mivel az egyén még csak a közösség tagjaként létezett ebben az időben. Emellett a gazdasági viszonyok sem engedték meg a vagyoni jellegű szankciók alkalmazását. Felelősségről elmondható, hogy az differenciálatlan volt, és korlátlan eredményfelelősséget jelentett. Az első ismert formája a magánbosszú intézménye. Ennek keretében a sérelmet szenvedett fél - családja segítségével - megtorolhatta az őt ért sérelmeket. Aztán a magántulajdon megjelenésével - a későbbi polgári jogi kárfelelősség előzményeként -, bevezetésre került a megváltás, azaz a *compensatio*. A sértett és a károkozó családja között létrejött egy úgynevezett egyezség annak érdekében, hogy a magánbosszút pénzben megváltsa a károkozó, illetve annak családja. A megváltás még kettős természetű volt, egyesítve a kártérítési és a bírság elemeit, az emberi magatartás értékelésétől azonban még független volt. Az ősi társadalmak azonban már korán igyekeztek bizonyos szinten korlátok közé szorítani a magánbosszút és a *compensatio* is. A magánbosszú korlátja a talio elv, azaz a szemet szemért, fogat fogért, életet az életért elv, amely alapján csak olyan megtorlást lehetett alkalmazni, amit a sértett fél elszenvedett. Szem előtt kellett tartani az arányosságot is, ami azt jelentette, hogy nem lehetett nagyobb kárt vagy fájdalmat okozni, mint ami a sértettet érte, mint ami hátrányt ő elszenvedett.

Az egyik első fennmaradt törvénygyűjtemény a babiloni Hammurapi király gyűjteménye (törvényoszlopa). A Hammurapi-féle „törvénykönyv” két jogrend összefonódását mutatja: a *compensatio* elvén alapuló hagyományos mezopotámiai jogot és a talio-elven alapuló törzsi jogot. A törvénykönyvből példaként kiemelhető a talio-elven alapuló szabályok, mint a gyermeket tápláló dadát, aki más gyermeket is táplál a szülők tudta nélkül, és emiatt a gyermek meghal, fél mellének levágására ítélték, vagy ha a gyermek apjára kezet emelt a gyermek kezét a törvények értelmében le kellett vágni. Szem elvesztése, fog kiütése vagy csont eltörése esetén hasonló büntetésben részesítették a károkozót. Kivételt jelentett, ha a szabad ember felszabadított rabszolgának, vagy rabszolgának okozta ezeket a károkat, mert ekkor a talio elv helyett *compensatio* elvet vették figyelembe, ami következik abból a tényből, hogy az ősi társadalmakban az emberek között jelentős

társadalmi különbségek voltak. A különbségek érezhetőek voltak a büntetésekben is, ha két szabad ember fia verekedett össze, vagy egy szabad ember fiát egy szabad ember rabszolgája ütött meg, vagy ha nőt bántalmaztak. A *compensatio* elve alapján szabályozták a vagyoni károkat is, például azt az esetkör, amikor a gátat nem erősítette meg az adott föld tulajdonosa, aminek következtében a környező földeket elöntötte a víz. Ilyen esetben a föld tulajdonosa, aki miatt a többieket kár érte, köteles volt megtéríteni az elöntött földeken megtermelhető gabona értékét, ha erre nem volt képes, eladták a károkozót rabszolgának és vagyonát értékesítették, majd abból fizették ki az okozott kárt. Ha megnyitotta a csatornáját úgy, hogy a szomszédjait kár érte, köteles volt olyan mennyiségű gabonát adni, amilyen mértékű kár a szomszédokat érte.³

2. Az ókori görög gondolkodásban megjelenő felelősség fogalma

Az ókori görögök az őket megelőző civilizációktól sok mindent adaptáltak, azonban a tudományok terén messze túlszárnyalták őket, jóval magasabb színvonalra jutottak számos területen, és ráhatásuk a későbbiekben - római közvetítésnek köszönhetően - egész Európában érezhető. A jogtudomány területén nem beszélhetünk olyan befolyásról, mint amit a rómaiak gyakoroltak, hiszen nem írták le az egyes esetekben követendő szabályokat, nem dolgoztak ki jogintézményeket. Azonban a politika és a filozófia kiemelkedő jelentőségű volt, ami pedig az erkölcsi és a jogi gondolkodásban nyilvánult meg. A cselekvések és az azokért való felelősség a kezdetektől megjelent és fokozatosan kibontakozó filozófiát az emberi gyakorlatba helyezték.⁴

Egyes tudósok szerint Aischylos *Perzsák* című tragédiájának bemutatásához fűződik a felelősségi gondolat első megjelenése.⁵ A későbbiekben más írók is használtak hasonló fogalmakat annak a kifejezésére, hogy az állam vezetőit milyen felelősség terheli. Egyes esetekben, annak ellenére, hogy a felelősség szó, az új görög nyelvben még nem létezett, bizonyos rokon szavakkal már körül tudták írni a felelősség fogalmát, amely a görög állambölcselet egyik legjelentősebb és központi fogalmává vált. Az egyik ilyen felelős kifejezésként fordítható „*hypeuthynos*” kifejezés. Pontos jelentése inkább „helyesen tesz, helyreigazító, vádol, büntett”. Alapvetően arra utal a modern értelemben, hogy valaki felelősségre vonható. Mások ellenben azt emelik ki ennél a fogalomnál, hogy az főleg az állami

---

³ Szabó Miklós: Az antik görög és római politikai filozófia, IN: Bódi Máttyás és Györfi Tamás: Államelmélet a mérsékelt állam eszméje és elemei. Elmélet-történet, Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 33-62. o.

⁴ Földi András - Hamza Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 1996.

⁵ Szabó Miklós: Az antik görög és római politikai filozófia, IN: Bódi Máttyás és Györfi Tamás: Államelmélet A mérsékelt állam eszméje és elemei I. Elmélet-történet, Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 33-62. o.

tisztviselőkre vonatkozik, azoknak a jogi felelősségére és a bírósági felelősségre vonásnak való alárendeltségét fejezi ki.⁶

Arisztotelész szerint az elhatározás a cél megvalósításra irányul, ami megalapozza a tetteinkért való felelősséget. Arisztotelész szerint tehát akkor van értelme felelősségről beszélni, ha hatalmunkban áll megfontolni a jót és a rosszat, és azokat akarni.⁷

Összegzésképpen megállapítható az, hogy a görögök gondolkodásában már a Kr.e. V. század óta jelen vannak a felelősség tartalmú szavak. A görög állambölcselet fontos kategóriáját alkotja a felelősség fogalom, és Arisztotelész már elméleti síkon is foglalkozott a felelősség egyik fajtájával, méghozzá az erkölcsi felelősséggel. Mindezen folyamatok ellenére sem alakult ki azonban az addigi gondolkodásban egy elvont erkölcsi, jogi vagy politikai fogalom a felelősségre. Így elmondható, hogy a modern felelősség fogalom kialakulásában a görög előzményeknek csak közvetett hatásuk volt.

3. A felelősség a római korban

Római jog sem ismerte a felelősség fogalmát és pontos meghatározás sem létezett a felelősség szóra, azonban már ismert ilyen jelentésű, vagy ahhoz közel álló jelentést tartalmazó szavakat, ugyanúgy, mint a görögök. Mindennek ellenére elmondható, hogy a római jogtudósok „tisztában” voltak a fogalom lényegével és kidolgozták azokat a szabályokat, amelyek a jogi - polgári jogi - felelősség rendjének a mai napig alapjául szolgálnak. Elsősorban a deliktumért való felelősség, valamint a szerződés teljesítéséért való felelőssége az, ami a szabályozás központjába került.

A deliktum eredeti és alapvető jogkövetkezménye a római jog hosszú fejlődése során és eredményeképpen, a poena, a büntetés és nem a mai értelemben vett kártérítés. A magánjogi károkozásért járó büntetés, meghaladta a valós kár kétszeres értékét.⁸ Mivel a római jogban a deliktum egyetlen joghatása az obligatio ex delicto, illetve annak alapján kárpótló büntetésként fizetendő poena, a deliktum alapján a sértett kártérítési igényel nem léphetett fel. Ha egyéb jogcímen (pl. bona fidei contractus megszegése miatt) megillette a kártérítés, akkor ezt az igényét a

---

⁶ Földi András: A másért való felelősség a római jogban. Rejtjel Kiadó, Budapest 2004.

⁷ Szabó Miklós: Az antik görög és római politikai filozófia, IN: Bódi Máttyás és Györfi Tamás: Államelmélet a mérséklet állam eszméje és elemei. Elmélettörténet, Bótor Kiadó 2002. 33-62. o.

⁸ Földi András - Hamza Gábor, A római jog története és institúciók. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

büntetésre irányuló (deliktualis) igénnyel általában halmozva érvényesíthette. Ha azonban ilyen (ún. reiperszekutórius) jogcímmel nem rendelkezett, akkor meg kellett elégednie a poneaval, amely ilyenkor - azért is, mert általában nagyobb összegű volt az elszenvedett kárnál - kártérítési funkciót is betöltött.⁹

A XII. táblás törvények Kr.e. 451-450 a római jog egyik legjelentősebb forrása. A károkozás általános fogalmát és a károk megtérítésének elvét azonban nem ismerte, kivétel ez alól a bona fidei contractusok és rei vindicatio képezték. A római gondolkodásban a károkozásnak a dologrongálás delictuma volt a forrása, az ilyen károkozás jogkövetkezményének pedig általában a deliktum alapján fizetendő ponea felelt meg. Azonban a dologrongálás tényállása több évszázados fejlődésen ment keresztül és egyre szélesebb körűvé vált. A XII. táblás törvényben még csak eseti szintű, rongálási tényállásokat találunk, mint például a gondatlan tűzvészokozás, idegen fák jogellenes kivágása, stb. A károkozást még mindig esetileg, de lényegesen átfogó módon szabályozta a lex Aquilia (Kr.e. 286), mely alapja lett a károkozásból származó kötelelem tanának. Eseti köre: idegen rabszolga és baromfi megölése, égetéssel, töréssel, és zúzással, roncsolással elkövetett dologrongálások. A damnum pontosan körülírt tényállásokra vonatkozott. Az iniuria jogellenessége utal, ugyanis nem követ el deliktumot az, aki saját dolgát pusztítja el. A datum pedig a rongálást illető magatartásra irányul, és szükség volt arra, hogy az közvetlen, fizikai összefüggésben legyen a bekövetkezett rongálással (causalitas indemnitatis). A rongálásért rabszolga vagy barom megölése esetén a rabszolga vagy barom egy évre visszamenőleg „legnagyobb” árát lehetett követelni ponea címén a tettestől. Az actio legis Aquiliae az alaptalanul védekező alperes ellen duplumra irányul. Az actio legis Aquiliae a klasszikus korban is tiszta büntető kereset, a posztklasszikus jog azonban a halmazat lehetőségét megszüntette, és ezzel a kereset actio mixta-vá vált. Az actio legis Aquiliai azt jelentette, hogy nem a kártérítésre, hanem az okozott kár esetleg jelentősen meghaladó poena megfizetésére irányult.¹⁰

---

⁹ Földi András - Hamza Gábor, A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.

¹⁰ Benedek Ferenc-Pókecz Kovács Attila: Római magánjog. Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2013.

4. A felelősség a középkorban

Kr.u. 476-ban a Nyugat Római Birodalom összeomlott, mely az ókor végét és a középkor kezdetét jelentette. A római birodalom, Bizánc központtal azonban megmaradt az egykori római birodalom által kijelölt úton, fenntartotta a központosított közigazgatási és a rabszolgák foglalkoztatására épülő társadalmat. Iustiniánus Kelet Római császár uralkodása alatt, a római jogtudósok által kidolgozott rendszert igyekezett megőrizni, fejleszteni és mindennapokban alkalmaztatni. Munkásságának köszönhetően maradt ránk a legteljesebb római jogi törvénygyűjtemények. Megszületett a Digesta, az addig elért eredményeknek a legteljesebb gyűjteménye, mely tartalmazza a legkiemelkedőbb jogtudósok munkáit. A Codex Iustiniánus a császári rendeletek gyűjteménye, továbbá egy hivatalos „tankönyv” a joghallgatók számára Institutiones címmel, valamint a görög nyelven íródott és újabb rendeleteket tartalmazó Noeellae leges.

Mindeközben Nyugat Római Birodalom területének gazdasága teljes átalakuláson ment keresztül. A földterületeket elfoglaló ún. barbár népek főleg mezőgazdasági termeléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak, amihez nem volt szükség a római birodalom által kidolgozott és alkalmazott, kereskedelmi élet bizonyos keretek között való folytatására és egy hatalmas birodalom békés együttélését szolgáló jogrendszer fenntartására, így az lassan elhalt. Ez a folyamat, vagyis a jog vulgarizációja már a Kr. u. IV-V. században elkezdődött. Helyébe a szokásjogi alapú german jog lépett, ami néhány szabályt azonban átvett a rómaiak által alkalmazott jogrendszerből.

A késői középkorban polgári jogi kodifikációk (német, porosz) a XVII-XVIII. században, még többnyire a büntetőjogi szabályozási módszereket veszik át. A polgári jogi deliktumot felsorolásszerűen és esetenként, tényállásaikat körülírva szabályozzák (érezhető a római jogi hatás).

A deliktuális jog alapnormája tehát, nem egy általános deliktum- tilalmon, károkozási tilalmon alapult, hanem többé-kevésbé pontosan körülhatárolt tilalmon. A kár fogalma sem differenciálódott, még csak kialakulóban volt a szerződési és deliktuális kár egymás közötti elválasztása, fogalomrendszere, a vagyoni és nem vagyoni kár differenciálódása. A vagyoni kár területén ugyanis ismeretes volt, a római jog hatására, a felmerült kár (damnum emergens), vagy dologi kár, és az elmaradt haszon, a joggal várt, de a károkozás következtében elmaradt haszon fogalma. A szankciók sem voltak általánosak és megmaradtak azok pönális (büntetőjogi) jellemzői.

A polgári jogi kódexeknek tudható be polgári jogi deliktum elválasztása a büntetőjogi deliktumoktól. A károkozási tilalom általánossá vált, mely a francia Code civilnek köszönhető. A szankciók is általánossá váltak. A korábbi pönális, megtorló elvet kezdi felváltani az „előző helyzet helyreállításának elve”, vagyis restitúció elve, mely többé nem annyira a károkozót kívánja büntetni, mint inkább a károsult vagyoni értékegyensúlyának a károkozást megelőző állapota szerinti helyreállítását kívánja elérni. A kártérítési jogot a magánjog területére helyezi, hiszen ezen túl már a deliktuális magánjog esetleges céljává a károsult érdekeinek oltalma, védelme állt. Az ártatlansági vélelem azonban, hatást gyakorolt a polgári jogi deliktuális felelősségre, ugyanis a polgári jogi deliktum elkövetőjének bizonyítási terhét képezte az elkövető, a károkozó véttségének bizonyítása. A klasszikus kódexek mindvégig megmaradtak a vétkeességi elv, mint főszabály mellett, igaz, számos, szükséges kivétellel. A polgári jogi korszak jelentős érdeme, hogy világosan elválasztotta a szerződési és szerződésen kívüli felelősséget. A deliktum nem más ezek után, mint az az általános jogi aktus, amely a törvényi jogforrás által előírányzott általános károkozási tilalom szándékos vagy gondatlan megszegése, mégpedig jogellenesen, másnak vagyoni vagy nem vagyoni hátrány előidézése révén. A polgári jogi, szerződésen kívüli deliktum szankcióját a törvény szabja meg, a károkozónak a károsult irányában történő kártérítési kötelezésével.

Kiemelkedő eredménye a polgári korszaknak még a tárgyi, vagy objektív (okozatossági) felelősségi rendszerének a kiépítése, mely a veszélyes üzem vagy tevékenység esetén az okozott vétkeességtől függetlenül és az általa folytatott tevékenységből, vagy veszélyes dolognak a fennállásából keletkező kár megtérítésére kötelezi. A polgári korszak mentén alakult ki a saját magatartásért való felelősség és mások magatartásáért való felelősség intézményrendszere. Kialakulnak a különleges felelősségi alakzatok, úgymint az állattartók felelőssége, épületkárok, sportkárok, termékfelelősség, különböző szakmai felelősségek is.

5. A magyar deliktuális felelősségi jog a XIX-XX. században

Magyarországon a XIX. században nem sikerült elfogadni magánjogi törvénykönyvet. Az 1811-ben elfogadott Osztrák Polgári Törvénykönyv 1861-ig, az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok (továbbiakban: ITSZ) elfogadásáig volt hatályban Magyarországon. Ebben az időben a problémát az okozta, hogy a bírói kar az osztrák jogszabályokban nem volt jártas és nem is szívesen használta azokat. Az ITSZ hiánypótló jelleggel született meg, a Kúria bírái által. A törvényjavaslatot a

képviselőház felső háza azonban nem hagyta jóvá törvényként, csupán azt mondta ki, hogy addig lehet a törvénykezésre kiegészítő, ideiglenes jelleggel alkalmazni, amíg a törvényhozás nem rendelkezik másképpen.

A kor általános osztrák-ellenes hangulata ellenére az Osztrák Polgári Törvénykönyvnek nagy hatása volt a magyar polgári jogi felelősség alakulására, amelyet ténylegesen a bírói gyakorlat alakított, formált ki. A XIX. század végén a vétkességi felelősség mellett egyre több esetben kimondták vétkesség fennállása nélkül a károkozó fél kártérítési kötelezettségét a bíróságok, ami főleg a gazdasági változásoknak az eredménye. Megjelentek a veszélyes üzemi tevékenységnek minősülő és a megszokottnál jóval nagyobb kár okozására képes gépi erővel hajtott eszközök a szállításban, termelési folyamatokban. Így felismerhetővé vált, különös veszéllyel járó eszközök, berendezések által okozott károk szabályozásának a fontossága.

A XIX. század végétől Magyarországon is folytak a magánjogi törvénykönyv kodifikációs munkálatai, melyre nagy hatást gyakoroltak a német jogfejlődés eredményei. A felelősség intézményének terén leginkább ez abban mutatható ki, hogy külön fejezetben tárgyalták a vétkességi felelősség eseteit és vétkességtől független, vétlen felelősségi eseteket. Magyarországon a XIX. század második felében és a századforduló után a felelősségi jogintézménytörténeti fejlődésmenetet számos európai színvonalú szerző neve, munkássága, a kodifikációs tervezetek megoldásait befolyásoló, jogfejlesztő eredménye is befolyásolta. Deliktuális felelősséggel foglalkozó szerzők, pl. Hoffman Pál (1830-1907), de említésre méltó Apáthy István (1829-1880) is.

A századforduló szerzői közül különösen kiemelkedik Grosschmid Béni (1852-1938), aki Magyarországon az első önálló felelősségi elméletet dolgozta ki. A felelősség egyes jogi alakzataival veti össze az önállóvá vált polgári jogi felelősséget. Álláspontja szerint egy magatartás, vezethet büntetőjogi, fegyelmi és polgári jogi felelősség megállapításához egyaránt. A polgári jogi felelősség kapcsán vizsgálja a kártérítési kötelezettséget, valamint annak jogalapját. Kritikával illeti a kontraktuális és a deliktuális felelősség megkülönböztetését. A vétkesség fogalmának elemzésekor előrevetíti a vétlenségen alapuló objektív felelősséget.¹¹

---

¹¹ Grosschmid Béni: Fejezetek a kötelmi jogunk köréből. I. kötet, Grill Könyvkiadó Vállalat, Budapest 1932.

Grosschmid Béni tanítványa Szladics Károly, aki szintén a felelősség kérdéskörével foglalkozott. Elmélete szerint a szerződésen kívüli károkozás esetén a vétkességet kell a bíróságnak vizsgálnia és kimondja, hogy a vétkes károkozás ténye - minden más körülmény fennállásától függetlenül - kimeríti a jogellenes magatartás fogalmát, a jogellenes cselekménnyel okozott kárt pedig köteles a károkozó megtéríteni.

Marton Géza, aki szintén Grosschmid Béni tanítványa volt, éles kritikát fogalmazott meg A polgári jogi felelősség című munkájában. A római jogi hagyományokhoz kialakult vétkességi alapú felelősségi rendszerekkel szemben véleménye szerint a legnagyobb probléma, hogy anélkül adaptálta a magánjogtudomány a római jogban alkalmazott fogalmakat, illetve jogintézményeket, hogy azokat a megváltozott gazdasági és társadalmi körülményekhez igazította volna. Kimondja, hogy „a vétkesség csupán a büntetőjogi felelősségre vonáshoz elegendő alap. Azonban nemcsak a morálisan elítélendő károkkal szemben kell védeni a társadalmat, hanem ezen túlmenően olyan érdeköszeütközések kielégítő rendezéséről és ehhez kapcsolódó károk megtérítéséről, viseléséről is gondoskodniuk kell, ahol az egyik fél cselekedete sem ítélnél el morálisan.”¹² Ez éppen a XIX. században elterjedt termelési, berendezkedtek berendezési eszközök miatt indokolt, amellyel másnak akaratlanul is kárt lehetett okozni. Marton Géza álláspontja szerint a vétkességi alapú felelősségi rendszereknek még további hibái is vannak. Tekintve, hogy a vétkesség esetén belső, lelki oknak is fent kell állnia, a károsult fél csak nehezen, vagy egyáltalán nem tudja ezt bizonyítani, és felperesként hátrányos helyzetbe kerül az alperesi pozícióban lévő károkozóval szemben. A másik hiba okaként azt vázolja fel, hogy a vétkesség egy morális ítéletet jelent. Ez azt jelenti a károsult szemszögéből, hogy neki olyan módon kell tényeket bizonyítania, amelyből a bírónak logikus következtetéssel arra a meggyőződésre kell jutni, hogy a károkozónak valóban felróható a cselekmény elkövetése.¹³

A bizonyítási igazságtalanságok, illetve bizonyos esetekben lehetetlensége volt a kiváltó oka annak, hogy több nemzet törvényhozói először a gazdasági folyamatokban egyre nagyobb szerephez jutó nagyvállalatokkal, üzemekkel szemben meghozták azokat a jogszabályokat, amely alapján vétkes károkozás esetén is meg kell téríteni az okozott kárt, csupán a vis major esetében volt lehetőség a mentesülésre. A későbbiekben ezt a vétkességtől független felelősségi koncepciót kiterjesztették, és

---

¹²Marton Géza: A polgári jogi felelősség. Triorg Kft., Budapest 1992.

¹³ Marton Géza: A polgári jogi felelősség. Triorg Kft., Budapest 1992.

már nem csak a nagyvállalatokkal szemben lehetett erre hivatkozni, hanem gépkocsivezetőkkel, fogathajtókkal, mesterekkel szemben is.

Marton Géza az objektív felelősségen alapuló, prevención nyugvó, egységes felelősségi rendszert dolgozott ki, szemben a legtöbb ország jogrendszerében meglévő „tisztá” szubjektív és objektív felelősségi rendszerrel.

Eörsi Gyula úttörő szerepet játszott a mai magyar felelősségi rendszer kialakításában, hiszen részt vett az 1959-es Ptk. kodifikációs munkálataiban, és munkájának fő eredménye, hogy az az álláspont került be a polgári törvénykönyvbe, amely kártérítési felelősség beálltához felróhatóságot követel meg. Nem veti el olyan mértékben a vétkességi elvet mint Marton Géza, de ugyanakkor elismeri a felelősség objektivizálódásának az egyes országokban lejátszódó folyamatát. A szubjektív és az objektív felelősség, álláspontja szerint, nem két elkülönülő típusa a felelősségnek, hanem egy felelősségi skála, mely a felróhatóság szabályán, az elvárható magatartás zsinórmértékén alapul. A felelősség alapja tehát az, hogy a társadalom bizonyos követelményeket támaszt a tagjaival szemben. A felróhatóság a társadalmi értékelés követelménye, ugyanakkor megtestesíti az egyén társadalomhoz való viszonyulását.¹⁴ A felróhatóság magában foglalja nem csak a károkozó magatartásért való felelősséget, hanem a törvényben szabályozott speciális felelősségi alakzatok esetében bekövetkezett károk elleni védekezés elmulasztását is. Ugyanarra az álláspontra helyezkedik, mint Marton Géza atekintetben, hogy a felróhatóságon alapuló felelősség a vis major-ig terjedhet. A felelősség egyes eseteinek közös eleme egyrészt a prevenció és reparáció célzat egyesítése szankció által, másrészt a magatartás társadalmi elítélése. Elméletben tehát egyesíti a szubjektív és objektív elméleteket a felróhatóság két formájaként kezelve azokat.¹⁵

A magyar jogtudományra jellemző, hogy a XIX. század végén jelesebb képviselői még a szubjektív, vétkességi alapú felelősségi rendszer mellett törtek lándzsát, azonban a bírói kar felismerte a világ jelenségként terjedő objektív felelősség jelentőségét és alkalmazásának szükségességét bizonyos típusú károkozások esetén. Ennek köszönhetően a jogalkotót lépésre készítette hazánkban a XIX. század utolsó évtizedeiben megjelentek a veszélyesnek minősülő üzemek által okozott károkra

---

¹⁴ Eörsi Gyula: A jogi felelősség alap problémái. A polgári jogi felelősség. Akadémia Kiadó, Budapest 1961.

¹⁵ Eörsi Gyula: Kötelmi jog, - Általános rész. Tankönyvkiadó, Budapest 1978.

vonatkozó speciális szabályokat tartalmazó törvények. Az objektív alapú felelősségi rendszer éles kritikájával találkozunk Marton Gézánál és Eörsi Gyulánál is, akinek jelentős szerepe volt a XIX-XX. században kialakított és máig létező felelősségi elmélet megszületésében.

IV. A deliktális felelősség tárgyi szabályozása a régi és az új Ptk. tükrében

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 318. § és 339. §-ai szerződésszegéssel és a szerződésen kívül okozott kár megtérítésének szabályait úgymond „összemoszták”, tekintve, hogy a polgári jog egész területén a felelősség azonos elvei érvényesülnek és csak ritka eltérés mutatkozik. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) ezzel szemben eltérő elvi alapon építi fel a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályozását. A jogalkotó a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősséget a szerződés általános szabályai közé iktatta be, a szerződésen kívüli károkozást pedig különálló kötelelem-keletkeztető tényként kezeli és a Hatodik könyv Negyedik Részében külön került szabályozásra.

Megemlítendő, további lényegi eltérés, hogy a régi Ptk. a jogalap nélküli gazdagodást a polgári jogi felelősség fő esetének tekintett jogellenes magatartásért való felelősséghez társította.

A kártérítési kötelezettség keletkezésének feltételeit az új törvénykönyv változatlanul jogellenességre, a felróhatóságra és az okozati összefüggésre alapozza. A szabályozás megmaradt a hagyományos alapokon, de részleteiben több kisebb-nagyobb változással találkozunk. A régi Ptk. 339. szakaszának (1) bekezdése általános megfogalmazást tartalmazott, és a bíróságok feladata volt, hogy esetenként, az általános szabály értelmezésével megoldják a problémát. Ennek során a bíróságok értelmezték azt, hogy mit jelent a kártérítési kötelezettség feltételeként szereplő jogellenes magatartás, az okozás, a felróható magatartás és a kár.

Az új Ptk. 6: 518. §-ának általános jellegű rendelkezése szerint törvény tiltja a jogellenes károkozást. Az általános deliktum elvét a bíróságok nem fogadták be, a károkozó magatartás és valamely pozitív tételesjogi szabály összeütközését várja el. Ebből is következik, hogy az új Ptk. kimondja a károkozás általános tilalmát, hasonlóan, mint a joggal való visszaélés esetén.

1.A kártérítési felelősség közös feltételei

A kártérítési felelősség közös szabályait a XXVI. cím foglalja össze. Ezek először a kártérítési felelősség megállapításának, majd a kártérítés módjának kérdését szabályozzák.

Az új Ptk. 6: 519. §-a szerint az, aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható. Ez a rendelkezés annyiban tér el a régi Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésétől, hogy nem veszi át a felróhatóság kimentésének alapját, amely szerint, a károkozónak azt kellett bizonyítania, hogy úgy járt el ahogyan az az adott helyzetben elvárható. A törvény tehát megtartotta a felróhatóság vonatkozásában a régi Ptk.-ban foglalt szabályozást. Az új Ptk. már a bevezető rendelkezések között általános jelleggel határozza meg az „elvárható magatartás” fogalmát, azaz az új Ptk. 1:4. § kimondja, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ezzel egyszersmind az egész törvénykönyvben mintegy érvényes alapelvként deklarálva azt az általában elvárható magatartás elvét, melynek megsértése maga a felróhatóság. Ezáltal a jogalkotó egyszersmind megoldotta, hogy a kódexben a továbbiakban a felróhatóság tartalmát nem kell boncolgatnia.

Egyébiránt a kártérítési kötelezettség e feltételeiben nincs változás. Tovább folytatódhat az a gyakorlat, amely egyaránt megköveteli az elvárható magatartást mind a cselekvés, mind a mulasztás esetében és nagy jelentőséget tulajdonít a szakmai szabályok betartásának és nem tesz különbséget a mulasztás súlya és módja szerint. Erre világít rá a BH. 1999.552. számú határozat is, mely szerint a bíróság a II.r. alperest a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján, a szerződésen kívül okozott károk megtérítéséről szóló előírások alapján marasztalta. A másodrendű alperes akkor járt volna el, úgy, hogy az adott helyzetben általában elvárható, valamint ahogy az a jogszabály előírásainak is megfelel, az indokolás szerint, ha a parkoló járműve sebességváltóját első sebességbe kapcsolja, és annak kézifékét is behúzza. A gépkocsi megindulása a kézifék behúzásának elmulasztására vezethető vissza.

Az EBH 2011. 2397. számú elvi döntésben is hasonló iránymutatással találkozhatunk. A tulajdonjogot a társadalmi rendeltetésének megfelelően kell és lehet gyakorolni, amely az érdekek összhangba hozatalának kötelezettségét, az együttélés körülményei szerint kölcsönös együttműködést és az elvárhatóság mértékéig való gondosságot teszi az érintettek által tanúsított magatartás

megítélésének mércéjévé. Ez a megközelítés a szomszéd magatartása miatt kárt szenvedő fél jogi helyzetét ezeknek a speciális követelményeknek a tükrében teszi rendezhetővé. (EBH2011.2397)

A régi Ptk. 4. §-ának (1) bekezdése rendelkezett arról, hogy a felek jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni. Ehhez kapcsolódva a régi Ptk. 205. §-ának (3) bekezdése rögzítette, hogy a feleket ahogy az az adott a szerzős megkötésénél együttműködésre, továbbá arra kötelezte, hogy már a szerződés megkötése előtt is tájékoztassák egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Az új Ptk. 1: 3. §-a ezzel azonos követelmények szerint határozza meg a jóhiszeműség és tisztesség elvét, valamint a Ptk.6: 62. §-ának (1) bekezdése is a szerződés megkötésénél a felek együttműködési és tájékoztatási kötelezettségét. A Ptk. 6:62. § (3) - (5) bekezdése azonban már rendelkezik ezen kötelezettségek megszegésének szankcionálásáról is: ha a szerződés létrejön, a szerződésszegéssel okozott kártérítés szabályait kell alkalmazni. Azért, mert a szerződés nem jött létre, kártérítés követelésének nincs helye, azonban ha a felek egyike a közreműködési, illetve tájékoztatás kötelezettségének megszegésével a másik félnek kárt okozott, azt a szerződésen kívül okozott kártérítés szabályai szerint köteles megtéríteni.¹⁶

A kártérítés ezen kettőssége oda vezet, hogy a szerződésszegéssel okozott kár megtérítésének szabályait kell alkalmazni, a károkozó csak az "ellenőrzési körén kívül eső körülmény" bekövetkeztével tudja magát a felelősség alól kimenteni (új. Ptk. 6: 142. §), viszont ha a szerződésen kívüli kártérítés szabályait kell alkalmazni, a kimentéshez elég azt bizonyítani, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben az általában elvárható.

A szerződés érvénytelensége esetén is megfigyelhetünk valami hasonló kettősséget. A régi Ptk. 238. §ának (2) bekezdése a szerződés megkötéséből eredő kár megtérítéséről csak harmadik fél javára szólóan rendelkezett. Az új Ptk. 6: 115 §-a "járulékos igények érvénytelen szerződés esetén" elnevezés mellett a kártérítés lehetőségének a felek egymás közti viszonyában is helye van. E § (2) bekezdése szerint az a fél, amelyik az érvénytelen szerződés megkötésével a másik félnek kárt okozott, azt a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség általános szabályai szerint köteles megtéríteni. Ez a rendelkezés azonban a magatartás felróhatóságát külön szempontok szerint kezeli: a kimentés

---

¹⁶ Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

hiányában a szerződés megkötéséből eredő kár teljes egészében (pozitív interesse) kell megtéríteni, azonban a sikeres kimentés csak a szerződéskötésből eredő kár (negatív interesse) megtérítésére köteles.

Itt célszerű megemlíteni, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 244. §-a (annak ellenére, hogy az egészségügyi szolgáltatások megbízási szerződés tárgyát képezik) úgy rendelkezik, hogy ezekkel a szolgáltatásokkal összefüggésben keletkezett kárigények, illetve a személyiségi jog megsértése miatt érvényesíthető igényekre az új Ptk. annak a szerződésen kívül okozott kár felelősségre, valamint a személyiségi jogok megsértésére vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni (új Ptk. 2: 52. § és 2: 54. §). Ez a rendelkezés elsősorban a felróhatóság, illetve a kimentés szempontjából bír relevanciával. Továbbra is követhető a kialakult gyakorlat az elvárható gondosság hiánya, valamint a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása esetén, úgy mint a BH2000.347. számú jogesetben is, amelyben kimondja a bíróság, hogy a műtétet követően előállt állapotrosszabbodás a műtéti kockázat körébe tartozik, mert a legnagyobb gondossággal elvégzett beavatkozás esetén sem garantálható a javulás, ugyanakkor bekövetkezhet a korábbi állapot romlása. A felperes törvényes képviselőjének tájékoztatása a műtét előtt az orvosi iratok szerint megtörtént. Ezért az alperes kártérítési felelősséggel (rég Ptk. 339. §) nem tartozik.

A fentiekre mutatott rá a BH2000.536. számú döntés is. A bíróság a felperes tájékoztatásával kapcsolatban megfelelően alkalmazta a jogszabályi rendelkezéseket. A személyiségvédelmi rendelkezési jog kétségtelenül kiterjed az egészség, testi épség megóvásához szükséges eszköz alkalmazási módjának meghatározására. Műtéti hozzájárulás esetén azonban a betegnek tudnia kell, hogy milyen kockázatot vállal, mert a személyiségvédelmi rendelkezési jogosultságát csak így gyakorolhatja megfelelően, és hozzájárulása is csak ebben az esetben zárhatja ki az alperes felelősségét a Ptk. 75. §-ának (3) bekezdésében foglaltak szerint.

Az általános szabályok közt az új Ptk. a továbbiakban tisztázza a kártérítési norma tényállási elemeit.

1.1. Jogellenesség

A BDT 2007.1689. számú határozat rögzíti, hogy a károkért való felelősség szempontjából jogellenes minden olyan magatartás, amely károsodásra vezet, kivéve, ha a károkozó magatartás jogellenességét kizáró ok áll fenn. A kár megtérítése iránti igény szempontjából a jogellenesség a károkozásból következik. Ez a károkozás általános tilalma a „neminem laedere” elve. (BDT 2005. 1261.)¹⁷

Az új Ptk. 6: 520. § károkozást változatlanul minden esetben jogellenesnek minősíti, kivéve, az a)- d) pontokban meghatározott eseteket, azaz, ha a károkozó a) a károsult beleegyezésével okozta; b) a jogtalan támadás vagy jogtalan és közvetlen támadásra utaló fenyegetés elhárítása érdekében a támadónak okozta, ha az elhárítással a szükséges mértéket nem lépte túl; c) szükséghelyzetben okozta azzal arányos mértékben; vagy d) jogszabály által megengedett magatartás más személy jogilag védett érdekét nem sérti vagy a jogszabály a károkozót kártalanításra kötelezi.

Ezen taxatív megfogalmazott 4 esetkör, amelyekre a károkozás nem minősül jogellenesnek.

a.) A károsult beleegyezése kizárja a jogellenességet. Ez a rendelkezés azonos a régi Ptk. 342. §-ának (2) bekezdésével, de társadalmi érdek sérelmét okozó beleegyezésre vonatkozó kivétel kihagyásával. Hasonló rendelkezést tartalmaz az új Ptk. 2: 42. § (3) bekezdése is, amikor arról rendelkezik, hogy nem sérti a személyiségi jogot az a magatartás, amelyhez az érintett hozzájárul. A károkozásba való „beleegyezés” szerződésben történik, a jelentősége elsősorban a szerződésszegéssel okozott kártérítés vonatkozásában van. A szerződésen kívül okozott károk esetén a gyakorlatban eddig csak a személyiségi jogok körében lehetett a jogsértéshez való hozzájárulással találkozni (pl. a fénykép és hangfelvétel közzétételét vagy kockázatvállalást illetően), ami a BH 2002. 7. számú bírói döntéséből is kiolvasható, mely szerint az új eljárás során a másodfokú bíróságnak tisztázni kell, hogy a felperes fellebbezése pontosan mire irányul. Állást kell foglalni abban a kérdésben is, hogy a felperes fényképfelvételének (képmásának) elkészítése és annak sajtó útján, nagy nyilvánosság előtt történő felhasználása a felperesnek okozott-e és ha igen, milyen mértékű vagyoni és nem vagyoni hátrányt.

---

¹⁷ Lábady Tamás: A deliktualis felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

Elképzelhető hozzájárulás a tulajdonjog megsértése esetén is (pl. hozzájárulás a szomszéd építkezéséhez, amely az új Ptk. 5:23. § ellenére, BDT 2007. 155. számú határozatában kifejtett szempontok szerint csökkenti a hozzájárulást megadó fél ingatlanának értékét).

A jogellenességet kizáró beleegyezéshez hasonló szabályt tartalmaz az új Ptk. 6: 526. §-ának az a rendelkezése, amely a károkozásért való felelősség kizárását vagy korlátozását általában véve megengedi, kivéve a szándékosan okozott, valamint az emberi életet, testi épséget, egészséget megkárosító károkozásért való felelősség kizárását vagy korlátozását: az erre irányuló szerződéses kikötést semmisnek nyilvánítja.²⁸ A szerződésen kívül okozott kár esetében az ilyen szerződési kikötés nagyon ritkán fordul elő. Leginkább az egészségügyi szolgáltatások esetében találkozhatunk vele, hiszen ezek szerződésen alapulnak, mégis a szolgáltató a szerződésen kívül okozott kártérítés szabályai szerint tartozik felelősséggel.

Mégis e vonatkozásban leggyakoribb tényálláskörrel a sport területén találkozhatunk. A kialakult bírói gyakorlat e téren kellően szilárd, egységes és következetes. Tekintve, hogy a sport során elszenvedett sérülés a sporttal együttjáró kockázati körön belül marad, és a károsult beleegyezése folytán kizárja a károkozás jogellenességét, még akkor is, ha a sportszabályok megsértése szándékos. Azonban a BDT 2004.932. számú határozat rögzíti, hogy a felvállalt kockázat határain kívül esik és kártérítési felelősséggel jár, ha a játékos a sérülés okozásának célzatával fejti ki szándékos, a játékszabályt durván sértő károkozó magatartást.¹⁸

b.) Kizárja a jogellenességet a jogtalan támadás vagy fenyegetés elhárítása. Ehhez hasonló rendelkezést tartalmazott a régi Ptk. 340. § (1) bekezdése is. Nincs olyan változás, amely az eddigi gyakorlatot befolyásolná. Ezen bírói gyakorlatra példa az EBH 2001.521. számú eseti döntés. A jogvita elbírálása során a bíróságnak arról kellett döntenie, hogy az alperesnek a régi Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésén alapuló kártérítő felelőssége fennáll-e, illetőleg az alperes jogos védelmi helyzetben és olyan módon okozta-e az I. r. felperes sérüléseit, amely a kártérítő felelősséget kizárja. Az alperes és a házastársa közötti dulakodás, a telefonon történő fenyegetés, továbbá a támadók érkezésének körülményeit értékelve, a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felperesek jogtalan támadása teremtette meg az alperes jogos védelmi helyzetét. A Ptk. 343. §-ának alkalmazása szempontjából a

---

¹⁸ Lábady Tamás: A deliktális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

jogos védelemnek a jogtalan támadás elhárítását kell céloznia, és a támadás harmadik személy ellen is irányulhat. Az alperes az I. r. felperes támadó magatartását hárította el, magatartásának a támadással való egyidejűsége is fennállt. A bíróságnak azonban azt is vizsgálnia kellett, hogy az alperes védekezése túllépte-e a szükséges mértéket. A jogos védelem határainak túllépése jogellenes magatartás, amelynek menthetőségét a felróhatóság körében kell értékelni. Az alperestől a házastársával való dulakodás, a szóbeli fenyegetés, a három személy fenyegető fellépése, az ablakok betörése és a gázspray alkalmazása után nem volt elvárható a védekezés szükséges mértékének felismerése, ezért a védekezés módjának alkalmazásánál a felróhatósága, következésképpen a kártérítő felelőssége nem volt megállapítható.

c.) Kizárja a jogellenességet a szükséghelyzet is, ennek mibenlétét az új Ptk. 5: 26. §-a határozta meg. A régi Ptk. 343. §-val azonos módon, az új Ptk. már nemcsak az életet vagy a vagyont, hanem a testi épséget fenyegető veszélyt is szerepelteti. Tehát szükséghelyzet a más életét, testi épségét, vagyonát közvetlenül fenyegető és máként el nem hárítható veszély (árvíz, pusztító erejű vihar).

d.) Végül nem jogellenes a károkozás, ha a kárt a károkozó jogszabály által megengedett magatartással okozta, feltéve, hogy az a magatartás más személy jogilag védett érdekét nem sérti, vagy a jogszabály a károkozót kártalanítása kötelezi. Lényeges, hogy jogszabályi engedéllyel, vagyis az a tény, hogy a kárt jogszabály által megengedett magatartással okozták, önmagában még nem zárja ki a károkozó magatartás polgári jogi jogellenességét, azaz nem teszi jogszerűvé a károkozást. Viszont csak akkor nem lesz jogellenes a károkozás, ha a károkozó a kárt jogszabály által megengedett magatartással okozta, feltéve, ha a jogszabályban előírt kártalanítás, vagy a jogvédte érdek sérelmének a hiánya áll fenn.

Az új Ptk. elfogadta, az ítélkezési gyakorlatban kialakult azt a nézetet, amely szerint a külön (általában közigazgatási) szabály alapján megadott engedély nem mentesít az ezáltal okozott kár megtérítése alól. Az új Ptk. általános rendelkezése széles körben védi a más személy érdekét, aki ezáltal a kártérítési kötelelem másik alanya lesz (e védelemből eredő problémák megoldása szintén az ítélkezési gyakorlatra hárul). Ilyen például a közjogi jogszabályok által megengedett - határértékeken belüli - környezetszennyezések, illetőleg a szomszédjogi sérelmet és kárbekövetkezést eredményező hatósági építési engedélyek. Polgári jogilag károkozási tényállás(ok), ha az építési engedély alapján folytatott építkezés a szomszéd „szükségtelen”, azaz a tűrési határon kívüli zavarásának minősül és

kilatásvonással, beárnyékolással, az adott környezetbe nem illő, tájidegen létesítmény látványával, intimitás elvesztésével, zajhatással, vagy negatív egészségügyi khatásoktól való félelemérzettel jár együtt.¹⁹

A polgári jogi jogellenességet a közérdekű, közcélú tevékenység sem zárja ki, mutat rá a BH 2007. 226. számú döntés. A bírói gyakorlat szerint az autópálya építése, nyilvánvalóan közcélú, közérdekű tevékenység, amely azonban nem zárja ki, hogy a környező ingatlantulajdonosok ingatlanuk értékcsökkenésének ellentételezését követeljék, mert ezek az építkezések jogilag védett érdeküket sértik.

A károkozót terhelő kártalanítás módjára és mértékére az új Ptk. 6: 564 §-a szerint a kártérítés szabályait kell alkalmazni.

Összességében elmondható, hogy a jogellenességet kizáró tényálláskörök kapcsán az új Ptk. azzal, hogy egy helyen szabályozza azokat az eseteket, amelyekben a károkozás nem minősül jogellenesnek, jelentősen segíti a jogalkalmazási gyakorlatot. Amennyiben a károkozás általános tilalmából indulunk ki, nem kell mást tenni, mint a tényállásba beilleszthető-e valamely jogellenességet kizáró ok, amennyiben nem, úgy a károkozás tilalmának megszegésével állunk szemben.

1.2. Előreláthatóság

Az új Ptk. 6:521 §-a "előreláthatóság" címszó alatt az okozati összefüggés megállapíthatóságát kizárja az olyan kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre, és nem is kellett előre látnia. Az okozati láncolat megléte előfeltétele, mégpedig nélkülözhetetlen feltétele a felelősség megállapításának.

Az okozati összefüggés problémájával a jogelmélet széles körben foglalkozott, a bíróságok gyakorlatában azonban a kidolgozott szempontok alkalmazásának nemigen található nyoma. A gyakorlat általában abban foglalható össze, hogy a bíróságok az oknak azt a magatartást fogadta el, amely nélkül a kár nem következhetett volna be. Bizonytalanság volt tapasztalható olykor, ha a kár

---

¹⁹ Lábady Tamás: A deliktális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

bekövetkezéséhez több ok együtt hatása vezetett. Emiatt ellentmondást lehetett találni olyan ügyekben, amikor a beteg egészségi állapotának romlását vagy halálát részben természetes ok, részben pedig orvosi műhiba idézte elő. Volt olyan ok, amely az okok közül egyedül az orvosi műhibákhoz kötötte a kár bekövetkeztét, amint az az egyik bírói döntésben is megjelent, mely szerint kétségtelen, hogy gyakran csak jelentős bizonytalansági tényezők mellett lehet következtetni arra, hogy a beteg állapotának alakulásában milyen hatása volt az adott orvosi beavatkozásnak, különösen pedig, hogy milyen eredményre vezetett volna a helyesnek vélt, az elvárható gondosság melletti kezelés a hátrányos elváltozás megelőzésében, enyhítésében; azaz az orvosi kezelés, illetve annak elmulasztása mennyiben, milyen mértékben hozható okozati összefüggésbe - a számos egyéb oksági tényező, így különösen a beteg állapotának sorsszerű alakulása mellett - a károsodással. Az esély csökkenése, illetve elvesztése hátrány, vagyis olyan károsodás, amely megalapozza a kártérítési felelősséget. Az esély elvesztése esetén nem lehet bizonyosan állítani azt, hogyha a diagnózist időben, jól felállítják, a megfelelő kezelést időben elkezdik, akkor a beteg bizonyosan meggyógyult volna, csupán azt lehet állítani, hogy nagyobb esélye lett volna a gyógyulásra, tehát a diagnosztikai tévedés nem a gyógyulástól, hanem a gyógyulás esélyétől fosztotta meg a beteget. Ha valószínűsíthető, hogy időben, jól végzett kezelés mellett akár minimális esélye lett volna a betegnek a gyógyulásra, életben maradásra, akkor a felelősség megállapítható. A kimentéshez azt kell bizonyítani, hogy hiba nélkül sem maradt volna esélye a gyógyulásra mondja ki a BDT 2010. 2274. számú jogeset.

Bizonytalanság volt tapasztalható, az olyan esetekben is, amikor a kárt több egymást követő, különálló ok idézte elő, de az utóbbi ok bekövetkezésének feltételeit az előbbi teremtette meg. Ellentétes állásfoglalások után a BH 1996.92. számú határozat az események sorozatának első okozóját kötelezte az új sorozat végén bekövetkezett kár megtérítésére.

A BH 1996.92. számú bírói döntés szerint a baleset következtében az alperes (házastársi közös vagyon megosztása is a per tárgya volt és az alperes viszontkeresete alapján kártérítési igény is felmerült) a bal lábszár csontjainak darabos törését szenvedte el, szövődményként tüdő és agyi zsírembólia és csontvelőgyulladás lépett fel. A sérülés miatt az alperesen több műtétet hajtottak végre, és huzamos ideig állt kórházi kezelés alatt. Sérülése a bal alsó végtag megrövidülésével és hegesedésével maradandó fogyatékossgot eredményezett. A Ptk. 360. §-ának (1) bekezdése értelmében a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes. Az alperes maradandó fogyatékossga az elszenvedett balesettel okozati összefüggésben következett be, és a gyógyulási folyamat végére

kialakult. Mindazok a tényezők tehát, amelyek az életvitel megváltoztatását eredményezték, a baleset időpontjától fennálltak. A nem vagyoni kártérítés ezért a baleset időpontjában esedékessé vált, és a felperes a Ptk. 360. §-ának (2) bekezdése értelmében ez időponttól köteles a késedelmi kamat fizetésére.

Felmerült a gyakorlatban az előreláthatóság kérdése is. Egy 1984-es BH döntés kapcsán például, mely szerint előre pontosan fel nem mérhető körülmények bekövetkeztére nem állapítható meg kárfelelősség (BH 1984. 195.), vagy a BH 2008. 299. döntésben, mely szerint az oksági láncolatban meghatározónak azt az okot tekintették, amely az események rendszerinti lefolyása mellett - az általános élettapasztalat szerint - alkalmas az eredmény létrehozására. Az oksági láncolat szakaszai tekintetében pedig döntő jelentőséget tulajdonított annak, hogy "a károkozás a vezető eseménysor indítója látta-e, illetve láthatta-e a bekövetkező eredményt.

Az új Ptk. 6:521 §-a az okozati összefüggést meghatározó körülménynek nyilvánította a kár bekövetkezése előreláthatásának tényét, illetve annak elvárhatóságát. Azt, hogy a károkozónak az eredményt előre kellett látnia, az adott körülmények között kialakított magatartás szándéka vagy mulasztása mérlegelésével, a következményre gyakorolt hatása alapján kell megállapítani. Az új Ptk. indokolása ebben a vonatkozásban is az észszerűen és gondosan elvárható személyt állítja mintának: a tőle elvárható körültekintés és megfontolás alapulvételével kell döntenie arról, hogy a károkozótól mennyiben volt elvárható a magatartása következményeinek felismerése. A kódex e vonatkozásban is a jogalkalmazó munkáját segíti, hisz megteremtette a kiszámítható és egységes ítélkezés alapját, tekintve, hogy az előreláthatósági korlát szempontja szerint elvágja az okozati láncot az olyan károk tekintetében, amelyeket a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia, azzal, hogy bírói mérlegelésnek továbbra is nagy szerepet hagy.

Az új Ptk. 6:143. § és 6:521. §-ának összehasonlításából kiderül, hogy az előreláthatóság kérdése eltérően jelenik meg a szerződészegésből eredő kár és a szerződésen kívül okozott kár megtérítésének szabályozásában. Az előbbi az előreláthatóságnak csak a következményes kár megtérítésénél tulajdonít jelentőséget, az utóbbi viszont ezt a kártérítési felelősség feltételévé teszi. A több ok együtt hatása esetén az előreláthatóság rendszerint megállapítható lehet, az oksorozat esetén pedig ez ritkább.

1.3. A kártérítési kötelezettség terjedelme

Az új Ptk. a régi Ptk. 341. §-ának a tisztességtelen gazdasági tevékenység előidézéséről szól, azonban ennek a (2) bekezdésének a rendelkezését már az új Ptk. nem vette át, tekintve, hogy az az a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. (Tpv.) törvényre tartozik.

A kártérítési kötelezettség terjedelmét az új Ptk. 6:522. §-a a régi Ptk. 355. § (1) és (4) bekezdéseitől jelentősen eltérő módon határozza meg. Az 1959-es törvény nem mondja ki a teljes kártérítés elvét, hanem az egyes kárfajták felsorolásából következik, hogy a károkozó a károsult teljes kárát, azaz a károsultat ért minden olyan hátrányt, amely a károsító esemény folytán őt érte, köteles megtéríteni. Tekintve, hogy az egyes felelősségi alakzatok körében vannak kivételek, szükségessé vált, hogy az új kódex kifejezetten rendelkezzen róla. Az új Ptk. 6:522. § (1) bekezdésének általános jellegű szabálya a károkozót a károsult teljes kárának megtérítésére kötelezi. Ez alól a (4) bekezdés kivételt tesz azon rendelkezésével, hogy a bíróság a kártérítés mértékét különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén a teljes kárnál alacsonyabb összegben is megállapíthatja, mint ahogy a BH1978. 403. számú jogesetben is kifejtésre kerül. Azt a további kérdést, hogy a megtérítési igény mérséklését méltányossági okok indokolják-e és milyen mértékben, a felelős személy vagyoni, kereseti, családi és személyi viszonyainak- és általában az eset összes körülményeinek beható értékelésével kell elbírálni. A kiemelt körülmények figyelembevételével és különös súllyal mérlegelve azt, hogy a felperes hat személy, köztük négy kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik, a megtérítési kötelezettség 1000 forintra történő mérséklése mutatkozik indokoltnak. Ez a kötelezettség arányban áll az egyébként nem jelentős fokú gondatlan magatartást tanúsító felperes teljesítő képességével is.

Az új Ptk. nem veszi át a kártérítés módjának köréből az eredeti állapot helyreállításának kötelezettségét, valamint a nem vagyoni kár fogalmát.

A nem vagyoni kár helyett az új Ptk. a sérelemdíj jogintézményét vezette be. Ennek lényege az új Ptk. 2:52.§ rendelkezései alapján abban foglalható össze, hogy a sérelemdíj azt illeti meg, akit személyiségi jogában (fájdalom okozásával, hírneve megadásával) megsértettek. Ez a jogintézmény a szerződésen kívül okozott kár megtérítésével annyiban függ össze, hogy a sérelem díj fizetésére való kötelezés feltételeire (különösen a sérelmet előidéző személy meghatározására és felróhatóság

alóli kimentés módjára) annak szabályait kell alkalmazni, kivéve a hátrány bekövetkezésének bizonyítását.

Ezek után az új Ptk. 6: 522. § (2) bekezdése szerint a kártérítési kötelezettség a károsult vagyonában bekövetkezett értékcsökkenésre és az elmaradt vagyoni előnyre, valamint a károsultat ért vagyoni hátrány kiküszöböléséhez szükséges költségek megtérítésére terjed ki. Ebben a vonatkozásban a kialakult gyakorlat változatlanul követhető.

Az új Ptk. 6: 522. § (3) bekezdése bevezette a kárnszerzés tilalmát, noha korábban a bírói gyakorlat - annak ellenére, hogy kifejezett törvényi alapja lett volna - ezen szabályt alkalmazta. Ezáltal a törvényhozó a kártérítési kötelezettség valóságos mértékének biztosítása végett a kárelhárítási és kárenyhítési kötelezettség mellett egy újabb utat nyitott: a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével, kivéve, ha ez a körülményekre tekintettel nem indokolt. A kárnszerzés eseteinek kidolgozása a bírósági gyakorlatra vár, hiszen a régi Ptk. erről nem rendelkezett, ezért csak esetlegesen lehetett vele találkozni. Hagyományosan a kárnszerzés fogalma alá tartozik az ingó dolog vagy az ingatlan alkotó részét képező létesítmény tönkremenetelekor a maradvány értéke, ami csökkenti a kár mértékét, vagy említésre méltó esetek, amelyek során a károsultak a káreseményt követően különböző segélyekben, alapítványi támogatásokban, juttatásokban részesülnek, amikor is kérdésként merül fel, hogy ezek a károkozó vagy a károsult javára számolhatóak-e el. Emellett az új Ptk. 6: 167. § (1) bekezdésének szellemét követve a szerződésen kívül okozott károk esetében előfordulhat, hogy a kijavítással, értékes alkatrészek kicserélésével, újjraépítéssel, megrongált dolog értéke növekedik. Ezekben az esetekben főszabály a maradványérték vagy értéknövekedés levonása a kártérítés összegéből. Előfordulhat azonban, hogy az ügy körülményei a levonás mellőzését indokolják. A BH 1993. 426. számú jogeset, amely szerint a tönkrement dolog teljes értékének megítélése és kifizetése esetén a károsult a maradványt köteles a károkozónak kiadni, de ennek átvételére való kötelezésnek nincs helye. A dolog értékéből a maradványértéket csak akkor lehet levonni, ha arra a károsult igényt tart. Végül a kár terjedelmének meghatározásánál figyelembe kell venni az új Ptk. 6:534. §-a által bevezetett azt a szabályt is, amely az értékviszonyok megváltozásának következményeiről szól. Ha a károkozás és az ítélelhozatal között az időmúlás vagy egyéb körülmények miatt az értékviszonyokban jelentős változás következett be, a bíróság az okozott kár mértékét az ítélelhozatal időpontjában fennálló értékviszonyok szerint határozhatja meg. Ilyenkor a késedelmi kamat az érték meghatározásának időpontjától illeti meg a

jogosultat. Természetesen, ha a károkozás időpontjától esedékes kamat összege meghaladja az értékemelkedés összegét. Ha a károsult kártérítési igényének érvényesítésével felróhatóan késlekedik, az ár és értékviszonyok késedelmi kamatot meghaladó változásának kockázatát maga viseli.²⁰

1.4. A károsodás veszélye

Az új Ptk. 6: 523. §-a a károsodás veszélyét, illetve annak elhárítását szabályozza. Ez a rendelkezés szerkezeti tartalmát tekintve azonos a régi Ptk. 345. §-ának (1) bekezdésével. A károsodás veszélyének kitett személyek általában a kialakult helyzetben vagy állapotban felismerhető kárveszély miatt fordulnak a bírósághoz. Ilyen szomszédos ingatlan állapota vagy a környezetszennyezés észrevétele.

1.5. Többek közös károkozása

Többek károkozását az új Ptk. a károsult közrehatásával egybehangolva szabályozza. Az új Ptk. 6: 524. § többek által közösen okozott kár megtérítését részben a régi Ptk. 344. §-ával azonosan, de átláthatóbb szerkezetben szabályozza, egyúttal kiterjed a gyakorlatban felmerült problémák megoldására is. Az egyetemlegesség polgári jogi tartalmát a szerződésekre vonatkozó általános szabályok határozzák meg, amelyek a deliktuális felelősség körében is irányadóak.

Az új Ptk. 6:524. § (1) bekezdésben nincs változás és követhető a korábbi gyakorlat. A közös károkozás alapesete az együttes akarat és szándék a kár előidézésében, illetve a károkozó olyan felróható mulasztása, amelyek egymással összhatásban idézték elő a kár bekövetkezését. Ezeken az alapeseteken túlmutat a gyakorlat azzal, hogy több károkozó egymással össze nem függő magatartását is közösnek nyilvánította, ha azok együttesen vezettek a kár bekövetkezésére és valamennyi okozati összefüggésben volt ugyanazzal a kárral. Erre szemléletes példa magánorvos és a kórház egyetemleges kártérítési felelőssége melyet a BH 2010. 65. számú döntés rögzít.

---

²⁰ Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

Az új kódex 6:524. § (2) bekezdése szerint a bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség alkalmazását, ha rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények fennállása miatt indokolt. Az új Ptk. e szakaszában a méltányosság egyéniesítő módszerét erre a területre is kiterjeszti. Megjegyzendő, hogy ezzel a rendelkezéssel már a harmadik helyen került a méltányosság bevezetésre a deliktális jogba [új.Ptk.6:522. § (4) bekezdése - kártérítés összegének mérséklése, valamint az új Ptk.6:545 § alapján méltányosságból megállapítható kárfelelősség mellett]. Harmaty Attila szerint ez a szabály kevésbé állítja előterébe a károsult érdekeinek védelmét,²¹ mely állásponttal Ujlaki László nem ért egyet²². Álláspontja szerint a méltányosság az egyéniesítő igazságosság alkalmazásának eszköze, mint értéknormát kifejező elv alapvetően erkölcsi töltetű. Például, ha a több károkozók egyike nagyon kevésbé részes a károkozásban és az egyetemlegesség mellőzése a károsult kártérítési igényének kiegyenlítését nem veszélyezteti, igazságtalan volna vele szemben is a teljes kártérítési kötelezettséget lehetővé tenni. A régi szabályozáshoz képest van abban változás, hogy az egyetemlegesség mellőzésének további lehetőségeit az új Ptk. - eltérően a régi Ptk.344. §-ának (3) bekezdésétől - nem köti konkrét feltételhez, hanem csak akkor engedi meg, ha azt rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények indokolják.

Az új szabályozás egyezően rendelkezik a korábbi szabályozással arról, hogy a károkozók a károsulttal szemben, amennyiben felelőségük egyetemleges, akkor egymás közti viszonyukban egymással szemben a kárt elsősorban magatartásuk felróhatósága arányában, illetve, ha ez nem állapítható meg, közreműködésük arányában, végső soron pedig egyenlő arányban viselik.

Az új Ptk. 6:524. § (4) bekezdés arra a gyakorlatban felmerült kérdésre ad választ, hogy megállapítható-e a közös károkozás akkor, ha ugyanazt a tevékenységet több személy folytatta, és nem állapítható meg, hogy a kár bekövetkezését melyikük magatartása idézte elő. Ezen szabály merőben új egyetemlegességi konstrukciót vezet be, mégha az alapok az 1948-as évekre nyúlik is vissza és a bírói gyakorlatban találunk is rá példát. A BDT 2010. 2221. számú határozat szerint nem volt megállapítható, hogy a károsult sérülését melyik alperes okozta, a veszélyhelyzetet azonban az alperesek többen közösen hozták létre azért, hogy a tűzijátékokat valamennyien szabálytalanul használták és a baleset bekövetkezésének veszélye valamennyiük számára előrelátható volt, így a

---

²¹ Lábady Tamás: A deliktális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

²² Ujlaki László: Méltányosság a polgári jogban. Közgazdasági és Jogi Tankönyvkiadó, Budapest 1990. 128. o.

bíróság a tűzijátékban résztvevő alpereseket egyetemlegesen marasztalta. Az új Ptk. erre két fordulattal válaszol. Az egyik: a közös károkozás szabályait kell alkalmazni akkor is, ha a kárt "több egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna", ezt vagylagosan követi a második fordulat: "vagy nem állapítható meg, hogy a kárt, mely magatartás okozta." A vagylagosság folytán a két fordulatot külön kell értelmezni. Ekkor az első fordulat azt jelenti, hogy az egyidejűleg kifejtett több magatartás akkor is közös károkozásnak minősül, ha meg lehet állapítani, hogy melyik résztvevő idézte elő a kárt. (Például verekedés esetén a károkért a bántalmazók akkor is közösen felelnének, ha meg lehet állapítani, hogy a rokkantságot okozó ütést a csoport egyik tagja mérte a károsultra). A második fordulat önmagában való értelmezése igen nehéz. Több személy közös károkozására vonatkozó szabályt alkalmazni, ha a kár előidézése több személy magatartására is visszavezethető, de nem lehet megállapítani, hogy közülük melyik magatartása okozta a kárt.

A felróhatóság arányának megállapításánál jelentősége van a szándékosságnak, gondatlanságnak és a magatartás megvizsgálása megalapozhatja a felróhatóság súlyának értékelését is. A közrehatás arányát a károkozó magatartásának mibenlétére tekintettel lehet felmérni. A felróhatóság és a közrehatás arányának megkülönböztetése nem könnyű, hiszen ezek egymásra hatása kölcsönös, így érthető, hogy a jogalkalmazás során összemosódnak.

1.6. Károsulti közrehatás

Az új jogszabály túl lép a régi Ptk. 340. § tartalmán és más rendszerbe foglalva teljesebbé teszi a károsult kötelezettségének meghatározását és ezeket elhatárolja a károkozásban való közreműködés tartalmától. A régi Ptk. 344. §-a a károsult kárelhárítási és kárcsökkentési kötelezettségéről rendelkezett. Az új Ptk. 6: 525. § (1) bekezdése ezzel megegyezik, de úgy, hogy a károsulti kötelezettséget kiterjesztette a kár megelőzésére is, ezzel pontosítva a jogszabály rendelkezését, valamint gyakorlatilag beemeli a PK 36. állásfoglalást, mely szerint: a károkozó magatartás előidézésében, a kár bekövetkeztében, a kár súlyosbodásában az elvárható magatartást elmulasztó károsult is közrehatott, magatartásának következményeit a károsult maga viseli. Ez esetben a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése szerint kármegosztásnak van helye.. Harmathy Attila viszont ellentmondást lát a PK36. számú állásfoglalás, valamint az új szabály között, azonban ez csak szövegezési eltérés.²³

---

²³ Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

Az új Ptk. 6:525. § (2) bekezdésébe iktatta a jogalkotó a károsultnak a kár keletkezésében bekövetkezett közrehatásának szankcionálását. Az új szabályozás szükségessé teszi az új Ptk. 6:525. § (1) bekezdésében meghatározott kötelezettségek elhatárolását a közrehatástól.

A kár megelőzésére irányuló kötelezettség a kár bekövetkezésének lehetőségére vonatkozik. Olyan magatartást, berendezkedést kíván meg, amely csökkenti a kár bekövetkezésének a lehetőségét, ilyen például a biztonsági előírások betartása. A kár elhárítás már konkrét esemény megakadályozására irányul, ideértve a már megindult esemény megállítását is, illetve a kár korlátozását is. Az EBH 2010. 2129. számú döntés szerint a kárenyhítési kötelezettség kizárólag a károsodás időpontjára vonatkoztatva értelmezhető. A károsulti kötelezettség körébe általában nem tartozik bele a károsult kárának bekövetkezése után a kár megszüntetésére való törekvése. A kárenyhítési kötelezettség a károkozó magatartás következményeinek mérséklésére irányul. Ebben a vonatkozásban a követelmények már konkrétabban meghatározhatóak, így például a dolog állapotában a további értékcsökkenés megállapítása, használhatóságának helyreállítása, kiesett jövedelem pótlása, gyógykezelés elfogadása, költségek indokolt mértéke, stb.

Ezeknek a kötelezettségeknek az elmulasztása azzal a következménnyel jár, hogy az emiatt bekövetkezett kár a károsultat terheli, azt a károkozó nem köteles megtéríteni.

A törvény rendelkezése folytán ebben az esetben két, egymással szemben álló magatartásokon alapuló felelősségről van szó. A kártérítés általános szabályai szerint az okozati összefüggés és a felróhatóság alapján kell döntenie a károkozó és a károsult terhére eső kár mértékéről. A károsult terhére róható felelősség megvizsgálásánál nagy figyelmet kell fordítani a kárveszély előreláthatóságára, továbbá magatartása felróhatóságának megítélésénél arra, hogy az adott körülmények között általában milyen magatartás várható el a károsulttal szemben a károsodás tekintetében. A kárenyhítésért való felelősség pedig nagymértékben függ a kár mibenlététől és attól, hogy a károsult előtt milyen lehetőségek állnak, és ezek igénybevétele mennyiben észszerű.

Az új Ptk. 6: 525 § (2) bekezdése nyilván úgy értelmezhető, hogy az annak szövegében olvasható közrehatást a. 6:524. §-ában szabályozott közös károkozásnak kell tekinteni. Ez a helyzet akkor áll elő, ha mind a károkozó, mind a károsult részt vesz azon az eseményen, amely a kár bekövetkezésére vezetett, például egymással dulakodnak.

A kárt a károkozó és a károsult között ugyanúgy kell megosztani, mint az új Ptk.6: 524. § (3) bekezdése szerint a károkozók egymás közötti viszonyában.

Az új Ptk. 6: 525. § (3) bekezdése változatlan formában úgy rendelkezik, hogy a károsult terhére esik mindazok mulasztása, akiknek magatartásáért felelős. Megjegyzendő, hogy ez a rendelkezés a régi Ptk. 340. §-a szerint csak a kár elhárítására és csökkentésére vonatkozott, de most már ki kell terjeszteni a károsult közrehatására is, aminek következtében a felelősség nem csak a mulasztásért, hanem a cselekményért is fennáll. A károsultnak ez a felelőssége azonos a károkozónak a XXVII. Cím alatt az LXIX. fejezetben meghatározott felelősségével.²⁴

1.7. A kártérítés módja

Az új Ptk. 6: 527. § (1) bekezdése a kártérítés módjának meghatározásánál nem veszi át a régi Ptk. 355. § (1) bekezdésében elsődlegesen meghatározott követelményt, amely az eredeti állapot helyreállítására irányult, ehelyett átvette a régi Ptk. 355. § (2) bekezdéséből az első mondatot: a kárt a károkozó pénzben köteles megtéríteni, kivéve, ha a körülmények a természetben való megtérítését indokolják. A korábbi szabályozás szerint a kár pénzben vagy természetben történő megtérítésére abban az esetben kerülhetett sor, ha az eredeti állapot helyreállítása nem volt lehetséges, vagy a károsult azt alapos okból nem kívánta. Ellenben az új kódex -a bírói gyakorlatot követve - az eredeti állapot helyreállítását elhagyja a kártérítés módjai közül. Ennek oka, hogy az eredeti állapot helyreállítása (in integrum restitutio) a károkozó közreműködése nélkül az esetek nagy többségében nem kikényszeríthető.²⁵ Jó néhány eseti döntésben megfigyelhető, hogy a kárért felelős személy a pénzbeli kártérítéssel a károsultat olyan helyzetbe köteles hozni, mintha a kár egyáltalán nem következett volna be. Erre mutat rá a BDT 2012. 2729. számú döntés is, mely szerint a károsult kára valamelyik végtagjának az elvesztéséből ered, a kárért felelős személy a kártérítési felelősség körében köteles viselni azt a költséget, amivel a károsultat ért személyi hátrány a legteljesebb mértékben kiküszöbölhető és ezáltal a károkozás előtti - az eredeti állapothoz legjobban hasonlító - helyzet megteremthető. A károsult ezért megalapozottan követelheti a kereskedelmi forgalomban

---

²⁴ Lábady Tamás: A deliktualis felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

²⁵ Lábady Tamás: A deliktualis felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

elérhető művégtagok közül annak a beszerzését, amelyik az elveszett végtagot a legteljesebb mértékben alkalmas pótolni.

A gyakorlatban szinte mindig pénzbeli kártérítésre került sor, a természetbeni megtérítésre inkább csak akkor, ha a felek ebben egyetértettek, erre mutat rá a BH 1993. 516. számú jogeset is: A felelősség módjait illetően ugyan a törvény megállapítja, hogy milyen sorrendet kell igénybe venni - az eredeti állapot helyreállítása, ha ez nem lehetséges vagy a helyreállítást a károsult alapos okkal nem kívánja, akkor pénzbeli kártérítés. A törvény azonban nem zárja ki azt a lehetőséget sem, hogy amennyiben a károsult eltekint az eredeti állapot helyreállításától, a pénzbeli kártérítés helyett valamilyen szolgáltatás formájában fogadja el a kártérítést, vagyis a kár megtérítésének a módja lehet készpénz helyett valamilyen szolgáltatás is. Ezért nem lehet figyelmen kívül hagyni a felperes és a károsult között létrejött azt a megállapodást, amely szerint a felperes olyan szolgáltatást nyújt a károsultnak, amelynek értéke pénzben kifejezhető.

Az új Ptk. 6: 527. § (2) bekezdése a régi Ptk. 355. § (3) bekezdésétől eltérő azáltal, hogy itt a járadékfizetésre általános jellegű szabályt állít fel: járadék fizetésére a bíróság a károkozót a jövőben rendszeresen felmerülő károk megtérítése végett kötelezheti. A járadékot meghatározott összegben időszakonként előre kell fizetni. A járadék fizetésére való kötelezés rendszerint jövőbeli költségek fedezésére szolgál, például akkor, ha a károsult gondozásra szorul, vagy közlekedése a szokásosnál nagyobb költségekkel jár.

Külön rendelkezik a törvény jövedelmet, illetve a tartást pótló járadékról. Az új Ptk. 6: 528. §-a a jövedelepótló-járadék kérdését lényegében a régi Ptk. 356.§ és 357. §-ban azonos módon szabályozza. A munkaképesség-csökkentő károkozás esetén egyértelműen csak a jövedelemről rendelkezett, nem tett különbséget a munkabér, a nyugellátás és az egyéb - munkavégzéssel szerzett bevételek között. A járadék összegének meghatározásában azonban nincs különbség.

Az új Ptk. 6:529. §-a a tartást pótló járadéokra szóló rendelkezései először is meghatározzák a járadékra jogosultság feltételeit. A károsult pozíciójába az a személy kerül, aki a károkozás folytán meghalt személlyel szemben tartásra volt jogosult. Az ilyen alapon létrejött kötelelem esetén az okozati összefüggést az előreláthatóság nélkül kell megállapítani. Ezt követően a károkozó felelősségét a kártérítési kötelezettség egyéb szabályai szerint kell megállapítani. Kérdésként merül

fel, hogy miként vehető figyelembe a tartásra köteles személy közrehatása a saját halálát okozó esemény bekövetkeztében.

Az új Ptk. 6: 530. §-a a gyakorlatban felmerült igényt elégíti ki a járadék megváltoztatásáról vagy megszüntetéséről szóló rendelkezésével. A károsult és a károkozó a járadék megállapításával alapul vett körülmények lényeges megváltozása esetén kérheti a járadék felemelését, illetve leszállítását vagy megszüntetését. Irányadó a PK. 48. számú állásfoglalása, amely szerint a járadék felemelése iránt támasztott igény elbírálásakor a jogosult személy és egyéb körülményeinek ekkor fennálló helyzetét is figyelembe kell venni azért, hogy az időközben bekövetkezett változások rá is vonatkoznak-e.

Az új Ptk. általános kártérítésre vonatkozó 6:531. §-a azonos a régi Ptk. 359. § (1) bekezdésével. Továbbra is iránymutatók lehetnek a közzétett bírósági határozatok, amelyek az általános kártérítésre irányuló követelés esetén is megkívánják az általános kár alapjának és mértékének megállapításához szükséges tények és körülmények feltárását, úgy mint az EBH 2003.863. számú eseti döntésben. Az általános kártérítés megállapításra mindaddig nem kerülhet sor, amíg nyilvánvalóvá nem válik, hogy a kár - pénzbeli - mértéke nem számítható ki, mondja ki a Legfelsőbb Bíróság iránymutatása a BH 2000.541. számú döntésében, míg a BDT 2007. 1555. számú döntés kapcsán kifejtésre került, hogy az elmaradt haszon címén általános kártérítés kizárólag akkor ítélt meg, ha jövőben teljes bizonyossággal elmaradó vagyoni előny pontos mértékének megállapítására nincs megfelelő adat.

Itt célszerű felhívni az új Ptk. 6:527. §-ának (3) bekezdését, amely már nem hatályos PK. 44. számú állásfoglalással felvetett problémát szabályozza: kimondja, hogy a bíróság a kártérítés módjának meghatározásakor nincs kötve a jogosult kérelméhez, de azt a módot nem alkalmazhatja, amely ellen mindkét fél tiltakozik. Ez a rendelkezés a kártérítés valamennyi módjára vonatkozik, tehát a járadékra és az általános kárra is.²⁶

Az új Ptk. 6:532. § a régi Ptk. 360. §-ának (1) bekezdésével azonosan úgy rendelkezik, hogy a kártérítés a károsodás bekövetkezésekor nyomban esedékes. A kár bekövetkezésének időpontja az esetek nagy többségében a károkozás időpontjával azonos. Az esedékessé váláson a kárról való tudomásszerzés

---

²⁶ Lábady Tamás: A deliktualis felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

időpontja nem változtat (ilyenkor az elévülés nyugvásáról lehet szó). Előfordul, hogy a kár bekövetkezésének tényét nem könnyű bizonyítani. Nagy körültekintéssel kell vizsgálni a károsult testi épségének vagy egészségének megromlásából eredő kár bekövetkezésének időpontját, főleg ha erre hosszabb folyamat vezetett.

Az új Ptk. nem vette át a régi Ptk. 260. § (2) bekezdésének a késedelmes teljesítés ráutaló rendelkezését. Ennek ellenére továbbra is alkalmazni kell a kötelelem késedelmes teljesítésének következményeit. Ha a kárt természetben kell megtéríteni, a teljesítés késedelme az új Ptk. 6: 154. §-ának (3) bekezdése szerint egy új kártérítési követelést keletkeztethet. A kártérítés majdnem mindig pénzben történik, ezért a károsodás bekövetkezésétől kezdve az új Ptk. 6: 48. §, illetve az új Ptk. 6: 155. §-a szerint késedelmi kamatot lehet követelni.

Kihagyásra került az új Ptk.-ból a régi Ptk. 360. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezése is. A kártérítés ugyanis kötelelem, így értelemszerűen kell alkalmazni az engedményezés (új Ptk.6: 193. §), a tartozásátvállalás (új Ptk. 6: 203. §) szabályait.

Az új kódex 6: 533. §-a némi eltéréssel, de átvezette a régi Ptk. 360. § (4) bekezdésének az elévülésre vonatkozó szabályait. A kártérítésre továbbra is az elévülés általános szabályait kell alkalmazni, kivéve a bűncselekménnyel okozott kár esetét: ezúttal a kártérítés követelése öt éven túl sem évül el addig, amíg a bűncselekmény büntethetősége el nem évül. Az új Ptk. ezen rendelkezése kihagyta a régi Ptk.-nak azt a rendelkezését, amely szerint a szándékos károkozás elévülési ideje nem lehet öt évnél rövidebb. Minthogy az új Ptk. 6:22. §-ának (1) bekezdése az elévülés időtartamát 5 évben határozta meg, ennek az eltérésnek csak ritkán van jelentősége. Az egyik az lehet, hogy az új Ptk. 6: 174. § alapján a kellék hibás teljesítésen alapuló kártérítési igény szándékosság esetén is az új Ptk. 6:163. §-ában meghatározott határidők szerint évül el. Továbbá az új Ptk. 6:22. § (3) bekezdése szerint az elévülési idő szerződéssel megváltoztatható. Erre értelemszerűen a szerződésszegéssel okozott kár esetében van lehetőség, de nem zárható ki, akkor sem, ha a felek a szerződésen kívül okozott kár rendezéséről szerződést kötöttek.

Végül az értékviszonyok változása kapcsán a régi jogszabály nem tartalmazott szabályt arra vonatkozóan, hogy a károkozó vagy a károsult viseli-e a károkozás és az ítélelhozatal között az értékviszonyokban bekövetkező változások kockázatát. Az új Ptk. ezt a károkozóra telepíti, mely a

korábbi bírói gyakorlattal összhangban áll. A szabály célja a károsult védelme, azonban, ha kártérítési igénye érvényesítésével felróhatóan késlekedik, ez a védelem nem illeti meg, tekintettel arra, hogy ebben az esetben az értékváltozásból fakadó kárt a károsult maga okozta. Ekkor az ár- és értékviszonyok változásának kockázatát maga a károsultnak kell viselni.²⁷

Összeségében elmondható az új kódexről, hogy tartalmilag nem változtat a szerződésen kívüli kártérítési felelősség általános szabályán. A változás inkább formainak mondható - mint ahogy az egész jogszabály struktúrája novum. A joggyakorlati problémákra megoldást nyújt az új szabályok bevezetésével, különösen kiemelendő az oksági lánc elvágását szabályozó előreláthatóság fogalmának meghatározásával, néhol a bírói gyakorlat által kialakított megoldásokat emeli a jogalkotó törvényi szintre.

Az új Ptk. XXVII. Cím alatt a felelősség egyes eseteinek szabályozását dolgozta ki, melynek áttekintésére vállalkoztam, elsőként a tárgyi szabályozásban bekövetkezett főbb változások ismertetésével, néhol kitekintve - épületkárok vonatkozásában - a részletesen az előzményi szabályozásra is. Másodsorban a felelősségi alakzatok vizsgálatát tűztem ki célul, ami a mentesülés szempontjából került „górcső” alá.

V. Felelősség egyes eseti

1. Felelősség fokozott veszéllyel járó tevékenységért

A szerződésen kívül okozott kárért való felelősség rendszerén belül, Lábady Tamás szóhasználata szerint, a veszélyes üzemi felelősség a „legáltalánosabb különös,” ennek megfelelően a különös felelősségi alakzatok közül a deliktuális kárfelelősség általános alakzatát követően ezt szabályozza elsőként az új kódex.

A régi Ptk. egy hiányosságát küszöbölte ki azzal, hogy 6:536 §-ban az üzembentartó fogalmát meghatározta, noha a gyakorlat már korábban is kialakította ezen kategóriát, ami azonban sokszor nem volt egyértelmű. Az új szabályozás azt tartja szükségesnek e vonatkozásban, hogy kinek az

---

²⁷ Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

érdekében működik az adott veszélyes üzem. A PK. 40. számú állásfoglalás alkalmazhatóságát a házastársak külön- vagy közös tulajdonában lévő gépkocsi üzembentartói minőségének megítélésével kapcsolatban módosítja a szabályozás, azonban lehetővé teszi azt, hogy a veszélyes üzem által okozott kár esetén ne a tényleges használó, hanem az feleljen a veszélyes üzemi felelősség szabályai szerint, akinek érdekében a veszélyes üzem működött.

A fokozott veszéllyel járó tevékenység fogalma ugyanúgy, mint a régi szabályozásban az újabban sem került meghatározásra, szilárdítva a BH 2002. 306. számú határozatban foglaltakat, mely szerint a fokozott veszéllyel járó tevékenység fogalmához tartozó kör a technika fejlődésével folyamatosan bővül, ezért a bíróságnak mindig egyedileg kell eldöntenie, hogy az adott ügyben vizsgált tevékenység fokozott veszéllyel jár-e. Ennek következtében a fokozott veszéllyel járó tevékenységek körének bővülését vetítik elő az újabb keletű bírósági határozatok.

A fokozott veszéllyel járó tevékenység kapcsán a kármegosztás tekintetében a bírói gyakorlat számára a PK 38. számú állásfoglalás mutatta az utat, mely szerint az üzembentartó terhére figyelembe kellett venni az üzem veszélyességét, abban az esetben, ha ez a veszélyes üzem károsodásában közrehatott. Az új Ptk. a szabályt pontosítja, méghozzá úgy, hogy a kármegosztásnál a tevékenység fokozottan veszélyes jellegét nemcsak a veszélyes üzem károsodása tekintetében, hanem a közreható károsult irányába is, vagyis mindkét irányba, az üzembentartó terhére értékeli.

1.1. Mentésülés

Az új Ptk. felelősség főszabályán, így a mentésülés feltételein, a régi Ptk-ban foglaltakhoz képest nem változtatott. A fokozott veszéllyel járó tevékenységet végző személy kárfelelősség alóli mentésüléshez nem elegendő, ha úgy járt el, hogy az adott helyzetben általában elvárható, felelőssége abban az esetben is fennáll, ha a szubjektív felelősség szerinti vétkesség a kárért nem terheli. Nem jelenti ezt azonban, hogy felelőssége korlátlan lenne. Mentésül ugyanis a felelősség alól, amennyiben a kárt a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül eső, elháríthatatlan ok idézte elő. Fontos, hogy konjunktív feltételekről van szó, azaz a mentésüléshez a két feltétel együttes fennállása szükséges. Nem elegendő tehát, ha a kár oka ugyan objektíve elháríthatatlan, azonban a veszélyes üzem működési körén belül esik, mint ahogy azt sem, ha az ok a veszélyes üzem működési körétől független, de elhárítható. Az üzembentartó mindkét esetben felel a bekövetkezett kárért.

1.2. Elháríthatatlan ok

A bírói gyakorlat alapján elháríthatatlan az az ok, amely a konkrét ügyben a technika adott fejlettségi szintjén, a gazdaság teherbíró képességére való figyelemmel emberi erőfeszítéssel általában (objektíve) nem hárítható el. Erre hivatkozott a Veszprém Megyei Bíróság is egyik ítéletében mely a BDT 2002.678. szám alatt került közzétételre. A hivatkozott ítéletben a megyei bíróság megállapította, hogy a felperes azon magatartása, hogy a tiltótáblák ellenére a lőtérre behatolt, ott tartózkodott, fémet gyűjtött, nem tekinthető elháríthatatlan külső oknak. A bírói gyakorlat szerint elháríthatatlanság akkor állapítható meg, ha a technika adott fejlettségi szintjére és a gazdaság teherbíró képességére is figyelemmel, objektíve nem áll fenn a védekezés lehetősége. A peradatok szerint maga a felperes is elismerte, hogy a lőtér járőrökkel való kellő őrzését emberhiány miatt nem tudja megoldani. Ebből az alperesi előadásból okszerűen következik a másodfokú bíróság megítélése szerint, hogy alperestől elvárható a lőtér kellő őrzése, az illetéktelen behatolók távoltartása, ennek elmulasztásának indoka nem lehet az emberhiány, különösen arra is figyelemmel, hogy a lőtéren milyen veszélyes robbanóanyagok is találhatóak. Alperes tehát a felperesi illetéktelen behatolást elháríthatta volna.

A fenti értelmezés szerint elháríthatatlannak (és egyben külső) oknak minősülnek jellemzően a károsult vagy éppen harmadik személy elháríthatatlan közrehatása, olyan vis major események, melyek károsító hatását emberi erővel nem lehet elhárítani (pl.: földrengés, villámcsapás, rendkívüli vihar) vagy éppen más külső esemény, vagy körülmény (pl. állat elháríthatatlan cselekménye).

Ezen utóbbira jó példaként szolgál a BH 2010.120. számon közzétett jogeset. A tényállás szerint az alperes által biztosított autó szabályosan haladt, mikor is a partfalról a motorháztetőjére ugrott egy szarvas, mely az ütközéstől ezt követően nekivágódott a szemből szabályosan közlekedő felperesi gépjárműnek. Az ütközés következtében a gépjármű felborult, az utasok személyi sérüléseket szenvedtek. A sérült autó sofőrje és utasai kártérítési követeléssel éltek a szarvast elgázoló autó biztosítójával szemben, hivatkozva arra, hogy kárukat az alperes által biztosított gépjármű működési körében felmerült rendellenesség okozta oly módon, hogy miután annak vezetője a szarvasbikát már nem tudta elkerülni, azt elütötte és a tetemet a felperesek gépkocsijához dobta. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy az adott közlekedési helyzet, azaz a szarvas gépkocsira történt ráugrása, az alperes, mint biztosított fokozott veszéllyel járó tevékenysége körén kívül eső olyan elháríthatatlan, külső

rendellenességnek tekinthető, amelynek következtében nincs mód az alperes kártérítési felelőssége megállapítására.

A technika fejlődésének köszönhetően az elháríthatatlanság határai mozgó határok, azokat a gyakorlat folyamatosan alakítja. A technikai fejlődése következtében ugyanis nemcsak új veszélyhelyzetek alakulnak ki, hanem létrehozza a védekezés új eszközeit is, ami lehetővé teszi az egyes veszélyhelyzetek elhárítását. Eörsi megállapítása szerint: „Ami ma még nem jelent veszélyt, holnap veszélyes lehet, és ami ma még elháríthatatlan veszély, holnap elhárítható lehet”.

Az elháríthatatlanság vizsgálata során figyelemmel kell lenni a gazdaság teherbíró képességére is. Ez azt jelenti, hogy elháríthatatlannak minősülhet az az ok is, amely csak nyilvánvalóan vállalhatatlan anyagi áldozatok árán lehetne elhárítható. Nem várható el például, hogy az üzembentartó a nagyfeszültségű távvezetéseket a földbe süllyessze, vagy éppen a vasútvonalakat, utakat magas fallal vegye körül, vagy éppen alagutakon vezesse keresztül.

Ezt az álláspontot tükrözi a LB. Pf. I. 21.523/1962. számú ítélete, amely megállapítja, hogy a százévenként egyszer előforduló felhőszakadás károsító hatása egy a céllal és a pénzügyi lehetőségekkel arányban nem álló óriási vagy hatalmas méretű védőberendezésekkel esetleg megelőzhető. Az emberi védekezés (azonban) csak a gyakorlati tapasztalatból ismert, továbbá a gazdasági és pénzügyi lehetőségekkel arányban álló rendes (normális) szükségleteket, feladatokat köteles figyelembe venni.

Eörsi Gyula szerint: „az elháríthatatlanság megítélése nem szorítkozhat a károkozás pillanatára, hanem figyelembe kell venni a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatójának egész megelőző magatartását is, valamint általában annak a helyzetnek a kialakulására vezető valamennyi tényezőt, amelyben a károsító esemény bekövetkezett. Ezen az alapon a felelősség beállhat akkor is, ha a külső behatást a károsító esemény bekövetkeztének a pillanatában már nem lehetett elhárítani.”²⁸

Nem elegendő tehát kizárólag a kár tényleges bekövetkeztének az időpontját vizsgálni az elháríthatóság megállapítása során. E vonatkozásban figyelemmel kell lenni a kár bekövetkezésének teljes folyamatára, a vizsgálatnak ki kell terjednie a károkozó megelőző magatartására, illetve

---

²⁸ Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. 287. o.

valamennyi olyan tényezőre, amely a károsító esemény kialakulásához vezetett. Általában elháríthatatlan külső oknak kell tekinteni például, ha a gyalogos féktávolságon belül a gépjármű elé lép. Ebben az esetben a kár bekövetkeztének pillanatában a káresemény már valóban elkerülhetetlen. Vizsgálni kell azonban a gépjármű sofőrje balesetet megelőző magatartását, hogy egy korábban hozott helyes döntésével elháríthatta volna-e a balesetet vagy sem. Abban az esetben ugyanis, ha a féktávolság azért volt hosszabb, mert a sofőr nem tartotta be a sebességi korlátozásokat, vagy betartotta ugyan, de a közlekedési körülményeket nem vette figyelembe a sebessége megválasztásánál, akkor nem áll fenn az elháríthatatlanság, s a felelősségét meg kell állapítani.

Jól mutatja a kár bekövetkezéséhez vezető folyamat vizsgálatát a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.748/2012/4 számú ítélete, melyben megállapította a bíróság a busz után átfutó gyermeket elütő üzembentartó felelősségét. Az ítéletben megállapításra került, hogy a baleset olyan forgalmi helyzetben történt, melyben a gépjármű sofőrjének számítani kellett volna az autóbuszok takarásából az úttestre lépő, valamint az autóbuszokat elérni szándékozó gyalogosokra, ezért az útkereszteződést fokozott figyelemmel, olyan sebességgel kellett volna megközelítenie, hogy az elsőbbségadási kötelezettségének akár megállással is eleget tudjon tenni. A szakértői vélemény szerint ez 30-40 km/óra sebességet kellett volna, hogy jelentsen a tényleges 50-57 km/óra helyett. Amennyiben 40km/óra sebességgel haladt volna a gépjármű, a baleset elkerülhető lett volna, ezért nincsen jelentősége annak, hogy az ütközés pillanatában valóban féktávolságon belül került a jármű elé az elütött gyermek.

Ugyancsak megállapította a bíróság a BDT 2011.2599. számú határozatában, hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenység körében nem elháríthatatlan a kár, ha károkozó a balesetveszély fennálltára közvetett jelekből következtethetett volna. A bíróság álláspontja szerint az adott esetben a gépkocsivezető már a felperes úttestre lépése előtt észlelte (észlelnie kellett) az abból adódó veszélyhelyzetet, hogy az adott útszakaszon a gépkocsija elé gyermek kerülhet. Megjegyezte az ítéltábla, hogy erre nem csupán a saját észleléseiből (a labda feltűnése, az út szélén álló gyerekek stb.) kellett számolnia, hanem abból is, hogy - a megismételt eljárásban beszerzett adatokból, a szabálysértési iratoknál elfekvő helyszíni fényképfelvételekből is kétségtelenül megállapíthatóan - ezen az útszakaszon „Gyermekek!” veszélyt jelző tábla van elhelyezve. Mindezek alapján az alperes által biztosított gépjármű vezetője részéről az ítéltábla álláspontja szerint nem volt objektíve elháríthatatlan a baleset.

Elháríthatatlan külső oknak tekintette azonban a bíróság LB Pfv. III. 21.030/2008/3 számú ítéletében, amikor a gyalogos nem kijelölt gyalogos átkelőhelyen, féktávolságon belül a teherautó elé lépett, s közben őt a teherautó sofőrje ülő helyzetben nem láthatta, annak ellenére, hogy a vezető az ülésről felemelkedve és előrehajolva észrevehette volna a gyalogost. Az ügyben arra a következtetésre jutott a bíróság, hogy az elvárhatóság körébe nem vonhatók be olyan tevékenységek (ülésből felemelkedés) a konkrét veszély elhárítása érdekében, amelyek esetleg éppen más veszélyhelyzet forrásául szolgálhatnak.

1.3. Működési körön kívül eső ok

A veszélyes üzemi felelősség másik konjunktív mentesülési feltétele, hogy a kárt a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül eső ok idézze elő. A bírói gyakorlat alapján semmilyen esetben sem minősül külső oknak a műszaki hiba. (Például, ha anyagfáradás következtében eltörik valamelyik alkatrész, hirtelen elromlik a fék, vagy éppen a gumi durrrdefektet kap.) Hasonlóképpen belső rendellenességnek számítanak az irányító személy személyes körülményei, amennyiben azok a kár bekövetkeztében közrehatottak, mint például egészségi állapota, rosszulléte. A bírói gyakorlat alapján ugyanis a fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe tartozik minden olyan tényező, ami összefügg a veszélyes üzem működésével, a működését lehetővé teszi.²⁹ Ezért a gépjármű vezetőjének a vezetésre hirtelen bekövetkező képtelenné válása ugyanúgy a veszélyes üzem működési körébe tartozik, mint a váratlanul fellépő üzemzavar, ezért az üzemben tartó felelősségét meg kell állapítani. Ezt deklarálja a BH 1975.267. számú jogeset is, melyben megállapításra került, hogy a gépkocsi üzemeltetése során a gépkocsi vezetőjének tevékenysége szorosan összefügg a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatásával. A vezető hirtelen bekövetkező és balesetet is előidéző rosszulléte a veszélyes tevékenység folytatásának olyan mozzanata, amely nem esik a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül. A gépkocsi üzembentartójának kártérítési felelőssége ezért megállapítható.

Abban a kérdésben foglalt állást a bíróság a BH 2000.348 számon közzétett ügyben, hogy az egyik személygépkocsi kerekeitől felpattanó és a másik személygépkocsiban kárt okozó kő a veszélyes üzem működési körén belül vagy azon kívül felmerülő rendellenességként értékelhető-e. Ennek

---

²⁹ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 376. o.

megválaszolása során abból kell kiindulni, hogy a jogszabály a rendellenesség fogalmát nem szűkíti le a fokozott veszéllyel járó tevékenység eszközére. Az ugyanis mindig valamilyen konkrét módon körülhatárolható térben, jelentkezik, és annak egy meghatározott körében fejti ki hatását. A perbeli esetben ebbe a körbe mind a személygépkocsi, mind az általa igénybe vett közút, mind pedig az azon esetlegesen elhelyezkedő kő beletartozik. A kő ugyanis önmagában vagy egy gyalogossal (kerékpárossal, lovas kocsival) találkozáskor nem jelent olyan veszélyforrást, mely egy másik személygépkocsi megsérülésének és károsodásának a lehetőségét hordozná magában. Az úttesten heverő kő csakis attól válik ilyenné, hogy azt egy komoly erőforrással rendelkező és számottevő sebességgel haladó jármű kereke úgy löki meg, hogy saját mozgási energiájából olyan mennyiséget ad át a kőnek, amelytől az alkalmassá válik a károkozásra. Ebből az következik, hogy a gépkocsi mozgási energiája és a kő súlya együttesen fejt ki károkozó hatást. Ezért annak felforródását a veszélyes üzem működésének körén belül jelentkező rendellenességként kell értékelni.

Ugyancsak sikertelenül hivatkozott a károkozó arra, hogy a kárt okozó rendellenesség a tevékenységi körén kívül esik a BDT 2010.2236. számú ügyben. A tényállás szerint az alperes tulajdonát képező repülőmodell egy modellező versenyen irányíthatatlanná vált és a motor magas fordulatszáma mellett a nézők közé zuhant, két ember halálát okozva ezzel. A vele szemben indított kártérítési perben arra hivatkozott, hogy a reptetés nem fokozott veszéllyel járó tevékenység egyrészt, másrészt a modell irányítását befolyásoló külső frekvenciahasználat nem tartozik a modellrepülő működési körébe, így helytállási kötelezettsége is kizárt. Ezzel szemben a bíróság jogerős ítéletében megállapította, hogy a repülőmodell működtetése fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősül, illetve, hogy a frekvencia interferencia jelensége a rádióirányítás területén nem egy váratlan, ritkán előforduló behatás, hanem egy olyan fizikai jelenség, amellyel mindenféle rádióirányítás esetén számolni kell. A perbeli balesetet előidéző vevő interferenciazavart tehát a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén belül jelentkező okként kellett értékelni, ezért alperes magát kimenteni nem tudta.

A működési körön kívül eső rendellenességként értékelte azonban a bíróság a BH 2001.275. számon közzétett esetben a védett útvonalon lévő kereszteződésben elhelyezett „elsőbbségadás kötelező” tábla ismeretlen személy általi eltávolítását.

Úgyszintén elutasította a bíróság a keresetet a BH 2000. 200. számú azon ügyben, melyben az autóbusz felelősségbiztosítójával szemben élt kártérítési igénnyel felperes, a buszon felrobbant

időzített bomba által okozott vagyoni és nem vagyoni kárai iránt. A bíróság amellett, hogy kimondta, hogy a közbiztonság jelenlegi szintjén nem várható el, hogy a tömegközlekedési eszközökön utazókat is a légi közlekedéshez hasonló biztonsági vizsgálatnak vessék alá, megállapította azt is, hogy a káresemény nem a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel oki összefüggésben következett be és hogy a bombát elhelyező harmadik személy magatartását a működési körön kívül eső oknak kell tekinteni. Ez alapján az alperes mentesült a felelősség alól.

A fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott kárért való felelősség alóli mentesülés kapcsán mindenképpen indokolt kitérni a Ptk-nak a párhuzamos kártérítési igények kizárására irányuló rendelkezésére, melyet a 6:145. §-a rögzít. Az úgynevezett non-cumul elv alapján a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza. A szabály a veszélyes üzemi kárfelelősség alkalmazási körét jelentősen leszűkíti, hiszen minden olyan esetben, ahol valamely szolgáltatás igénybevételére a károsult és az üzembentartó között szerződés jött létre, a kártérítési igény érvényesítése kizárólag a kontraktuális kártérítési felelősség szabályi szerint történhet.

Ennek megfelelően állapította meg a Fővárosi Ítéletábrla a Pf. 20.814/2017/9. számú ítéletében, hogy a fogyasztó és az áramszolgáltató felperes között szerződéses kapcsolat állt fenn, ezért nem volt jelentősége a felperesnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységére való hivatkozásának. Az új Ptk. 6:145. §-a értelmében ugyanis a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza. Ezért a deliktális károkozás szabályai között rendezett veszélyes üzemi felelősségi szabályok nem lehettek irányadók. Amennyiben a szerződés visszterhes volt, úgy az üzembentartó az új Ptk. 6:142. § alapján a szigorúbb, objektív kimentési szabályok alapján mentesülhet a felelősség alól. Ez a gyakorlatban olyan nagy jelentőséggel nem bír, tekintve, hogy a visszterhes kontraktuális kárfelelősség, valamint a veszélyes üzemi kárfelelősség tartalmilag nem különbözik egymástól. Más a helyzet azonban az ingyenes szerződéseknél, hiszen ebben az esetben a károkozó kártérítési felelőssége felróhatóság alapú az új Ptk. 6:147. § alapján. Ebből az következik, hogy a károsult a kárigénye érvényesítése során jóval hátrányosabb helyzetbe kerül, hiszen az üzembentartó mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

Érzékeli a visszásságot a jogirodalom is, s eltérő álláspontok alakultak ki a tekintetben, hogy az ingyenes szerződéseknél is érvényesül-e a non-cumul elv. Fuglinszky Ádám véleménye szerint a non-cumul szabályt az ingyenes szerződések esetében is alkalmazni kell, így az ingyenes szerződés jogosultja kizárólag a felróhatósági elv alapján követelhet kártérítést, amennyiben a szerződés fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe tartozó tevékenységre vonatkozik.³⁰ Ezzel ellentétes álláspontot képvisel azonban Kemenes István, aki szerint az ingyenes szerződéseknél a non-cumul elv nem érvényesül, azaz egy szívességi személyfuvarozás esetén a károsult választhatja a veszélyes üzemi felelősség szabályainak alkalmazását.³¹ Utóbbi álláspontot képviseli a Szegedi Ítéletábla a BDT 2019.4078. számon közölt ítéletében. A tényállás szerint a mozgásszervi betegségben szenvedő felperes az alperes által üzemeltetett autóbuszon utazott, mely során a gépjármű hirtelen fékezése miatt elesett és személyi sérüléseket szenvedett. Az ezzel összefüggésben keletkező kárai és sérelemdíj megtérítése iránt indított pert alperessel szemben. Lényeges mozzanata az ügynek, hogy felperes a kora miatt a tömegközlekedési eszközt ingyenesen vette igénybe. Alperesi védekezés szerint a felek között szerződés jött létre, a baleset ezen jogviszony keretein belül következett be, ezért a követelést a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályi szerint kell elbírálni. A bíróság ezzel összefüggésben megállapította, hogy visszterhes szerződések esetén, a hasonló jellegű balesetektől eredő kár megtérítésére vonatkozó igényre, a non-cumul elv alapján a szerződésszegési szabályok kötelező alkalmazását írja elő a törvény. A perbeli esetben azonban a felperes és az I. rendű alperes között nem visszterhes, hanem ingyenes kontraktuális jogviszony jött létre, hiszen a felperes a szolgáltatást - korából adódóan - ellenszolgáltatás nélkül vette igénybe. Márpedig a Ptk. megalkotása során a jogalkotói szándék ingyenes szerződések megszegésével okozott károk esetén - eltérően a visszterhes szerződésekre vonatkozó szabályoktól - nem irányult a párhuzamos kártérítési igények kizárására, mivel az ilyen szerződéses jogviszonyban a felek nem tartoznak kölcsönös szolgáltatásokkal egymásnak, ami a felelősség enyhítését indokolná. Ezért megállapította a bíróság, hogy ha veszélyes üzem működése során következik be a kár, az ingyenes szerződés jogosultja választhatja az ugyancsak deliktualis kártérítéshez tartozó, azonban szigorúbb kimentési rendelkezéseket tartalmazó, objektív alapú, üzembentartói felelősségre vonatkozó rendelkezéseket, azaz ilyen esetben nem alkalmazandó a non-cumul elve.

---

³⁰ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 346. o.

³¹ Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. Magyar Jog 2017/1. szám 1-10. o.

2. Felelősség más személy által okozott kárért

A törvény több ponton változtat a más személy által okozott kárért való felelősség szabályain. A jogalkotó egységesítési szándéka megfigyelhető, melynek alapját az adja, hogy a jogi személyekre vonatkozó szabályok beépítése kerültek a törvénybe. A károsulttal szemben a munkáltató, illetve a jogi személy felel a munkáltató alkalmazottja illetve a jogi személy tagja által e jogviszonyukkal összefüggésben okozott károk esetén. Az új kódex ezzel azonban nem egy nívumot mondott ki, tekintve, hogy korábban a bírói gyakorlat már kialakította ezen szabályt. A BDT 2008 1802. számú határozatban kimondott, hogy ha a jogi személy tagja a jogi személy tevékenységi körében eljárva harmadik személynek vagyoni érdeksérelmet okoz, a polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények a jogi személlyel szemben alkalmazhatóak. Ezzel az elvi iránymutatással tehát megállapíthatóvá vált, hogy a jogi személy tagjának a tagsági viszonyával összefüggő magatartása a jogi személy felelősségébe tartozik. Eltérő szabályt mondott ki ugyanakkor az új törvény vezető tisztségviselők esetén. E körben, a vezető tisztségviselőkkel szemben támasztott szigorúbb elvárásokra tekintettel a törvény egyetemleges felelősséget ír elő, azaz a károsult a vezető tisztségviselővel és a jogi személlyel szemben is jogosult igényt érvényesíteni,³² azonban ezen szabályozás 2016. július 1. napjától hatálytalan.

Ugyancsak a bírói gyakorlat átültetése, valamint annak tovább fejlesztése mutatkozik meg a közvetlen felelősségi szabály kimondásával, mely szerint az alkalmazott és a tag egyetemlegesen felel a munkáltatóval, illetve a jogi személlyel, ha a kárt szándékosan okozta.

Lényeges változás a régi Ptk-hoz képest, hogy a jogalkotó az új Ptk. 6:543. §-ban rögzíti, hogy más szerződés jogosultja felelősséggel tartozik a vele szerződéses jogviszonyban álló kötelezett által a szerződés teljesítése körében harmadik személynek okozott kárért mindaddig, amíg a károsult számára ismeretlen károkozó személyét meg nem nevezi. Ezekben a tényállási körökben az új Ptk. 6:542. §-ának alkalmazása nem lehetséges, tekintve, hogy a károkozó nem megbízotti minőségben,

---

³²Lábady Tamás: A deliktualis felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, *Jogi Tudomány Közlöny* 2014. március 169-179. o.

hanem más szerződési viszony alanyaként (például megrendelő alvállalkozója) okozza a szerződés teljesítése során a harmadik személynek a kárt.

2.1. Mentés az általános szabályok alapján

A Ptk. felelősség más személy által okozott kárért című fejezetében az alkalmazott, valamint a jogi személy tagja által okozott kárért való felelősség vonatkozásában a törvény a mentesülési feltétek vonatkozásában speciális feltételt nem tartalmaz. A szabályozás a kárfelelősség telepítését szabályozza. Az alkalmazott által a foglalkoztatására irányuló jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért a károsulttal szemben a munkáltató felel. Amennyiben a jogi személy tagja tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a jogi személy a felelős. Mivel a törvény a hivatkozott esetekben eltérő felelősségi szabályt nem alkalmaz, mind a munkáltató, mind a jogi személy az általános szabályok alapján mentesülhet a kártérítési felelősség alól, azaz amennyiben bizonyítja, hogy az alkalmazott, illetve a jogi személy tagja úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

2.2. A megbízó mentesülése

Speciális mentesülési feltételt biztosít azonban a jogszabály a megbízó számára, a megbízott által - megbízotti minőségében - harmadik személynek okozott kár esetén. A megbízó ugyanis alapvetően egyetemlegesen felel a megbízott által e minőségében harmadik személynek okozott kárért. Ha azonban a megbízó bizonyítja, hogy a megbízott megválasztása, utasításokkal való ellátása és felügyelete során úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható, mentesül a felelősség alól. E tekintetben az új Ptk. szabályai változatlanok a korábbi szabályozáshoz képest. A felelősségi szabály alkalmazása kapcsán alapvető jelentőséggel bír, hogy a megbízó és a megbízott között ténylegesen megbízási jogviszony álljon fenn. Amennyiben ugyanis a két fél között nem a hivatkozott gondossági kötelelem, hanem egyéb más, jellemzően vállalkozási szerződés áll fenn, az új Ptk. 6:542. §-ban szabályozott felelősségi szabály nem alkalmazható. Ebben az esetben a más szerződés kötelezettjének károkozásáért való felelősség szabályi szerint felel a szerződés jogosultja, mégpedig az általános szabályok alapján egészen addig, amíg a károsult számára az ismeretlen károkozó személyét meg nem nevezi. Érdemes megjegyezni, hogy mivel a bizományi szerződésre a megbízási szerződés szabályait kell mögöttes jogként megfelelően alkalmazni, a bizományos által e minőségben

harmadik személynek okozott kárért a megbízó és a bizományos szintén egyetemlegesen felel. A megbízó felelősségének feltétele, hogy a megbízott a megbízás teljesítése során, megbízotti minőségében eljárva okozza a kárt, mégpedig szerződésen kívül. Mindazok a cselekmények, amelyek által a megbízás teljesedésbe megy, megbízotti minőségben való eljárást alapoznak meg. Tehát a megbízás teljesítése érdekében kifejtett magatartásokkal okozott károk a releváns okozati összefüggésen belül, míg a megbízás konkrét teljesítésétől független cselekmények során okozott károk a releváns okozati összefüggésen kívül állnak.³³ Ha például a megbízott vasúton Szegedre utazik elintézni a megbízást, utazás közben kidob a vonatból egy üres üveget és az valakit eltalál, ez nem függ össze a megbízással, nem is alapozza meg a megbízó felelősségét.³⁴

A megbízó két féle módon mentheti ki magát a felelősség alól. Egyrészt közvetett módon, amennyiben bizonyítja, hogy abban a helyzetben, amiben a kár bekövetkezett, a megbízott úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. Azaz a károkozás a megbízottnak nem volt felróható. Értelemszerűen a megbízó sem tartozik felelősséggel a megbízottja által nem felróhatóan okozott kárért. Természetesen az általános szabályok alapján maga a megbízott is kimentheti magát. A megbízónak azonban lehetősége van a közvetlen kimentésre is annak bizonyításával, hogy őt a megbízott megválasztásában, utasításokkal való ellátásában és felügyeletében felróhatóság nem terheli. Ebben az esetben a megbízott viseli a felelősséget, amennyiben a felróhatóságának a hiányát bizonyítani nem tudja. A megbízott kiválasztásánál elvárható magatartás, hogy a megbízott rendelkezzen olyan alapvető tulajdonságokkal (például ne szenvedjen alkohol-, kábítószer-függőségben), fizikai és szellemi képességekkel, melyek alappal várhatóak a megbízás szerződésszerű, károkozástól mentes teljesítéséhez. Amennyiben a megbízás teljesítéséhez valamilyen szakképzettségre, végzettségre van szükség, akkor ezeknek ugyancsak a birtokában legyen. Ha a megbízott szükséges adottságai hiányoztak és erről a megbízó tudott, vagy kellő körültekintés tanúsítása mellett tudnia kellett volna, akkor a megbízót ebben a tekintetben mulasztás terheli. Nyilvánvalóan olyan körülmény ellenőrzése, melyet a legnagyobb igyekezett mellett sem tud megítélni, jellemzően szakismeret hiányában, nem várható el a megbízótól. (Például, ha ügyvédet bíz meg, nem kell vizsgálnia, hogy az ügyvéd valóban ért-e a szakmájához).³⁵ Ha a megbízott az eljárása alatt válik alkalmatlanná, akkor a megbízó részéről a megbízás felmondásának az elmaradása

---

³³ Barta Judit-Barzók Tímea-Csók Csilla (szerk.): Magyarázat a kártérítési jogról. 2.2.3. Online jogtár (uj.jogtar.hu)

³⁴ Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. 357. o.

³⁵ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 455. o.

a terhére értékelendő. A megbízott részére adott utasítások vonatkozásában az elvárhatóság azt jelenti, hogy az utasítás végrehajtásával nem áll fenn a reális lehetősége annak, hogy a megbízott harmadik személynek kárt okozzon. E körbe tartozik annak vizsgálata is, hogy a megbízó megadott-e minden olyan tájékoztatást a megbízottnak, amely a károkozás nélküli teljesítéshez szükséges. A megbízó felelősségét megalapozza az is, ha megbízottját nem látja el megfelelő utasítással. Ez történik például akkor, ha a megbízó robbanásveszélyes küldemény továbbítását bízva valakire, és nem világosítja fel megbízottját a küldemény ilyen tulajdonságáról, nem utasítja őt a kíméletes kezelésre. A megbízott a csomagot a rendeltetési helyen ledobja, annak tartalma felrobban, és tüzet okoz.³⁶

A BDT 2007.1624. számú ügyben a felperes amiatt élt kártérítési igényrel az alperessel szemben, mert észlelte, hogy a nagymamája fehér márvány síremléke eltűnt. A sírkövet a tényállás szerint az alperes a megbízásában eljáró cég bontotta el, majd másnapra helyreállították. A másodfokú bíróság megállapította, az alperes a perben megfelelően igazolta, hogy nem a perbeli sírhely bontását rendelte el, annak bontására nem az ő pontatlan, félreérthető vagy nem egyértelmű utasítása, hanem a megbízott tévedése miatt került sor, majd miután a perbeli sírhely bontását észlelte, minden intézkedést haladéktalanul megtett az eredeti állapot visszaállítására. Mindezekkel pedig bizonyította, hogy az alperest a megbízott megválasztásában, utasítással ellátásában és felügyeletében semmilyen mulasztás nem terhelte, megbízóként tehát mentesült a megbízott által ilyen minőségében okozott kár megtérítése alól.

Ha a megbízás olyan természetű, hogy feltételezi és szükségessé teszi a megbízott felügyeletét, utasításokkal való ellátását, beszámoltatását és ellenőrzését, akkor a megbízónak a kimentéséhez ebben a körben is bizonyítania kell a mentesüléshez az elvárható gondosság és körültekintés követelményének betartását. Például a megbízó csomagolással bíz meg valakit, és utasítja, hogy a maró folyadékot milyen módon csomagolja. A megbízott azonban az utasítást nem teljesíti, és annak teljesítését a megbízó nem ellenőrzi. A hibásan csomagolt folyadék kiömlik, és kárt okoz. A megbízó a megbízottal egyetemlegesen felel a harmadik személy káráért.³⁷

---

³⁶ Gellért György (szerk.): Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez (archív) Online jogtár (uj.jogtar.hu)

³⁷ Gellért György (szerk.): Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez (archív) Online jogtár (uj.jogtar.hu)

Nem találta alaposnak a bíróság a megbízó mentesülésre való hivatkozását az alábbi ügyben. A tényállás szerint a megbízó (I. r. alperes) megbízási szerződést kötött megbízottal (II. r. alperes), aki arra vállalt kötelezettséget, hogy jutalék ellenében megbízó biztosításközvetítési tevékenységében közreműködik. Felperes ezt követően ajánlatot tett megbízottnál befektetési és életbiztosítási szerződés megkötésére, mely ajánlatot a megbízó biztosító elfogadta, így felperes és közte létrejött a biztosítási szerződés. Az ajánlat megtételével egy időben felperes megfizette az éves biztosítási díjat, majd rendkívüli befizetésként több alkalommal adott át pénzt megbízottnak, mely összeg egy részét megbízott visszafizette felperesnek, a fennmaradó részt azonban sem neki sem megbízónak nem adta át. Ezen összeg, mint kártérítés egyetemlegesen történő megfizetésére indított pert felperes megbízó és megbízott ellen. Megbízó arra hivatkozott, hogy közte és megbízott között létrejött megbízási szerződés egyértelműen előírta, hogy a megbízott semmilyen jogcímen nem vehet át készpénzt az ügyfelektől, ezzel, ezzel megbízott tisztában is volt, így álláspontja szerint igazolta, hogy a megbízott kiválasztása, utasításokkal ellátása és felügyelete során úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A Kúria megállapította, hogy megbízott a megbízás teljesítése körében, mint megbízott vett át készpénzt felperestől. Megállapította azt is, hogy önmagában az, hogy a megbízási szerződésben felek kikötötték, hogy megbízott nem vehet át készpénzt, nem jelenti azt, hogy megbízó teljes körűen a tőle elvárható módon járt el, ezért a felelősség alól az akkor hatályos Ptk. 350. §. (1) bekezdés második mondata alapján - mely tartalmában azonos a hatályos Ptk. 6:542. § második mondatával - nem mentesülhet.

Ugyanakkor sikerrel mentette ki magát a megbízó a megbízott által harmadik személynek okozott károkozás során a BH 1988.228. számon közzétett esetben. A megbízó értékesíteni kívánta gépjárművét, ezért megbízta az egyik gépkocsi ügynökség vezetőjét, a II. r. alperest, hogy a gépkocsi értékesítésében működjön közre, a vevőket az adásvételi szerződés megkötése érdekében közvetlenül hozzá küldje. Felperes a gépjárműre előleget fizetett megbízottnak, azonban időközben a megbízó az autót egy másik személynek eladta. Felperes a vételárelőleg visszafizetése iránt indított pert megbízó és megbízott ellen. Megbízó arra hivatkozással kérte a kereset elutasítását, hogy nem volt tudomása a megbízott és felperes között létrejött megállapodásról, a megbízott egyébként sem volt jogosult a vevőkkel az adásvételi szerződés megkötésére, és a vételárelőleget sem adta át részére. A bíróság az ügyben kimondta, hogy a kereskedelmi ügylet megkötésének közvetítését jogszerűen végző személy vagy gazdasági munkaközösség megbízása esetén - többlettényállás hiányában - bizonyítottan kell tekinteni, hogy a megbízót a megbízott megválasztásában, utasításokkal való

ellátásában és felügyeletében mulasztás nem terheli. Mivel a megbízott szerződés közvetítését végző ügynök volt, továbbá nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy ezen tevékenységét nem jogszerűen végezte, valamint, hogy a megbízás tartalma eltér a megbízott által jogszerűen folytatható tevékenységi körtől, nem állapítható meg a megbízó felróhatósága a megbízott megválasztásában, utasításokkal való ellátásában és felügyeletében, ezért sikeresen mentette ki magát a kártérítés megfizetése alól.

Állandó jellegű megbízási viszony esetén a károsult kárigényét az alkalmazott károkozásáért való felelősség szabályai szerint - az ott érvényes kárfelelősségi szabályok alapján - is érvényesítheti.

3. Felelősség vétőképtelen személy károkozásáért

AZ új Ptk. novumaként üdvözölhető a vétőképtelenség fogalmának meghatározása az új Ptk. 6:644 § (1) bekezdésében, mely szerint akinek belátási képessége oly mértékben korlátozott, hogy a károkozással kapcsolatos magatartása következményeit nem képes felmérni nem felel az általa okozott kárért. Ennek hiánya a korábbi gyakorlatban okozott némi zavart, annak ellenére, hogy a BDT 2003. 834. számú iránymutató döntésében rávilágít arra, hogy minden esetben a bíróságnak kell a tényállást körültekintő tisztázásával megállapítania, hogy a károkozó a károkozás idejében a konkrét cselekményével vagy mulasztásával kapcsolatban rendelkezett-e belátási képességgel, képes volt-e felfogni magatartásának várható következményeit. Az új kódex vétőképtelenség fogalmának meghatározásával a konkrét, egyedi tényállás alanyi oldalának körültekintő vizsgálatát követeli meg a bírói gyakorlattól.

A Ptk. az általánostól eltérő kárfelelősségi szabályokat állapít meg azon károkozók által okozott károkért, akiknek a belátási képessége oly mértékben korlátozott, hogy a károkozással kapcsolatos magatartásaik következményeit nem képesek felmérni. Az úgynevezett vétőképtelen személyek ugyanis az általuk okozott károkért felelősséggel nem tartoznak. Ez nem jelenti azonban azt, hogy ezen károkért senki nem lenne felelős. A Ptk. 6:544. § (2) bekezdése alapján ugyanis a vétőképtelen személy helyett a vétőképtelen gondozója felel. A szabályozás kialakítása annak felismerésében történt, hogy a vétőképtelen személyek vonatkozásában a kártérítésnek sem a prevenció, sem a nevelő hatása nem érvényesülne, illetve jellemzően a reparációs célját sem tudná elérni, hiszen az érintett alanyi kör általában saját vagyonnal nem rendelkezik, ezért a károsultak védelmének

szempontjait is szem előtt tartva indokolt a gondozó felelősségre vonása.³⁸ Fontos kiemelni, hogy a gondozó felelőssége nem más személy károkozásáért áll fenn, hanem saját mulasztásáért, ami abban áll, hogy nem az elvárható módon járt el annak érdekében, hogy a vétőképtelen személy károkozását megelőzze, megakadályozza. Eörsi Gyula szavaival élve: „A gondozó a saját mulasztásáért felel, azon az alapon, hogy a jog a károkozás polgári jogilag releváns okát nem a közvetlenül kiváltó okban, a polgári jogi kártérítés felelősség eszközével hozzáférhetetlen vétőképtelen károkozásában látja, hanem abban a közvetett okban, amit a gondozó mulasztásával idéz elő. Tehát a gondozó a saját felróható károkozásáért felelős”.³⁹ A gondozó, azaz a kárért felelős személy, az, aki a jogszabály alapján a vétőképtelen gondozójának minősül (állandó gondozó-elsősorban a szülői felügyeletet gyakorló szülő(k), egyébként pedig a törvényes képviselő), de az is gondozónak minősül, akinek a károkozásakor ténylegesen a felügyelete alatt van a vétőképtelen személy (óvoda, iskola, de az is, aki alkalmilag, akár szívésségből vigyáz a vétőképtelen személyre). Mindezek alapján megfigyelhető, hogy a vétőképtelennek a károkozásakor egyszerre lehet több gondozója is, akik a vétőképtelen károkozásáért egyetemlegesen felelnek a gondozói felelősség szabályai szerint.

A gondozó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a nevelés és felügyelet ellátásával kapcsolatban felróhatóság nem terheli. Jól látható, hogy a gondozó felelősségének az alapja nem a károkozásban, hanem a nevelés és felügyelet gyakorlásában tanúsított felróhatóság, azaz a mentesüléshez azt kell bizonyítani, hogy a nevelés és gondozás során járt el úgy, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.⁴⁰

Szigorítás volt megfigyelhető a bírói gyakorlatban az elvárhatóságot illetően a gondozó nevelési-felügyeleti-gondozói kötelezettsége vonatkozásában, mely a BDT 2010. 2364. számú döntésében is tetten érhető. A határozat szerint a belátási képességgel rendelkező kiskorú felügyeletre köteles szülője nevelési és gondozói kötelezettségét felróhatóan megszegi, ha a kiskorú helyes irányú erkölcsi fejlődéséről nem gondoskodik. A szülőnek nevelési kötelezettsége körében a kiskorú gyermeknek át kell adnia az általános erkölcsi normákat, a kiskorú jellemét, értékrendjét és szokásait a társadalom által elfogadott erkölcsi kívánalmakkal összhangban kell alakítani. Az új Ptk. 6:547. §-a értelmében ha a kárt olyan vétőképes kiskorú okozta, akinek van felügyeletre köteles gondozója, és a károsult

---

³⁸ Varga Nelli: A vétőképtelen személy károkozásáért való felelősség, Debreceni Jogi Műhely 2015. évi (XII. évfolyam) 3-4. szám 2015. december

³⁹ Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. 364. o

⁴⁰ Wellmann György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata IV/IV. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2013. 479. o.

bizonyítja, hogy a gondozó kötelességét felróhatóan megszegte, a gondozó az okozott kárért a károkozóval egyetemlegesen felelős. Ezen szabályozás az erkölcsi normák széles körben való érvényesítéséhez biztosít lehetőséget.

1.1. Felróhatóság a felügyelet körében

A károkozás időpontjában a felügyeletet ellátó gondozó vonatkozásában fentiek alapján azt kell vizsgálni, hogy a felügyelet megfelelő volt-e. Abban az esetben, ha a vétőképtelen nem állt felügyelet alatt, azt kell vizsgálni, hogy az adott helyzetben, a körülményekre, valamint a károkozó képességeire tekintettel egyáltalán felügyelet nélkül lehetett-e volna hagyni. A felügyelet megítélése körében egyéniesítésre van szükség, ahol a felelősség zsinórmértékét a valóságos viszonyoknak megfelelően, árnyaltan kell megítélni. Nyilvánvalóan más magatartás kifejtése kívánatos a szülőtől, mint a gyermek felügyeletéről szívességből gondoskodó barátnőtől.⁴¹ Nem egységes az álláspont arra vonatkozóan, hogy a gondozó felróhatósága körében értékelni kell-e, hogy a gondozónak volt-e lehetősége a felügyelet ellátásra. Eörsi Gyula álláspontja szerint, amennyiben a szülő munkaviszonyban áll és semmi módja nem volt arra, hogy gyereke felügyeletéről gondoskodjon, mentesül a felelősség alól, annak ellenére, hogy a gyermek adott tevékenysége, amellyel a kárt okozta, felügyeletet igényelt volna. Nem róható ugyanis a szülő terhére, hogy távolléte idejére nem zárja a lakásba a gyereket.⁴² Ezzel szemben Fuglinszky véleménye szerint nem feltétlenül helyes ezen szempont figyelembevétele, ugyanis amennyiben a vétőképtelen személy felügyeletre szorul, úgy a gondozónak ennek biztosítása az elsődleges kötelezettsége. A gondozó lehetőségeit, mozgásterét csak kivételesen indokolt esetben lenne célszerű figyelembe venni.⁴³

Megállapította a bíróság a gondozók felelősségét a vétőképtelen által okozott kárért a bíróság a Pfv.20.453/2009/5 számú ítéletében. A vétőképtelen kiskorú gyermekek behatoltak a felperesi ingatlanra, ahol is a szalonnasütőben tüzet gyújtottak, majd a füstölgő végű náddal és fadarabbal katonásdit játszva véletlenül felgyújtották az ingatlanon lévő házat, mely leégett. A bíróság álláspontja szerint a szülők a felügyeleti kötelezettségüket felróható módon megsértették. Nem az kifogásolható, hogy 10-12 éves vidéki gyermekek az otthonuktól távol töltik a szabadidejüket, hanem

---

⁴¹Barta Judit-Barzók Tímea-Csók Csilla (szerk.): Magyarázata a kártérítési jogról. 2.2.3. Online jogtár (uj.jogtar.hu)

⁴²Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. 372-373. o

⁴³Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 480. o.

hogy a több órás távollétük során egyik szülő sem ellenőrizte, hogy a gyerekek merre vannak, mit csinálnak. A perben azt is megállapította a bíróság, hogy bár a szülők nevelői attitűdje megfelelő volt, a nevelés során nem kapott elég jelentőséget mások tulajdonának a tiszteletben tartása.

Hasonlóképpen értékelte a gondozók eljárását a felügyelet terén a bíróság Pfv.20.482/2008/7 számú ítéletében. A bíróság arra alapítottan állapította meg a gondozók felelősségét, hogy nem vették észre, hogy a kiskorú gyermekek az udvaron álló autóból engedély nélkül kiveszik az öngyújtót, azzal játszanak, magnókazetták szalagjait gyújtogatják, majd az öngyújtóval arra a helyre mennek, ahol alperes a nádat tárolja. Fentiek megalapozták a nád felgyújtásával okozott kárért a gondozói felelősséget.

1.2. Felróhatóság a nevelés körében

A gondozó felelősségét azonban nemcsak a konkrét felügyelet, ellenőrzés elmulasztása alapozza meg. A gondozónak ugyanis alapvető feladata, különösen a kiskorú vétőképtelen felügyelete révén, hogy formálja, alakítsa gondozottja jellemét, egyéniségét, segítse szellemi, értelmi fejlődését, vagyis nevelje a gondozottat. A gondozó felelőssége éppen ezért akkor is fennáll, ha a konkrét ellenőrzés terén őt mulasztás nem terheli, azonban nem tett meg mindent a gondozott jellemének, szellemi képességének és tulajdonságainak alakítása érdekében. A BDT 2010.2364 számon közzétett ügyben fejti ki a bíróság, hogy alapvetően mi tartozik a szülők nevelési kötelezettségének a körébe. Eszerint a gondozás nem merül ki a gyermek természetbeni ellátásában, fizikai szükségleteinek kielégítésében, az ehhez szükséges anyagi körülmények és tárgyi feltételek megteremtésében. A gyermek testi és szellemi fejlődésének biztosítása mellett a szülőnek a kiskorú helyes irányú erkölcsi fejlődéséről is gondoskodnia kell. A szülőnek nevelési kötelezettsége körében a gyermeknek át kell adnia az általános erkölcsi normákat, a gyermek jellemét, értékrendjét és szokásait a társadalom által elfogadott erkölcsi kívánalmakkal összhangban kell alakítania. Hangsúlyozta azt is bíróság, hogy a kiskorú gyermek egyéniségének alakulására, jellemének fejlődésére a szülőnek (gondozónak) igen jelentős befolyása van. Erre alapozottan megállapította a szülők felróható mulasztását a bíróság a gyermekeik által elkövetett gyilkosság miatt indított nem vagyoni kártérítési perben. Ugyancsak megállapította a bíróság a súlyos nevelési hibát a szülők terhére a BDT 2011.2549. számon közzétett esetben, melyben a gyermek egy meztelen nőt ábrázoló képet azzal a híreszteléssel küldött tovább másik 14 embernek, hogy az a felperest ábrázolja. A felperes által indított perben a bíróság jogerős

ítéletében úgy foglalt állást, hogy abból, hogy a gyermek a meztelen képet másoknak továbbította, illetve, hogy a szülő a gyermekét - ennek következtében - ért iskolai sérelem elhárítása érdekében a gyermeke által számítógépen terjesztett meztelen női alakot ábrázoló képet az országos média részére hozzáférhetővé tette, azt állítva, hogy a képen a gyermek iskolai tanárnője látható, levonható az a következtetés, hogy ebben a körben a szülő gyermekének nem tudta átadni az alapvető erkölcsi normáknak és a társadalmi elvárásoknak megfelelő viselkedési mintákat. Ez alapján megállapítható a szülő súlyos nevelési hibája, mely megalapozta a kártérítési felelősségét is.

Nem minden esetben állapítható meg azonban a gondozó felróhatósága a felügyelet vagy nevelés vonatkozásában, mintahogy a Pfv.20.030/2008/4. számú határozat is erre mutat rá. A konkrét ügyben a felperesek arra hivatkozással kérték keresetükben vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítését a kiskorú vétőképtelen szüleitől, hogy azért szenvedtek közlekedési balesetet, mert az alperesek 9 éves gyermeke a közúton kerékpárral előttük haladva váratlanul, karjelzés nélkül megkezdte a balra kanyarodást és az ütközés elkerülése érdekében alkalmazott manőver során ők maguk kisebb sérüléseket szenvedtek és károsodott a motorkerékpár is. A bíróság azzal az indoklással utasította el a keresetet, hogy a szülők a gyermek nevelése, gondozása, megfelelő fejlődésének biztosítása terén az általános társadalmi elvárhatósági mércéhez képest súlyos nevelési hibát nem követtek el, a szülői felügyelet gyakorlása során vétékességük nem állapítható meg.

Hasonló tényállás mellett mondta ki a gondozók felróhatóságának a hiányát a Jász-NagykunSzolnok Megyei Bíróság Pf.20.667/2007/4. számú ítéletében. A határozat szerint a szülők, mint alperesek nevelési tevékenysége a társadalmi zsinór-mértéknek megfelelt, a gyermek jó viselkedésű, az iskolában is fegyelmezett magatartást tanúsít. A szülők nevelése kiterjedt arra is, hogy megtiltották gyermeküknek, hogy önállóan kerékpározzon. A felügyelet tekintetében sem terheli mulasztás a gondozót, hiszen a gyermek nevelése érdekében otthon tartózkodott, nem vállalt munkát, a kaput mindig kulcsra zárták, a kulcs elkülönített helyen volt. A gyermek a kulcsot ellopva, engedély nélkül ment el kerékpározni, ráadásul a szülő, amint észlelte, hogy a gyermek eltűnt, azonnal a keresésére indult. Fentiek alapján a bíróság megállapította, hogy sem a gondozás, sem a felügyelet tekintetében felróhatóan a gondozó nem járt el.

4. Felelősség a közhatalom gyakorlásával okozott kárért

Az új Ptk. - a bírósági gyakorlatban kialakult elvekkel egyetértve - beemeli a Legfelsőbb Bíróság PK 42. számú állásfoglalását, mely szerint az államigazgatási jogkörben okozott kárnak csak az államigazgatási jellegű, tehát a közhatalom gyakorlása során kifejtett szervező-intézkedő tevékenységgel, illetőleg ennek elmulasztásával okozott kárt lehet tekinteni.

1.1. Közigazgatási jogkörben okozott kárfelelősség alóli mentesülés

A Ptk. a Felelősség a közhatalom gyakorlásával okozott kárért című LXXI. fejezetében szabályozza a közigazgatási jogkörben, bírósági és ügyészségi jogkörben, valamint közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott kárfelelősséget. Bár a hatályos szabályozás a korábbi, államigazgatási jogkörben okozott kárfelelősséget szabályozó régi Ptk. 349. §-hoz képest több jelentős változást is hozott, a kárfelelősség alóli mentesülés szabályai nem változtak. A Ptk. 6:548. § nem rendelkezik kifejezetten a mentesülés szabályiról, ezért a kárfelelősség általános szabályai érvényesülnek e körben, azaz a közigazgatási jogkörben eljáró szerv, abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy az ügyben eljáró tisztviselő úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Lábady Tamás álláspontja szerint a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályai leginkább az alkalmazott kárfelelősségre irányadó szabályokkal mutatnak hasonlóságot, hiszen egyik esetben sem a ténylegesen eljáró alkalmazott, hanem az őt alkalmazó jogi személy vagy közigazgatási szerv tartozik felelősséggel. Véleménye szerint a két tényállás külön szabályozásának egyetlen speciális indoka van, mégpedig az, hogy a közhatalmi jogkör gyakorlásával okozott kárért való felelősség megállapításának előfeltétele az is, hogy a kár rendes jogorvoslással, továbbá közigazgatási perben nem volt elhárítható. Ujváriné Antal Edit véleménye szerint további hasonlóság a két tényállás között, hogy egyik sem teszi lehetővé a közvetlen kimentést, azaz a közigazgatási szerv nem hivatkozhat arra, hogy a munkavállaló utasítása, felügyelete során úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, illetve, hogy az elvárhatóság körén belül mindent megtett, hogy a károkozást megelőzze. Lehetőség van azonban a mentesülésre azon az alapon, hogy a tényleges károkozó, a közigazgatási jogkörben eljáró tisztviselő, úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. (közvetett kimentés).⁴⁴ Fuglinszky is azon az állásponton van, hogy a közigazgatási jogkörben okozott kárért való

---

⁴⁴ Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan. Patrocinium, Budapest 2017. 140. o.

felelősség szabálya speciális szabály az alkalmazotti kárfelelősséghez (új Ptk. 6:540. §) képest, ezért közigazgatási szervvel vagy intézménnyel szemben kizárólag az új Ptk. 6:548. §. alapján indítható per. Azonban véleménye szerint az alkalmazott által okozott kárért való felelősség szabályai közül azon rendelkezés, miszerint az alkalmazott és tag egyetemlegesen felel a munkáltatóval és a jogi személlyel, ha a kárt szándékosan okozta, a közhatalommal okozott károk esetében is alkalmazandó. Bár nincsen erre vonatkozó közvetlen vagy utaló szabály, mégis azt gondolja, hogy nincsen ok arra, hogy a közigazgatási szerv alkalmazottja a szándékos károkozás esetén kedvezőbb helyzetben legyen, mint bármely más alkalmazott. Ezért szándékos károkozása esetén a tisztviselő közvetlen felelőssége is megállapítható.⁴⁵A felróhatóság mércéje elsődlegesen a károkozással érintett hatósági eljárásra vonatkozó eljárásjogi szabályozás (jogszabályi mérce). Ha a károkozással érintett eljárás, határozat, intézkedés maradéktalanul megfelel a jogszabályoknak, akkor a felróhatóság kizárt. A vonatkozó jogszabályok megsértése sem vonja azonban feltétlenül maga után a felróhatóság megállapítását, hiszen az adott helyzetben elvárható eljárás mellett is bekövetkezhet adott esetben a jogsértés. A gondossági mércének való megfelelés pedig a jogszabálysértőnek minősülő eljárások esetén is mentesülést eredményez. Kizárólag az a körülmény, hogy valamely határozat utólag tévesnek bizonyul, még, ha azt közigazgatási határozat felülvizsgálatára irányuló perben hatályon kívül is helyezik, nem vezethet annak megállapítására, hogy a meghozatalában részt vevő alkalmazott felróható magatartást tanúsított. A BDT 2009.1709. számon közzétett esetben az alperes az általa meghozott határozatával véglegesen eltiltotta felperest a szerencsejáték-szervezői tevékenységétől. A határozat ellen indult perben a bíróság ítéletével az eltiltó határozatot, valamint az azonnal végrehajtását elrendelő kiegészítő határozatot hatályon kívül helyezte. Felperes általános kártérítés és nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérte kötelezni alperest közigazgatási jogkörben okozott kártérítés címén, arra hivatkozva, hogy alperesi eljárás, az általa hozott határozatok és nyilvánosság előtt tett kijelentései bevételkiesést eredményeztek nála, másrészt személyiségi jogait is sértették. A jogerős ítéletben a bíróság rámutatott, hogy önmagában a határozat jogellenességét megállapító, közigazgatási perben hozott bírósági határozat nem eredményezi a közigazgatási szerv kártérítési felelősségének fennállását, mivel ehhez szükséges az is, hogy az alperes magatartásának felróhatósága megállapítható legyen, ami pedig a perben nem nyert bizonyítást.

---

⁴⁵ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 494. o.

Következetes a bírói gyakorlat a tekintetben, hogy a közhatalmi döntések jogértelmezési vagy jogalkalmazási tévedési önmagukban nem elegendők a kártérítési felelősség megalapozásához. Így például a BH 1996.311. számon közzétett esetben a bíróság megállapította, hogy a jogszabály eltérő értelmezése egymagában jogellenes és felróható magatartást nem valósít meg, a téves jogszabály értelmezésen alapuló határozat meghozatala a hatóság alkalmazottja vétkességének megállapításához nem elegendő: erre nyilvánvaló és kirívó jogsértés esetén van jogi lehetőség. Ugyancsak nem eredményezheti a hatóság kártérítési felelősségének a megállapítását a bizonyítékok esetleges téves értékelése sem. Értelemszerűen a bizonyítékok szabad értékelése magába hordozza a téves értékelés lehetőségét, de ez nem lehet kártérítési alap. A felperes arra alapozottan követelt kártérítést az alperestől a BH 2000.55. számon közölt ügyben, hogy mivel az elhúzódó államigazgatási eljárás és az ennek során meghozott jogszabálysértő döntések miatt az őt megillető kárpótlási jegyekhez hároméves késedelemmel jutott hozzá, ezáltal a megvásárolható földterületek háromévi jövedelmétől esett el. A bíróság arra hivatkozással utasította el a felperesi keresetet, hogy valamely jogszabály rendelkezésének az egyes államigazgatási szervek, illetőleg a bíróságok részéről történő téves értelmezése és ezzel összefüggésben a bizonyítékok téves értékelése egymagában jogellenes és felróható magatartást nem valósít meg, ehhez nyilvánvaló és kirívó jogsértés szükséges. A felelősséget megalapozó és kirívó jogsértésnek értékeli a bíróság, ha a jogszabály rendelkezése teljesen egyértelmű, a ténymegállapítás és a döntés pedig nem mérlegelés eredménye.

Ere hivatkozással adott helyt a bíróság a keresetnek a BH 2001.423 számú esetben. A felperes arra tekintettel kérte kötelezni az alperes földhivatalt kártérítés megfizetésére, mert álláspontja szerint az nem jegyezhetette volna be azon személy tulajdonjogát az ingatlannyilvántartásba, akinek ő jelzálogjog kikötése mellett kölcsön adott. Előadása alapján a tulajdonjog bejegyzés alapjául szolgáló, egyébként hamis okirat a jogszabály által előírt formai kellékeknek nem felelt meg, Mivel az alperesnek felróható, hogy valódi biztosíték nélkül nyújtott kölcsönt, kérte a kárának megtérítését. A bíróság megállapította, hogy ha a jogalkalmazás során a figyelembe veendő jogszabály rendelkezése teljesen és nyilvánvalóan egyértelmű, a ténymegállapítás és a döntés pedig nem mérlegelés eredménye, általában nem lehet szó a felróhatóság körén kívül eső tévedésről, hibáról. A perbeli esetben az alperes alkalmazottjának mérlegelést kívánó jogalkalmazási tevékenységet nem kellett végeznie; csak egyetlen, mérlegeléstől független döntés meghozatalára volt lehetősége. Kötelessége a bejegyzési kérelem és az annak alapjául szolgáló okiratok formai és tartalmi kellékeinek vizsgálata volt. Azt, hogy ezeket az okiratokat milyen formában kell kiállítani és azoknak mit kell tartalmaznia,

a jogszabály pontosan megszabja. E kellékek vizsgálatánál mérlegelést kívánó jogalkalmazói tevékenységre nem csak szükség, de lehetőség sincs. Ezért felróható volt az alperes magatartása és kötelezte őt a kártérítés megfizetésére.

Ugyancsak felróható magatartásként kell értékelni és meg kell állapítani a felelősséget, ha a közigazgatási hatóság a bíróság hatályon kívül helyező határozatában megfogalmazott egyértelmű utasításának mellőzésével hozta meg a kérelmet ismételten elutasító döntését, mint ahogy ezt megállapította a bíróság az EBH 2002.749.számú döntésben.

Megállapítható a felróhatóság abban az esetben is, ha hatósági ügyben ad téves tájékoztatást az ügyfél részére a hatóság és a tájékoztatás nyilvánvalóan téves, ahogy azt a BH 2009.325. számon közzétett esetben kimondta a bíróság.

Nem kizárólag valamely intézkedéssel, hanem annak elmulasztásával vagy éppen késedelmes teljesítésével is megvalósíthatja a károkozó magatartást a hatóság. A BH 2005. 351. számon közzétett esetben, melyben felperes a forgalmi engedély késedelmes kiállítására hivatkozással indított pert alperes ellen, a bíróság kimondta, hogy késedelemre alapított kárigény elbírálásánál alapvető kérdés, hogy a hatóság megsértette-e az adott hatósági eljárásra vonatkozó jogszabály által meghatározott határidőt. Ez dönti el ugyanis, hogy az alperes terhére megállapítható-e olyan késedelem, ami a kártérítés egyéb törvényi feltételeinek fennállása esetén felelősségét megalapozza. Amennyiben a jogszabályi határidő túllépése nem állapítható meg, a kártérítési felelősség kizárt. Mivel a 30 napos ügyintézési határidőt a hatóság megtartotta, a keresetet a bíróság elutasította.

Önmagában az intézkedés megtételére irányadó határidő megsértése nem alapozza meg azonban a felróhatóságot. A gondossági követelmények fennállását ilyen esetben is vizsgálni kell. A BH 1998.81. számú jogeset rögzíti, hogy a felperes arra hivatkozással kérte alperest kártérítés megfizetésére kötelezni, mert mulasztásával, lassú ügyintézésével hozzájárult ahhoz, hogy a közelében lakó személyek nyugalma, életvitelét zavarják. A bíróság a keresetet elutasító határozatában kimondta, hogy bár az alperes esetenként valóban túllépte a 30 napos ügyintézési határidőt, azonban ezt a bizonyítási eljárás nehézségei, a hatóságnak a tényállás tisztázásra vonatkozó határidő kötelezettségei indokolták, így a felróhatósága nem állapítható meg. Hasonlóképpen kimondta a bíróság a BH 2002.226. számon közzétett ügyben, hogy egymagában a jogszabálysértően késedelmes

ügyintézés ténye az adott esetben nem ad alapot annak megállapítására: az alperes mulasztása felróható volt.

A közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályait rendeli alkalmazni az új Ptk. 6:549. § (1) bekezdése a bírósági és ügyészségi jogkörben, valamint a (2) bekezdése a közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott kárért való felelősségre. Ez alapján ugyanúgy felróhatóság alapú felelősségi alakzatról van szó a fenti jogkörökben okozott károk vonatkozásában is.

1.2. Bírósági jogkörben okozott kárfelelősség alóli mentesülés

Az uralkodó bírói gyakorlat szerint a jogerős bírósági ítélet tartalma még nyilvánvaló és kirívó jogalkalmazási és jogértelmezési hiba esetén sem alapozza meg az eljáró bíróság kártérítési felelősségét. Az ezen elvet követő döntések egybehangzó indokolása szerint ugyanis a kártérítési perben eljáró bíróság nem bírálhatja felül a más ügyben hozott és sérelmezett jogerős ítéletet, miáltal azt sem ítélni meg, hogy az téves-e, vagy sem, illetve tévessége esetén arra kirívó jogalkalmazási és jogértelmezési hiba vezetett-e, vagy sem. Ez pedig a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI törvény (továbbiakban: Bszi.) speciális rendelkezéseivel magyarázható. A Bszi. alapján ugyanis a bíróságok a vitássá tett, vagy megsértett jogról véglegesen döntenek, és e jogalkalmazó tevékenységük keretében hozott végleges döntésük mindenkire kötelező. Utóbbi körben értve az ügyben érintett személyeket és az állam szervezeteit is. Ez alól pedig a kártérítési perben eljáró bíróság sem képez kivételt, azaz a más ügyben született jogerős ítélet a kártérítési perben eljáró bíróságra is kötelező, a kártérítési per bírósága által nem felülbíráható, ezért nem minősíthető. Ebből pedig az e tárgyban publikált döntések a jogerős ítélet jogellenessége megállapíthatóságának a hiányára következtetnek, és a jogellenesség, mint a kártérítés egyik feltétele hiányában minősítik a kárigényt nyilvánvalóan alaptalannak.⁴⁶ A BH 1993.32. számon közzétett esetben a felperes arra tekintettel indított pert a bírósággal szemben a Ptk. 349. §-ra hivatkozással, hogy az öröklési szerződés és a végrendelet érvénytelenségét megállapító, valamint az öröklésre érdemtelenység megállapítására irányuló keresetet elutasító, továbbá a perújításban eljáró bírák (bíróságok) a jogszabályok helytelen alkalmazásával törvénysértést követtek el, és ennek következménye a kereseteinek elutasítása, illetve a perújítási eljárás

---

⁴⁶ Csécsy Andrea-Fézer Tamás-Havasi Péter-Tóth Endre Tamás-Varga Nelli (szerk.): Nagykomentár a kártérítési joghoz (archív), online jogtár (uj.jogtar.hu)

eredménytelensége. A törvénysértő ítéletek következtében keletkezett kára megtérítésére kérte kötelezni a bíróságokat. A kereset elutasító ítéletében a bíróság kimondta, hogy mindazokban az esetekben, amikor a fél bírósági jogkörben okozott kár megtérítése iránti követelése jogalapjául a saját ügyében hozott, szerinte törvénysértő, jogerős ítélet tartalmát jelöli meg, a kártérítési per bírósága nem állapíthatná meg a döntés jogellenességét [amely a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése értelmében a kártérítési felelősség egyik feltétele]. Ebből következően kizárt, hogy a fél jogvitájában keletkezett jogerős ítélet tartalma bíróság kártérítési felelősségét eredményezze, ezért az ilyen címen előterjesztett követelés nyilvánvalóan alaptalan.

A felülvizsgálati kérelem alapján eljáró Legfelsőbb Bíróság, a BH 2003.65 számon közzétett eset tényállása szerint, a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta és a jogsértés megállapítására, jogkövetkezmények alkalmazására, valamint nem vagyoni kártérítés megfizetésére irányuló keresetet elutasította. Felperes álláspontja szerint a bíróság a felülvizsgálati eljárásban jogellenesen, az eljárási szabályok megsértésével hozta meg döntését, ezért bírósági jogkörben okozott kár megtérítése iránt indította a pert. A bíróság a keresetet elutasította, s indoklásában kifejtette, hogy alaptalanul hivatkozott a felperes kártérítési keresete ténybeli és jogalapja körében arra, hogy az alperes a felülvizsgálati eljárás szabályainak megsértésével hozta meg a személyiségi jogi jogvitában keletkezett ítéletét. A felperes által sérelmezett jogalkalmazás ugyanúgy az érdemi döntésben öltött testet, mint az anyagi jogi jogszabályok alkalmazása. Ebből következően a felülvizsgálati eljárásban hozott ítélet tartalmától elválaszthatatlan eljárásjogi jogalkalmazás sem ad alapot a sérelmezett ítélet jogellenessége vizsgálatára, és erre alapítottan a rendkívüli perorvoslatot elbíró bíróság ellen kártérítési igény érvényesítésére. Ezért a Bszi. 7. §-ának rendelkezése és a polgári peres jogviták jogorvoslati rendszere egybevetéséből következően nem vizsgálhatta a felülvizsgálati eljárásban hozott ítélet jogellenességét a bíróság.

Mindazonáltal a fentebb levezetett bírósági gyakorlatnak, miszerint a kártérítési perben nem vizsgálható az alapügy, így még kirívó jogalkalmazási hiba esetén sem állapítható meg a bíróság felelőssége, megjelentek a kritikussai is. Többek között Pákozdi Zita is azon az állásponton van, hogy „azzal egyetérthetünk, hogy ha a fél keresete csak és kizárólag a jogerős ítélet tartalmát támadja, és annak megváltoztatását kéri a kártérítési perben, az valóban a jogerő feloldását és a korábbi

határozat megváltoztatását célozza, ami nyilvánvalóan lehetetlen. Ugyanakkor egy ilyen perben a jogerős ítélet tartalmát nélkülözhetetlen megjelölni, hiszen a bíróság kártérítési perben ítéletében dönt érdemben a felek jogvitájáról, az érdemi döntés meghozatalakor, illetve magában a döntésben fejtheti ki jogsértő, kártérítési igényt megalapozó magatartását. Az tehát, ha a fél keresetében a támadott döntés tartalmát is megjelöli - figyelemmel arra, hogy álláspontja szerint, azt a bíróság hibás jogalkalmazás miatt tévesen ítélte meg -, álláspontunk szerint nem feltétlenül azt jelenti, hogy az új perben a már korábban érvényesített kereseti követelést kell felülbírálnia a bíróságnak, hanem azt, hogy az alapügyben megtörtént bírói hiba miatt a felet esetlegesen az alapügy elbírálásával összefüggésben kár érte, amely az igény állapotába került, és így peresíthető a Ptk. 349. § (3) bekezdése alapján. Ebben a körben nyilvánvalóan szükséges a korábbi döntés figyelembe vétele annak megítéléséhez, hogy az eljáró bíróság követett-e el jogsértést, azonban ebből nem következik, hogy a bíróságnak az alapügyben hozott határozatát kellene megváltoztatnia.” Véleménye szerint az anyagi jogerő intézménye sem képezi akadályát, hogy a kártérítési bíróság érdemben vizsgálja az alapperben hozott döntést, hiszen az alapper és a kártérítési per vonatkozásában hiányzik az anyagi jogerő mindhárom ismérve, azaz a fél-, tény-, és jogazonosság. Ebből következően az alapügy és a kártérítési per két egymástól független jogviszony és eljárás. Így álláspontja szerint az alapügyben „hozott döntés jogerejét nem oldja fel a bírósággal szemben esetlegesen alapos kártérítési igény eredményessége, hiszen ebben a perben egy teljesen új igény érvényesítéséről van szó, amely a korábban már elbírált és lezárt alapjogviszonyt nem írná, nem írhatná felül.”⁴⁷ Az újabb bírói gyakorlatban mindenesetre megjelentek a jogerős ítélet tartalmi vizsgálatán alapuló döntések, melyekben a bíróság már érdemben vizsgálta alapper bíróságának esetleges károkozó magatartását, illetve az ebből származó kártérítési felelősségének a fennálltát. A BH 2013.243 számú ügyben a felperes azért követelt kártérítést a házastársi közös vagyon megosztása iránti perben eljáró bíróságtól, mert a vagyon mérlegben szerepeltetett ingatlanok egy részénél figyelmen kívül hagyta, hogy azok csak 1/4 részben tartoztak a vagyonszösséghez és azokat teljes értéken állította be a vagyonmérlegbe, mely következtében a volt házastársa részére magasabb megváltási árat kellett fizetnie. Bár felperes kijavítási kérelmet terjesztett elő, a bíróság azt elutasította. A kártérítési perben eljáró bíróság kimondta, hogy „a kár bekövetkezéséhez vezető alapper lefolytatása és az annak során hozott határozat jogerő-hatása a bírósági jogkörben okozott kár megtérítése iránti perre

---

⁴⁷ Pákozdi Zita: A bírói jogkörben okozott károk megtérítése és a tisztességes eljárás. Miskolci Jogi Szemle, 2011/2. szám 87-110.o.

nem terjed ki, e speciális típusú kártérítési peres eljárás az alapperben korábban hozott jogerős ítélettel kapcsolatban nem teremt újabb jogorvoslati lehetőséget, tehát az nem bírálható felül. Nincs akadálya azonban annak, hogy a kártérítési per bírósága - az előbbiek érintése nélkül - vizsgálhassa az alapper bíróságának az esetleges károkozó magatartását vagy mulasztását, illetőleg az ebből származó esetleges kártérítési felelősség fennállását. Ezek a kérdések ugyanis az alapperben nyilvánvalóan nem képezték vizsgálat tárgyát és ezért annak eredménye sem jelenhetett meg a jogerős ítéletben. Az államigazgatási, vagy bírósági jogkörben okozott kárért fennálló felelősségnek sajátos vonása azonban, hogy nem minden károkozó magatartás vezet el a hatóság, vagy bíróság felelősségének megállapításához. Önmagában a bizonyítékok téves mérlegelése vagy a jogszabály téves értelmezése, illetőleg alkalmazása általában nem váltja ki a kártérítési felelősséget. A felelősség megállapításához olyan károkozó magatartás szükséges, amely nyilvánvalóan és kirívóan súlyos jogalkalmazási vagy jogértelmezési tévedés, illetőleg a tények kirívóan okszerűtlen értékelését valósítja meg. Ezért azt kellett megvizsgálni, hogy az alapperben eljáró bíróságnak a per tárgyává tett magatartásai mennyiben tekinthetők kirívóan súlyosnak. E kérdés pedig szorosan összefügg az alapperben eljáró bíróság felrőhatóságával. Ennek keretében, a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése értelmében a károkozó bíróságra hárul annak bizonyítása, hogy a károkozó magatartás körében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható. A régi Ptk. 339. § (1) bekezdésében meghatározott jogszabályi mérce alkalmazásához elsődlegesen a károkozással érintett bíróság eljárására irányadó eljárásjogi szabályokra, valamint a bírói magatartásra vonatkozó előírásokra kellett figyelemmel lenni.” E vonatkozásban arra a megállapításra jutott a bíróság, hogy nem tekinthető a bíróság kártérítési felelősségét megalapozó, kirívóan súlyos mulasztásnak, ha a bíró a szakértői véleményben foglalt adatokat figyelmetlenségből elnézi és emiatt az abból kiinduló számítása hibás eredményre vezet, azonban kirívóan súlyos jogalkalmazási tévedésnek minősül, ha az előbbiek ismeretében a félnek a hiba kijavítására irányuló kérelmét elutasítja. Ahogyan az a közigazgatási jogkörben okozott kárfelelősségnél, a bírósági jogkörben okozott kárfelelősségnél is irányadó, hogy csak a kirívóan okszerűtlen mérlegelés vagy a kirívóan súlyos jogértelmezési hiba eredményezheti a kárfelelősség szankcióját.

Súlyos jogértelmezési hibának tekintette és megállapította a bíróság kártérítési felelősségét a bíróság a BH 2010.38. számon közölt ügyben. A felperes arra hivatkozva indított pert, hogy a Legfelsőbb Bíróság többszörös anyagi jogi jogsértés miatt helyezte hatályon kívül a felperes elleni ítéletet, mivel sem az első, sem a másodfokú bíróság nem észlelte az eljárás tartama alatt a cselekmény megítélését

alapvetően befolyásoló jogszabályváltozásokat, mely a terheltre nézve kedvezőbb elbírálást eredményezett volna. A felülvizsgálati eljárás eredményeképpen a bíróság megállapította, hogy az alapügyben pusztán a nyelvtani értelmezés, a két jogszabály összevetése elegendő volt annak megállapításához, hogy a vádban megjelölt elkövetési magatartást az új rendelkezés nem tartalmazza, tehát nem valósíthat meg bűncselekményt. Ezért megállapította a bíróság felróhatóságát arra tekintettel, hogy a bűncselekményre vonatkozó anyagi jogszabály megváltozását nem ismerve állapította meg a - végül felmentett - károsult büntetőjogi felelősségét.

Az EBH 2002.751. számon közzétett döntésben kirívóan súlyos, a jogalkalmazó szerv kártérítési felelősségét megalapozó jogalkalmazási hibának tekintette a bíróság az egyértelmű illetékességi szabály téves alkalmazását, mely vonatkozásában nem volt helye a mérlegelésnek. A felperes a jogellenes magatartást abban jelölte meg, hogy alperes indokolatlanul rendelt el új eljárást és eljárásjogi szabálysértéssel nem az illetékes bíróságot utasította új eljárásra. A jogerős ítéletben a bíróság hivatkozott arra, hogy az egységes ítélkezési gyakorlat szerint a mérlegelésen alapuló jogértelmezési, jogalkalmazási döntés általában nem ad alapot az abban résztvevők véttségének a megállapítására. Erre csak nyilvánvaló és kirívó jogsértés esetén kerülhet sor. A Pp. 36. §-a (1) bekezdésének a per szempontjából releváns időben hatályos rendelkezése, mely az adott ügyben alkalmazandó illetékességet rendezte, azonban olyan eljárásjogi rendelkezés, amelynek alkalmazása során a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége. Az egyértelmű illetékességi szabály megsértésével megvalósulhat olyan jogellenes magatartás, amely megalapozza a jogalkalmazó szerv kárfelelősségét.

Bár az új kódex nem szabályozza a jogértelmezési, jogalkalmazási hibával kapcsolatban a bírói gyakorlat által kialakított kirívóan súlyos hiányosság, hiba terminológiáját, azonban annak továbbra is jelentős szerepet kell játszania a közigazgatási szervek munkájában. Tekintettel arra, hogy a hibás jogértelmezéssel okozott kár megtérítésére csak kirívóan okszerűtlen, illetve kirívóan súlyos esetekben van helye. Erre mutat rá a BDT 2007. 1709. számú eseti döntése is, mely szerint a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősséget nem alapozza meg önmagában az a körülmény, hogy a közigazgatási perben a bíróság jogszabálysértőnek ítélte meg a közigazgatási szerv határozatát. Ugyancsak ezt a gyakorlatot erősíti a BDT 2008. 1817. számú döntése, mely szerint a jogalkalmazó szerv felelősség alóli mentesülését eredményezi, ha az ügyben megállapított tényállásra az alkalmazandó jogszabály többféle értelmezését ad alapot. Ezzel szemben a BH 2009. 325. számú határozata kimondja a közigazgatási szerv kártérítési felelősségének megalapozottságát, abban az

esetben, amikor a kirívóan súlyos jogértelmezési tévedésen alapuló jogalkalmazási gyakorlatról adott tájékoztatás.⁴⁸

5. A termékfelelősség

Magyarországon a bírói gyakorlat kezdetben a hibás termék által okozott károk megtérítésére irányuló ügyekben nem ismerte el a jogviszony fennállását a gyártó és a károsult között és erre hivatkozással a gyártókkal szemben érvényesíteni kívánt kereseteket elutasították. Az 1980-as évek közepétől jelentek azután meg olyan döntések, mint például a BH 1986. 501. számú határozata is, melyekben a bíróság kimondta, hogy a jogosult és kötelezett viszonyában szerződésszegéssel okozott károkozás, a károsult és a gyártó között deliktuális jogviszony is lehet, ha a hibás termék okozta a kárt. (BH 1986.501.) Az Európai Gazdasági Közösség Tanácsa 1985. július 25-én fogadta el a 85/374/EGK tanácsi irányelvet, mely a tagországokat kötelezte jogharmonizációra a hibás termékekért való felelősség szabályozása terén, melynek hatására, s annak rendelkezéseit követve - bár Magyarország abban az időben még nem volt tag - megszületett az 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről (továbbiakban: Tftv.). Lábady Tamás már ezt megelőzően világossá tette, hogy a termékfelelősség „kódexbeli helyfoglalását is szükségesnek tartjuk. [...] jelentőségéhez és erejéhez méltán - egy önálló kárfelelősségi alakzat megalkotása útján.”⁴⁹ Ez végül a 2013. évi V. törvényben valósult meg, melyben a termékfelelősség, mint önálló felelősségi alakzat nyert szabályozást a törvénykönyv LXXII. fejezetében. Az új Ptk. lényegi változtatások nélküli ülteti át a Tftv. rendelkezéseit, azzal, hogy nem veszi át a termékfelelősségi törvény 12. §-át, amely kimondta, hogy a törvény nem érinti a károsultnak a szerződésszegéssel, illetve a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályain alapuló, vagy külön jogszabályban meghatározott igényérvényesítési lehetőségeit. A törvénybe integrálást követően fel sem merülhet, hogy a termékfelelősség érintené a károsult egyéb igényérvényesítési lehetőségeit. Ebből következően a rendelkezés elhagyása tartalmi változást nem eredményezett.

---

⁴⁸ Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Jogi Tudomány Közlöny 2014. március 169-179. o.

⁴⁹ Lábady Tamás: Fejezetek a felelősségbiztosítás köréből. Pécsi Szikra, Pécs 1989. 110. o.

1.1. Mentésülés a termékfelelősség alól

A termékfelelősség alól történő mentésülésre vonatkozó szabályokat a Ptk. változtatás nélkül vette át a Tftv-ből. Ezen szabályok alapján a termék gyártóját a felróhatóságnál szigorúbb felelősség terheli, tekintettel arra, hogy függetlenül attól, hogy a termék előállítása során úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a hibás termék által okozott kárt köteles megtéríteni. Az objektív felelősség ellenére is van azonban lehetősége a mentésülésre a gyártónak, de kizárólag a törvényben felsorolt taxatív okok fennállásának bizonyítása esetén.

1.2. Terméket nem hozta forgalomba

Eszerint mentesül a gyártó, ha a terméket nem hozta forgalomba. A forgalmazás valamely termék gazdasági tevékenység keretében történő rendelkezésre bocsátása értékesítés, fogyasztás vagy használat céljára, akár ingyenesen, akár ellenérték fejében. Nem hozta a gyártó a forgalomba az árut, a Tftv. indoklásában hivatkozottak szerint többek között, amíg azt az üzemben tárolja, vagy amit üzemből kiloptak, esetleg minőségvizsgálatra küldött. De ugyanúgy nem tekinthető forgalomba hozottnak a termék, ha azt kizárólag kiállításra, termékbemutató vásárra vitték, esetleg azt nem forgalomba hozatal céljából, hanem belső termékfejlesztés keretében, kísérletképpen állította elő, és akarata ellenére került ki a rendelkezése alól.⁵⁰

1.2. Terméket nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő

Mentesül a gyártó abban az esetben is, ha a terméket nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő, illetve azt nem üzletszerű gazdasági tevékenység körében gyártotta vagy forgalmazta. A Tftv. indoklása szerint nem áll fenn az üzletszerűség, ha a terméket szívésségből vagy szórakozásból gyártották. Hiányzik tehát az üzletszerűség, ha a családi szükséglet céljára termelt tojást ajándékoz valaki, amelyről kiderül, hogy szalmonellával fertőzött, a megajándékozott ennek következtében megbetegszik, vagy a háziasszony vendégei részére mézeskalácsot készít, de más megítélés alá esik, ha a karácsonyi vásárban kínálja a terméket. A fenti két mentésülési tényállásalelemnek azonban a gyakorlati jelentősége csekély, hiszen a termékkár károsultja csak ritkán károsodik olyan hibás

---

⁵⁰ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 649-650. o.

terméktől, amelyet a gyártó nem hozott forgalomba, vagy azt nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő.

1.3. A forgalomba hozatal időpontjában hibátlan a termék

Mentesül a gyártó, amennyiben bizonyítja, hogy a termék az általa történő forgalomba hozatal időpontjában hibátlan volt és a hiba oka később keletkezett. Ezen mentesülési okra hivatkozással kérte elutasítani az alperes a felperes által benyújtott keresetet a Pf.20.648/2016/9. számú ügyben. A felperes vadászatot vett részt, ahol is, az általa 2 éve vásárolt vadászpuska használata során baleset érte, amikor a fegyver zárszerkezete kinyílt, a hátrafelé kirepülő zárdugattyú pedig súlyos sérülést okozott neki. Alperes állítása szerint a fegyver nem volt hibás, az általában elvárható biztonságot nyújtotta, megfelelt a NATO löszertesztnek, illetve a C. I. P. normáknak. A Kúria megállapította, hogy szakértői vélemény igazolta a puska hibáját. A termék hibája, a bekövetkezett kár és a kettő közötti okozati összefüggés felperes részéről bizonyításra került, azonban alperes nem bizonyította, hogy a termék hibátlan volt a forgalomba hozatal időpontjában, ezért nem tudta kimenteni magát a felelősség alól. Kimondta a bíróság azt is az ügyben, hogy a fegyver C. I. P. előírásoknak való megfelelése az alperes felelősség alóli mentesülését nem eredményezhette, ez a vizsgálat ugyanis - ahogyan arra a szakértő utalt - az egyedi konstrukcióbeli hibák kiszűrésére nem alkalmas. A kimentési ok ugyanis nem vitásan mindig a konkrét termékre, s nem típusra, vagy sorozatra kell, hogy vonatkozzon.

1.4. Fejlesztési kockázat, mint kimentési ok

A gyártó mentesül a felelősség alól annak bizonyításával is, hogy a termék általa történt forgalomba hozatala időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető. Ezen mentesülési ok annak ellenére szerepel a törvényben, hogy a 85/374 EGK tanácsi irányelv 15. cikke lehetőséget biztosított eltérő szabályozás megállapítására. „(1) A tagállamok b) a 7. cikk e) pontjától eltérve, jogszabályaikban fenntarthatnak vagy az e cikk (2) bekezdésében foglaltak szerint hozhatnak olyan szabályozást, amely akkor is megállapítja a gyártó felelősségét, ha a gyártó bizonyítja, hogy a termék forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és a technika akkori állása szerint nem volt felismerhető.” Ez a mentesülési ok valójában azt jelenti, hogy az ebbe a körbe eső kockázatot maga a fogyasztó, nem pedig a gyártó viseli. Ezen mentesülési ok biztosítja a gyártó

számára, hogy új technológia, fejlesztés bevezetése esetén - annak ellenére, hogy azok kockázatáról ismeretekkel, tapasztalatokkal még nem rendelkezik - mentesüljön az ebből eredő károk viselése alól. Ez az úgynevezett fejlesztési kockázat szabálya, melynek indoka, hogy a jogalkotó ne tegye ellenérdekelté a gyártókat a fejlesztésben, innovációban azzal, hogy a fenti kockázatot rájuk telepíti. Ezen mentesülési ok alól való kivételt jelent az új Ptk. 6:555. §. (3) bekezdése, mely alapján a gyógyszergyártó nem mentesülhet a tudomány és technika állására hivatkozással, amennyiben a kár a gyógyszer előírás szerinti alkalmazása során keletkezett. A gyógyszergyártókra vonatkozó fenti szabály már a Tftv-ben is megjelent, s 2005. október 30. napjától hatályos is volt. Ám azt megelőzően a gyógyszergyártók is kimenthették magukat arra hivatkozással, hogy a termék általa történő forgalomba hozatala időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető. Erre alapozottan állapította meg a bíróság a gyógyszergyártó alperes mentesülését a kártérítési felelősség alól a Pfv.22.188/2010/6 számú ítéletében. Az alperes bőrének kezelésére a II. r alperes által forgalmazott gyógyszert szedte, mely következtében, bizonyítottan a gyógyszer mellékhatásaként súlyos egészségügyi panaszai lettek, ezért kártérítési keresettel élt - többek között - a gyártóval, mint II. r. alperessel szemben. A gyártó a Tftv. azon rendelkezésére hivatkozással kérte a kereset elutasítását, hogy a gyógyszer forgalomba hozatala időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a gyógyszer alkalmazásának kezdete óta észlelt mindössze 23 hasonló tünettől járó eset nem jelenti a gyógyszer kifogásolt hatásainak felismerhetőségét, vagyis annak ismeretét, hogy a bekövetkezett egészségkárosodás a gyógyszer szedésével, annak hatásaként következett be. Ezért a bíróság bizonyítottan tekintette, hogy a gyártó vonatkozásában a mentesülési ok fennállt és az ellene benyújtott keresetet elutasította. Hangsúlyozandó, hogy a hatályos jogszabályi környezetben fentiek bizonyításával sem mentesülhetne a gyógyszer gyártója.

1.5. Jogszabály vagy hatósági előírás, mint mentesülési ok

Végül mentesül a gyártó a kártérítési felelősség alól abban az esetben is, ha bizonyítja, hogy a termék hibáját jogszabály, vagy hatósági előírás alkalmazása okozta. A termékek előállítása során a gyártó köteles a jogszabályokat, hatósági előírásokat betartani, s ha ezek alkalmazása hibás termék előállítását eredményezi, az kimentésre vezethet.

1.6. Az alapanyag és résztermék gyártójának mentesülése

A törvény a fentiekén túl további kimentési okokat biztosít az alapanyag és résztermék gyártója részére, hiszen a károsult közvetlenül velük szemben is felléphet a kárigénye érvényesítésére. Ebben az esetben a hivatkozott alanyok a gyártókat megillető kimentési okokon felül abban az esetben is mentesülnek, ha a hibát a végtermék szerkezete, illetve összetétele okozta, vagy a hiba a végterméket gyártó utasításának a következménye.

6. Felelősség az épületkárokért

Az új Ptk. LXXIII. fejezetben kevés módosítással vette át a régi Ptk. 352. § és a Ptk. 353. §-ának rendelkezéseit.

Maga az épületkár kifejezést a Ptk. nem definiálja, azonban a jogalkotó által e fejezet alá besorolt tényállások alapján meghatározható. Az épületkár mint gyűjtőfogalom magában foglal minden olyan káreseményt, amely mások vagyonában az épület egyes részeinek lehullásával vagy az épület hiányosságai következtében áll be, vagy a kárt valamely tárgynak lakásból vagy más helyiségből való kidobásával, kiejtésével vagy kiöntésével okozzák.

A régi Ptk. hatálybalépését követően megszületett az építésügyről szóló 1964. évi III. törvény -mára már hatályát veszítette-, és az épületeket az építmény gyűjtő fogalma alá helyezte. A 2. § b) pontja tartalmazta azt a meghatározást, mely szerint az épületeket, továbbá a műtárgyakat és más építményeket együttesen "építmények"-nek nevezett. Így szükségessé vált egy értelmező szabály, amely szerint az épületekre vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadóak az egyéb építményekre is. Ezt orvosolta a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegezéséről szóló 1977. évi IV. törvény, mely 686. §-ként bevezette, hogy az épületekre vonatkozó rendelkezéseit más építményekre is megfelelően alkalmazni kell. Megjegyzendő, hogy főleg ezen értelmezés a kerítés vonatkozásában szorult értelmezésre. A jelenleg hatályos az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 2. § 8. pontja tartalmazza az építmény fogalmát. Eszerint: „az építmény építési tevékenységgel létrehozott, illetve késztermékként az építési helyszínre szállított, - rendeltetésére, szerkezeti megoldására, anyagára, készütségi fokára és kiterjedésére tekintet nélkül - minden olyan helyhez kötött műszaki

alkotás, amely a terepszint, a víz vagy azok alatti talaj, illetve azok feletti légtér megváltoztatásával, beépítésével jön létre (az építmény az épület és műtárgy gyűjtőfogalma)”. Ugyanezen jogszabályhely meghatározza az épület fogalmát is, mely jellemzően „emberi tartózkodás céljára szolgáló építmény, amely szerkezeteivel részben vagy egészben teret, helyiséget vagy ezek együttesét zárja körül meghatározott rendeltetés vagy rendeltetésével összefüggő tevékenység, avagy rendszeres munkavégzés, illetve tárolás céljából.” A 2. § 15. pontja meghatározza a műtárgy fogalmát, mely szerint „mindazon építmény, ami nem minősül épületnek és épület funkciót jellemzően nem tartalmaz (pl. út, híd, torony, távközlés, műsorszórás műszaki létesítményei, gáz-, folyadék-, ömlesztett anyag tárolására szolgáló és nyomvonalas műszaki alkotások)”.

Az épületkárok megállapíthatósága független az adott épület jellegétől, így a felelősség akkor is megállapítható, ha a káresemény bekövetkezése nem lakóépülethez, hanem más rendeltetésű épülethez kapcsolódik, erre figyelemmel az épületen a garázs, pince, templom, üzemi építmény, sportcsarnok vagy akár egy sportpálya lelátójátát is érteni kell. Az épületkárok szabályainak építményekre való alkalmazásáról maga az új Ptk. 8:1. §-a rendelkezik rögzítve, hogy „az épületekre vonatkozó rendelkezéseket másépítményekre is megfelelően alkalmazni kell”.

A szakirodalomban találkozhatunk egy érdekes állásponttal, úgymint a kátyú károkra, a közútkezelő felelősségére az épület károkért való felelősség szabályainak alkalmazását elképzelhetőnek tartja, melyet az Étv. illetve az új Ptk. értelmező rendelkezéseiből vezette le.⁵¹ Az épületkárok körébe a jogalkotó négy különböző tényállást sorol: egyrészt azok a károk, amelyek az épület egyes részeinek lehullása vagy az épület hiányosságai következtében állnak be más személy vagyonában, másrészt azok a károk, amelyeket az épületen elhelyezett valamely tárgy leesése okoz. Idesorolható továbbá a valamely tárgy kidobása, kiejtése vagy kiöntése eredményeként bekövetkező károk is. A jogalkotó ezen utóbbi esetkörön belül tovább differenciál aszerint, hogy a károkozó magatartás lakásból vagy helyiségből, vagy az épület közös használatra szolgáló helyiségéből történt-e.

---

⁵¹ Andrik Szilárd-Román Róbert: A kátyúkárokról. Magyar Jog, 2012. 1. szám

1.1. Az épület egyes részeinek lehullásával és az épület hiányosságai révén másnak okozott károkért való felelősség

Az új Ptk. 6:560. § (1) bekezdésében az épület tulajdonosának felelőssége szakasz cím alatt két esetkörrel tárgyal. Az első eset, amikor a kárt az épület egyes részeinek lehullása vagy az épület hiányossága okozza. Az épületrész kifejezés kiterjed minden olyan, az épülettel dologi jogi értelemben akár alkotórészi, akár tartozéki kapcsolatban álló dologra, amely az építménnyel tartósan vagy más módon egyesített díszítés, a közös használatú helyiségekben (például lépcsőházban, folyosón) elhelyezett bármilyen tárgy hiányosságából, lehullásából származnak. A kommentárirodalom azonban nem tekinti az épületrészének a dekorációt, az épülettel nem egyesítették díszítést.

A bírói gyakorlatban példaként említhető, hogy az épület részének tekintettek az épület előtti közterületen található terasz fölé emelt, a tulajdonos épületéhez csatlakozó, cseréppel fedett, háromhajós faszervezetű tetőt, annak ellenére, hogy e tartozék más tulajdonában álló terület fölé nyúlt, és tartógerendái is más tulajdonában álló földterületen álltak. (6.Pf. 20.542/2007/6. számú jogeset)⁵²

Lényeges, hogy a károkozás az épület „nyugalmi állapotában” történjen. Abban az esetben ugyanis, ha akár az építkezés vagy az épületen végzett karbantartási munkálatok végzése folyamán következnek be, felmerülhet az építési-, illetve a karbantartási munkát végző felelőssége, illetve a veszélyes üzemi felelősség szabályainak alkalmazása is. Az alkalmazandó kártérítési alakzat kiválasztása ugyanakkor adott esetben problémát okozhat, hiszen nem minden esetben egyértelmű, hogy a károkozás az építési munkák során, hogy az épület nyugalmi állapotában következett-e be. Abban az esetben például, ha az épületen építési munkálatok folytak, vizsgálni kell, hogy a kár bekövetkezése ezen munkálatok következménye, vagy az épület valamennyi hiányosságára vezethető vissza. Önmagában azonban az a tény, hogy az adott épületelem lehullásakor az épületen éppen építési munkák zajlottak nem zárja ki a tulajdonos felelősségét sem. Nem állapítható meg ugyanakkor az épület tulajdonosának felelőssége, ha bizonyítható, vagy a kárt a kivitelezési munkák végzése során valamennyi kivitelezési tevékenységgel szoros összefüggésben következett be. Az épület hiányosságai körében nagy

---

⁵² Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2015. 482.o.

jelentőséggel bírnak az építési jogszabályok, előírások, hisz ezek azok, amelyek megmondják, hogy az adott épületrész, épületelem funkciójának betöltéséhez mire is van szükség. Ilyen például amikor egy épület nem rendelkezik az előírásoknak, szabályzatoknak megfelelő - kötelező jellegű - hófogó ráccsal vagy más olyan eszközzel, amely a hó lezúdulását képes megakadályozni. De a kitöredezett vagy teljesen hiányzó lépcső vagy a hiányzó korlát is ide tartozik. A Veszprémi Törvényszék 5.P.20.391/2019/12/I. számú rész- és közbenső ítéletében az alperes felelősségét állapította meg, figyelemmel arra, hogy a balesettel érintett lépcsősor, mely nem rendelkezett korláttal és az alperes kezelésében volt, nem felelt meg az Országos Településrendészeti és Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Kormány rendeletben (OTÉK) foglaltaknak. Az OTÉK 54. § (1) bekezdése kimondja, hogy az építményt és annak részeit úgy kell tervezni, megvalósítani, ehhez az építési termékek, építményszerkezetek és beépített berendezést úgy kell megválasztani és beépíteni, hogy a rendeltetésszerű használathoz biztonságos feltételeket nyújtsanak és ne okozzanak balesetet, sérülést, például a) elcsúszást, elesést (közlekedés közben), b) megbotlás, mellé lépést (nem megfelelő világítás miatt), c) leesést (váratlan szintkülönbségű, vagy korlát, mellvéd fal hiánya, kialakítási hibája miatt). Az OTÉK 64. § (1) bekezdése értelmében ....a lépcső úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy azt tegye lehetővé a használó biztonságos közlekedését, mondja ki a Veszprémi Törvényszék 5.P.2/12-I. számú határozata.

Az új Ptk. 6:560. §-a szerint az épület tulajdonos felelőssége kettős jellegű, tárgyi és felróhatóság alapú. Az építkezésre és karbantartásra vonatkozó szabályok megsértése ugyanis már önmagában megalapozza a tulajdonos felelősségét függetlenül attól, hogy a szabályokat a tulajdonos vagy más személy (pl. korábbi tulajdonos, kivitelező) sértette meg. Ilyenkor a tulajdonos nem mentheti ki magát azzal, hogy a szabálytalan építkezést nem ő végezte, vagy nem ő végeztette, ezért ilyenkor a tulajdonos felelőssége a felróhatóságtól független, azaz objektív. Abban az esetben viszont, ha a kár nem az építkezésre és karbantartásra vonatkozó szabályok megsértésének következményeként állt elő, a tulajdonos azzal mentheti ki magát, hogy az építkezés vagy karbantartás során eleget tett az új Ptk. által előírt kármegelőzési kötelezettségének, vagyis a károk megelőzése érdekében úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. Felelőssége tehát ebből a szempontból a felróhatóságtól függ, vagyis szubjektív alapú, ezért figyelemmel kell lenni az új Ptk.1:4.§ rendelkezéseiben foglaltakra. A jogalkotó szándéka a károsult védelme, hiszen ezen kártípusoknál a felelős személy megnevezése nehéz, sőt sokszor nem is lehetséges, ezért a felelősséget a tulajdonosra telepíti. Egyrészt, mert a tulajdonosnak van lehetősége az épület állapotára hatni javítással,

karbantartási munkákkal, másrészt a tulajdonos személye könnyen megállapítható, hisz az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján megállapítható. A károkozónak nem kell bizonyítani a károkozó személyét, csupán azt, hogy mely épület lehulló része, vagy hiányossága okozta a kárt.

Amennyiben az állam a tulajdonos, abban az esetben a kezelő (vagyonkezelő) tartozik felelősséggel, akire az épületet „az állam bízta”. A gyakorlatban komoly vitát vált ki a hasznélvező épületkárokról fennálló felelőssége. Az ellentábor érvelése szerint a hasznélvezet szabályaiból nem következik a felelőssége, tekintve, hogy pusztán a beállott kárról csak értesítési kötelezettség terheli a tulajdonossal szemben. A mellette szólók viszont azzal érvelnek, hogy a hasznélvező köteles a dolog fenntartásával, valamint a használatával kapcsolatos terheket viselni, kivéve a rendkívüli javításokat és helyreállításokat. Így, amennyiben az épület hiányossága elhárítható lett volna és ezek nem tartoznak a rendkívüli javítási kategóriába, abban az esetben a felelőssége megállapítható. Viszont ebben az esetben éppen a jogalkotói szándék nem valósul meg a károsult vonatkozásában, hisz így rá további bizonyítási nehézségek várnának (a hiba rendkívüli helyreállítási kategóriába tartozik-e vagy sem).⁵³ A felelősség alanyának vizsgálatánál figyelmet kell fordítani a társasházakra.

Speciális helyzet áll fenn azokban az esetekben, amikor a tulajdonostársak közös célját szolgáló épületrész, berendezés hibája, hiányossága okozza a kárt, hisz a társasház nem tulajdonos, a társasház csupán gyakorolja a tulajdonosi jogokat. Amennyiben a közös tulajdonú épületnek a hibája okozza a kárt a társasház felelősség és a tulajdonostársak kezességként felelnek hányad arányosan. A joggyakorlatban azonban találkozunk olyan határozattal, amely szerint az épület károkért való felelősség csak a harmadik személynek okozott kárért áll fent. Ilyen a BDT2002.656. számon közzétett eseti döntése, mely szerint az épület károkért való felelősség csak az épület tulajdonos által harmadik személynek okozott kár tényálláskörére vonatkozik. Ennek alapján valamelyik tulajdonostárs a károsult, a követelését a tulajdonostársak belső jogviszonya alapján kérheti. A BDT szerkesztőbizottsága megjegyzést fűzött ehhez a döntéshez, kifejezve eltérő álláspontját, mely szerint a társtulajdonosok, amennyiben az épület közös tulajdonú részében áll fent a hiány, illetve hiányosság, ami a kárt okozta, megengedhető számára, hogy a társasházzal, illetve

---

⁵³ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015.

tulajdonostársakkal szemben igényét érvényesítse. A társasház perbeli jogképességének elismerése a kártérítési perekben mára már elfogadott.⁵⁴

A második esetkör melyet az új Ptk.6:560. § (1) bekezdése taglal, az az épületen elhelyezett tárgyak leesésével okozott károkért való felelősség kérdése. Eszerint a leeséssel okozott kárért való felelősségre az (1) bekezdésben foglalt szabályt kell alkalmazni. Tehát a felelősség a tulajdonost terheli, de azzal az eltéréssel, hogy azt, akinek érdekében a tárgyat elhelyezték, az épület tulajdonosával egyetemleges felelősség terheli. A régi Ptk. szerint csak az érdekelt személy tartozott felelősséggel. A változással a jogalkotó itt is a károsult igényérvényesítését kívánta könnyíteni.

Ezen bekezdés tárgyi hatálya az épülettel alkotórészi kapcsolatban nem álló, az épületre felerősített tárgyak tartoznak. Tipikusan ilyen cégtábla, reklámtábla, zászló is.⁵⁵

Az új Ptk. 6:560. § (3) bekezdése szabályozza az épület tulajdonosát megillető azon jogot, amely alapján a tényleges károkozótól a kár megtérítését igényelheti. A megtérítési igény biztosítása arra szolgál, hogy amennyiben a kár vonatkozásában az épület tulajdonosának felelőssége megállapítást nyert, úgy az általa a károsult felé megtérített kárt, úgymond tovább hárítsa, feltéve, hogy a károkozó személyét azonosítható módon ismeri, és bizonyítani tudja a felelősségét megalapozó feltételeket.

1.2. Felelősség tárgyak kidobásával, kiejtésével vagy kiöntésével okozott kárért

Az új Ptk.6:561. §-a szövegezésében valamennyire eltérő a régi Ptk. 353. §-tól, tartalma azonban teljesen azonos. Valamely dolognak a lakásból vagy egyéb helyiségből való kidobásával, kiejtésével vagy kiöntésével okozott kárért az felel, aki valamilyen jogcímen a lakás vagy helyiség használója bérlője. Tehát a károk felelőse a lakás bérlője vagy jogcímes használója, amennyiben viszont a lakást a tulajdonos használja ő a felelős. Ha a kárt más személy okozta, és őt a lakás használója megnevezi a használó a kárért vele együtt, de csak a sortartásos kezesként az új Ptk. 6: 419. §-a szerint felel. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítani tudja, hogy a károkozó jogosulatlanul tartózkodott a helyiségben. Ilyen jogosulatlan tartózkodó személy pl. magánlaksértő, betörő.

---

⁵⁴ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 671-687. o.

⁵⁵Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 671-687. o.

A lakás fogalma alatt értünk minden olyan helyiséget, amely a lakáshoz tartozik (szoba, különálló kamra, pince). A lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény (Lt.) 91/A. § 1. pontja meghatározza a lakás fogalmát, azonban a bírói gyakorlatnak itt is jelentős szerep jut. „Más helyiség” alatt viszont bármilyen célt szolgáló helyiséget kell érteni, ilyen az iroda, üzlet, műhely, raktár.⁵⁶

A jogszabály nem ad eligazítást a használat időtartama tekintetében, azaz, hogy mennyi időelteltével válik valaki látogatóból úgynevezett használóvá. Manapság népszerű Airbnb zés esetén lényeges lehet, hogy valaki 1 vagy 2 éjszakára megszáll és ekkor történik a károkozás, kérdés ki lesz a felelős. A bírói gyakorlatra hárul ezen feladat megoldása.

Amennyiben viszont a károkozó magatartás, vagyis a tárgy kidobása, kiejtése vagy kiöntése az épület közös használatára szolgáló helyiségből történik az okozott kárért az épület tulajdonosa felelős. Ugyanúgy, mint az (1) bekezdés szerint a bérlő, illetve használó felelősségénél, ezen esetkörben is van lehetőség kimentésre, méghozzá, ha az épület tulajdonosa megnevezi a károkozót, azonban ebben az esetben is kezessé kell felel.

2. Mentésülés

2.1. Mentésülés az épület egyes részeinek lehullásával okozott kárfelelősség alól

Az általános deliktuális kárfelelősségi szabályoknál lényegesen szigorúbb szabályokat állapít meg a Ptk. az épület egyes részeinek lehullásával vagy az épület hiányosságai révén másnak okozott károk esetében. A törvény az ilyen károkért a felelősség alanyává minden esetben az épület tulajdonosát teszi. Ennek egyrészt prevenciós céljai vannak, hiszen az épület tulajdonosa van leginkább abban a helyzetben, hogy felügyelje az épület állapotát, megelőzze, hogy annak hiányosságai vagy arról lehulló dolgok másnak kárt okozzanak. Másrészt a károsult szempontjai is indokolják a felelősség fentiek szerinti telepítését, hiszen lényegesen könnyebb a tulajdonost megállapítani, mint felkutatni azt a személyt, akinek a károkozás ténylegesen betudható.⁵⁷ A törvény azonban biztosítja a tulajdonosnak, hogy regressz igényvel éljen a tényleges károkozóval szemben. Az épület

---

⁵⁶ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 671-687.o.

⁵⁷ Barta Judit-Barzók Tímea-Csók Csilla (szerk.): Magyarázat a kártérítési jogról. 2.2.3. Online jogtár (uj.jogtar.hu)

tulajdonosának a mentesüléshez két - konjunktív - feltétel fennállását kell bizonyítania. Egyfelől bizonyítania kell, hogy az építkezésre és a karbantartásra vonatkozó szabályokat nem sértették meg, illetve azt is, hogy az építkezés és karbantartás során a károk megelőzése érdekében nem járt el felróhatóan, azaz úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. (A régi Ptk. tartalmát tekintve azonos módon szabályozta a kárfelelősséget, a bevezetett változtatás igazából stilisztikai módosítás) A kimentés kettős jellegű tehát. Egyrészt felróhatósági alapú, azonban ez egy szűkebben értelmezett felróhatóság, hiszen azt kifejezetten az építkezés, karbantartás során, a károk megelőzése tekintetében kell figyelembe venni. Másrésztől azt is bizonyítania kell a tulajdonosnak, hogy az építkezésre és karbantartásra vonatkozó szabályokat nem sértették meg. Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem azt jelenti, hogy a tulajdonos mentesül, ha ő maga betartotta a hivatkozott szabályokat. Mentesülésről kizárólag abban az esetben lehet szó, ha senki nem sértette meg azokat. Amennyiben bárki megsértette ezen szabályokat (akár a korábbi tulajdonos, kivitelező, korábbi karbantartó), az emiatt bekövetkező kárért az felel, aki a károsodáskor az épület tulajdonosa, mint ahogy ez a Kúria Pfv.III.21853/2012/5 számú határozatában is megállapításra került. Az ügy tényállása szerint a társasház szennyvíz elvezető aknájában dugulás történt, mely következtében a szennyvíz elárasztotta az egyik lakó lakását, kárt okozva tartozékaiban és a berendezésekben. A felperes ezen kár megtérítése iránt indított pert a társasházzal szemben. A bíróság kimondta, hogy az esetre az épületkárokért való felelősség szabályai alkalmazandók, ezért alperesnek a mentesüléshez azt kellett volna bizonyítania, hogy az építkezésre és karbantartásra vonatkozó szabályokat nem sértették meg, és az építkezés vagy karbantartás során a károk megelőzése érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt. Alperes védekezése szerint a karbantartás során az elvárható módon járt el, a lakás elázását pedig a kivitelező hanyag munkája okozta. Nem volt megalapozott azonban alperesi védekezés, ugyanis nem volt vitás, hogy az építkezés során az építkezésre vonatkozó szabályokat megsértették, hiszen a szennyvízcsatorna eldugulását a kivitelező által az úgynevezett fordító aknában hagyott fadarabok és építési törmelék okozta. Az építési és karbantartási szabályok megsértése esetén pedig a tulajdonos felelőssége akkor is fennáll, ha az építési szabályokat nem ő, hanem a kivitelező sértette meg és a hibáról neki tudomása sem volt.

Érdemes azt is hangsúlyozni, hogy az építkezésre és karbantartásra vonatkozó szabályok alatt nem kizárólag a vonatkozó jogszabályokat kell érteni, hanem a szabványok, valamint az adott tevékenységre vonatkozó mérnöki és egyéb szakmai, karbantartási szabályokat is.

A karbantartási kötelezettségének megszegése miatt állapította meg az épület tulajdonosának kártérítési felelősségét a bíróság a BDT 2001.401. számon közzétett esetben is. A felperes gépjárművére nagy mennyiségű hó esett az alperesi társasház tetejéről, mely következtében a felperesi jármű károsodott. A bíróság megállapította, hogy az alperesi kártérítési felelősség alapja az volt, hogy a karbantartási - hó eltakarítási - kötelezettsége vonatkozásában terheli mulasztás. Az adott körülmények között ugyanis elvárható lett volna tőle, hogy a lapos tetejű házról a havat és jeget eltakarítsa. Mivel azonban a karbantartási kötelezettsége tekintetében nem úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható, nem mentesülhetett a felelősség alól.

Ugyancsak megállapította a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 23.P.20.730/2010/30. számú ítéletében az alperes kártérítési felelősségét arra alapozottan, hogy karbantartási kötelezettségeit felróhatóan megszegte, mikor a tulajdonában álló terasz hiányzó korlátjából kiálló vasszög felsértette egy kiskorú gyermek arcát. A bírósági indokolás szerint a tulajdonos nem ellenőrizte rendszeresen az épületet, annak ellenére nem javította ki a hibát, hogy a per tárgyát képező balesetet megelőzően már a helyi újság is beszámolt arról, hogy balesetveszélyes a terasz, ráadásul tudomással bírt arról, hogy korábban már többször megtörtént, hogy a fakorlátot eltulajdonították. Ezért a felelősség alól nem mentesülhetett. Fentiekben kifejtettel azonos tartalommal határozza meg a mentesülés feltételeit a Ptk. 6:560. §. (2) bekezdése az épületen elhelyezett tárgyak leesésével okozott károkért való felelősség esetén. Az eltérés mindössze a felelős személyében mutatkozik meg, hiszen egyetemesen rögzíti a jogszabályhely a tulajdonos és azon személy felelősségét, akinek az érdekében a tárgyat az épületen elhelyezték.

2.2. Felelősség az lakásból kidobott, kiejtett, kiöntött tárgyak által okozott károkért

Fentiektől eltérő módon telepítette a felelősséget a törvényhozó valamely tárgynak a lakásból vagy más helyiségből való kidobásával, kiejtésével, vagy kiöntésével okozott kárért. A felelősség alanya ugyanis ebben az esetben nem elsődlegesen a tulajdonos, hanem a lakás bérlője, vagy egyéb jogcímen használója. Ez természetesen lehet a tulajdonos is. A szabályozás oka, hogy gyakran fordul elő, hogy a lakást ténylegesen nem a tulajdonos, hanem egyéb személy (bérlő, albérlő, szívességi lakáshasználó, haszonélvező) használja. A felelősség szempontjából annak van jelentősége, hogy kinek a rendelkezése alatt áll a lakás, vagy helyiség. Így nem tekinthető a lakás használójának az a

személy, akinek a tulajdonos vagy a bérlő mindössze egy-két éjszakára engedi át a lakás használatát.⁵⁸ A felelős személy mindössze egy esetben mentesülhet a felelősség alól, mégpedig akkor, ha bizonyítja, hogy a károkozó jogosulatlanul tartózkodott a helyiségben. Minden más esetben - felróhatóságtól függetlenül - felel a kárért. Ilyen személynek minősül többek között a betörő, vagy magánlaksértő. A károkozó személyt olyan módon kell megneveznie, hogy ő azonosításra alkalmas legyen, illetve állítását bizonyítania kell.

Mégsem kell azonban megtérítenie a kárt a lakás bérlőjének, vagy más jogcímen történő használójának az esetben, ha a megnevezi a károkozót és a kár tőle be is hajtható. Ugyanis a károkozó megnevezése esetén a lakás bérlőjének vagy használójának a felelőssége egy mögöttes, másodlagos felelősségé alakul olyan módon, hogy egyszerű kezesként fog felelni az okozott kárért. Felelőssége tehát ilyen esetben is fennmarad, de elsősorban a tényleges károkozóval szemben kell fellépni és csak akkor köteles megfizetni a kárt, ha az a tényleges károkozótól behajthatatlan.

Az épület tulajdonosa felelős ellenben a kárért, ha azt valamely tárgynak az épület közös használatára szolgáló helyiségéből történő kidobásával, kiejtésével vagy kiöntésével okozták. A tulajdonos felelőssége feltétlen, azt semmilyen módon kimenteni nem tudja. Amennyiben azonban megnevezi a károkozót, kezesként felel a kárért.

7. Felelősség az állatok által okozott károkért

Általánosságban elmondható, hogy a jogszabály egy speciális felelősségi alakzatként tekint az állatok által elkövetett károkozásra. Az állatok által okozott kár lényegében egy adott állat magatartásával összefüggő, az állat magatartásából eredeztethető kár.

A hatályos Ptk. az állatkárokért való felelősség rendszerét részben átalakította és a korábbi szabályozás szerinti kettő helyett, három tényállási elemet tartalmaz. Az új felelősségi rendszer a Ptk. LXXIV. fejezetében kapott helyett. Ez alapján a törvény külön szabályozza a se nem veszélyes, se nem vadászható állat által, külön a veszélyes állat által, valamint külön a vadászható állat által okozott károk körét. Az állatok általi károkozás egyik legfontosabb csoportosítási szempontja az, hogy milyen típusú, fajtájú állat okoz kárt. Itt arra kell gondolni, hogy kárt okozó állat veszélyes vagy sem,

---

⁵⁸Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 685. o.

illetve vadászható-e vagy sem. Ezen kérdéseknek rendkívül lényeges szerepe van az állatok által okozott károkért való felelősségvállalásnál. Tulajdonképpen az állat veszélyesség szerinti besorolása alapozza meg a kárért való felelősségi alakzatokat.

Az állatok által okozott károk szempontjából az elsődlegesen tisztázandó kérdés az, hogy az állat által okozott károk esetén ki viseli a felelősséget. Az állatok által okozott károk kárfelelősségi alakzata esetében főszabály szerint az állat által okozott kárért az állattartó felel, ennek kérdését az új Ptk. 6:562.§ (1) bekezdése rendezi. Fontos azonban kiemelni, hogy a jogalkotó nem az állat tulajdonosát, hanem az állat tartóját teszi felelőssé. A jogszabály ugyanakkor nem határozza meg, hogy ki minősül állattartónak, erre az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény ad meghatározást.

1.1. Mentésülés a se nem veszélyes, se nem vadászható állat által okozott kárfelelősség alól

Az első kategóriába jellemzően a háziállatok, haszonállatok, kedvtelésből tartott állatok tartoznak. Az ezen állatok által okozott károkért az állat tartója felel. Az állattartó abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy az állattartásával kapcsolatban felróhatóság nem terheli, azaz úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Hogy az adott helyzetben mi minősül elvárható magatartásnak az állat tartása vonatkozásában, az eset összes körülményei alapján állapítható csak meg. Nyilvánvalóan nem mentheti ki magát az állattartó, amennyiben a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket nem tartja be. Ha például a gazda a kutyáját közterületen póráz nélkül sétáltatja, s e közben a kutya kárt okoz, nem mentheti ki magát a felelősség alól, tekintve, hogy megszegte a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló 41/2010. Kormányrendelet 17. § (1) bekezdésében foglaltakat. Fontos megjegyezni, hogy az állatok tartására vonatkozóan helyi szinten is születnek szabályozások (önkormányzati rendeletek), ezek be nem tartása, ugyanúgy akadályát képezi a mentesülésnek. Pusztán a vonatkozó jogszabályok betartása nem feltétlenül elég azonban a mentesüléshez, a felróhatóság vonatkozásában az eset összes körülményét vizsgálni kell. Ezzel összefüggésben a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.097/2008/6 számú ítéletében a vizsgálandó szempontok kiterjesztő értelmezésének szükségszerűségét fogalmazta meg. Ez alapján: „az állattartó által felügyelt állat által okozott kárért való felelősség elbírálása során nem csak a közvetlen felügyelettel és őrzéssel kapcsolatos feladatok ellátásának, hanem a tartás összes feltételének jelentősége van; így az elhelyezés technikai feltételeinek, az állatok megfelelő

elkülönítésének, és annak is, hogy a felügyeletet kellő számú személy látja-e el.”⁵⁹ Az állatok által okozott károk körében a leggyakoribb a kutya támadások során okozott kár. Ilyen ügyben állapította meg az állattartó alperes felróhatóságát a bíróság a BH 1998.381. számon közzétett ügyben. Eszerint a felperes, valamint az állattartó alperes gyermeke az alperesi ingatlan bekerítetlen udvarában játszottak, mikor is a láncon tartott kutya felperest megtámadta, melynek következtében sérüléseket szenvedett. A felülvizsgálati eljárásban a bíróság kimondta, hogy a felróhatóság körében azt kell vizsgálni, hogy az állattartás módja alkalmas volt-e annak kizárására, hogy az állat másnak kárt okozzon. Azzal, hogy a kutyát láncon tartotta, de szájkosarat nem tett rá, veszélyeztette az ingatlanára érkező személyeket, különösen gyermekeket, akik a kutya mozgási szabadságát nem is tudják felmérni. Így nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a felelőssége fennáll. Az állatok károkozásai azonban igencsak sokfélék lehetnek, nem korlátozódnak kizárólag a támadásos esetekre. Megállapította a bíróság például az állattartó felelősségét abban az ügyben, melyben az alperes szarvasmarhái, miután a villanypásztor vezetéke elszakadt, átkóboroltak a szomszédos ingatlanra, ahol az ott termesztett kukoricában tettek kárt. A bíróság megállapítása szerint felperes abban az esetben járt volna el elvárhatóan, ha biztosítja, hogy a szarvasmarhái ne tudjanak kikerülni az ingatlanról. Mivel az állatok a rosszul elkerített ingatlanról ki tudtak szökni, s ez tette lehetővé a károkozásukat, az alperes felelős a kárért. (Pfv.III.21.497/2011/1)

1.2. Mentésülés veszélyes állat által okozott kárfelelősség alól

Fentiekől eltérően alakul a kárfelelősség veszélyes állatok károkozásánál. A Ptk.6:562. § (2) bekezdése értelmében ugyanis a veszélyes állat tartója a veszélyes üzemi felelősség szabályai szerint felel. Az állattartó ezek szerint abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha a kárt a veszélyes állat tartásán, mint tevékenységen kívül eső, elháríthatatlan ok idézte elő. A veszélyes állatok általi károkozásért való kárfelelősség objektívizált, fokozott felelősség, mivel csak szűk körben van lehetőség kimentésre. A kimentéshez azt kell bizonyítani, hogy a kárt üzemkörön kívüli elháríthatatlan ok, azaz veszélyes állat tartásán kívül eső elháríthatatlan ok okozta. A veszélyes állatok tartásának szabályait részletesen tartalmazza az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény, valamint a 85/2015 FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól, így a felelősség vizsgálatának szempontjából ezen jogszabályok szolgálhatnak kiindulásul, azonban itt

---

⁵⁹ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2015. 694. o.

érvényesül az az álláspont, hogy kizárólag a jogszabályi rendelkezések betartása nem feltétlenül elegendő a mentesüléshez.

A kárigény érvényesíthetőségének ideje itt lerövidül az általános szabályokhoz képest, mindösszesen „csak három éves” elévülési határidő áll rendelkezésre.

1.3. Mentés vadászható állat által okozott kárfelelősség alól

Új felelősségi tényállási elemként került a Ptk. a 6:563. §-ba a vadászható állat által okozott kárért való felelősség szabálya. Érdeemes tisztázni, hogy ezen felelősségi alakzat a vadászható állat által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárviselés szabályait tartalmazza. A vadászható állatok által a mező és- erdőgazdálkodásban okozott károk viseléséről a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vtv.) rendelkezik, melyre vonatkozó szabályok inkább kártelepítő, mintsem a felelősség logikájára épülő szabályok. Ezek a rendelkezések kívül esnek a deliktuális felelősség logikáján, így a Ptk. hatályba lépését követően is a kódexen kívül maradtak. A mező és- erdőgazdálkodáson kívüli károkozásra vonatkozó szabályok, azonban a klasszikus polgári jogi felelősségi szabályok alá tartoznak, így helyet kaptak a törvénykönyvben is. Jellemzően ilyen károknak tekinthetőek a vadak által különböző tárgyokban (gépjármű, kerítés, sírkő) okozott károk, háziállatok elpusztításával okozott károk (pl. róka által elhordott baromfi), vagy éppen a vad által az erdőn kívül okozott személyi károk (vaddisznó támadás játszótéren). Az e körbe tartozó károkért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületén a károkozás történt, illetve, ha a károkozás nem vadászterületen történt, akinek a területéről a vad kiváltott. A vadászatra jogosult abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt ellenőrzési körén kívül eső, elháríthatatlan ok idézte elő. A mentesülési okot a jogirodalomban több kritika is érte. Döme Attila meglátása szerint jogértelmezési problémát okozott, hogy a „Ptk. újabb rezsimet is hozott a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárért való felelősség rendjében. Kikerült a jogszabályokból a veszélyes üzemi felelősségre utaló szabály, helyette önálló felelősségi tényállást konstruált a jogalkotó, és abban olyan fogalmat vezetett be, melynek nincs sem jogszabályi háttere (a vadászatra jogosult ellenőrzési

feladatait semmilyen jogszabály nem határozza meg), sem jogirodalmi alapja, sem joggyakorlati kimunkálása, és a javaslat vagy a törvény indokolása sem ad kellő támpontot.”⁶⁰

Barta Judit szerint az ellenőrzési kör a vadászatra jogosultak esetében nem értelmezhető. Az ellenőrzést álláspontja szerint a vadászterületek nagysága, a pontosan nem meghatározható számú, folyamatosan mozgásban lévő, rejtőzködő életmódot folytató vadállomány lehetetlenné teszi, éppen ezért a Vtv. sem teszi azt kötelezővé. Mivel már a kiinduló pont is egy téves jogi értelmezésen alapul, azt sem lehet megállapítani, hogy mi esik az ellenőrzési körön kívül, azaz mire hivatkozással mentesülhetne a vadászatra jogosult. Az értelmezési problémák kezelésére került a Vtv.75./A § (1) bekezdésébe az a kitétel, hogy az ellenőrzési körön kívüli oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni.⁶¹

Erre alapozottan a kimentés meglehetősen szűk körben képzelhető el, olyan, a vadászati jog gyakorlásával, illetve a vadgazdálkodással össze nem függő külső körülmények jöhetnek szóba, amelyek befolyásolják a vadak természetes viselkedését és arra a vadászatra jogosult nem bír ráhatással. Ilyenek lehetnek pl. nagyobb árvizek, ipari katasztrófák (lásd vörösiszapkatasztrófa), amelyek a vadakat kiszorítják élőhelyükről, emiatt tömegesen jelennek meg lakott területen, közutakon, vagy szélsőséges időjárási körülmények, árvizek, melyek megakadályozzák a vadak rendes táplálkozását és emiatt kertekben keresnek táplálékot.

VIII. Összegzés

Összegzésként elmondható, hogy az új Ptk. a károkozásért való felelősség szabályozását tekintve érdemi változásokat vezetett be azzal, hogy külön választotta a deliktuális és a kontraktuális felelősségi szabályokat. A szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályozása alapjaiban változott meg azzal, hogy a felelősségi rendszert objektív alapokra helyezte a törvény. Azonban a szerződésen kívüli kártérítési felelősség alól történő mentesülés szabályai vonatkozásában ilyen alapvető változásokról nem beszélhetünk. A szerződésen kívül okozott kárért való felelősség generálklauzulája változatlan tartalommal jelenik meg az új kódexben is, az „adott helyzetben

---

⁶⁰ Döme Attila: A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében. Polgári jog 2016/12. szám

⁶¹ Barta Judit: A vadászható állat által okozott kárral és a vadkárral kapcsolatos néhány aktuális jogkérdés. Polgári jog 2020/9-10. szám

elvárható magatartást” mércéjét állítva a felróhatóság vizsgálatának központjába. A felelősségi szabály az elmúlt évtizedekben jól bevált, kikristályosodott bírósági gyakorlata alakult ki, mely továbbra is alapul szolgálhat az ítélkezési gyakorlat számára. A kodifikáció hangsúlyosabban érintette az új Ptk. 6:535-6:563. §-aiban szabályozásra kerülő egyes kártérítési tényállásokat. Egyrészt bővítette a különleges tényállások körét, másrészt a már korábban szabályozott tényállások is kiegészítésre, pontosításra kerültek. Bekerült többek közt a törvénybe a más személy által okozott kárért való felelősség, részben átalakította a közhatalom gyakorlásával okozott kárért való felelősség szabályait, külön törvényből átvételre kerültek a termékfelelősség szabályai, illetve az állatok által okozott kárért való szabályai bővültek a vadászható állat által okozott kárfelelősségi szabályokkal. A változások nem érintették azonban a kárfelelősség alóli mentesülés feltételeit. Ezen speciális tényállásokra vonatkozó rendelkezések mögött továbbra is figyelembe kell venni a felelősség általános szabályát, a felróhatóságot, hiszen azokban az esetekben, mikor eltérő felelősségi szabály alkalmazását nem írja elő a jogszabály, a felelősség alól történő kimentés feltételei az általános szabályok szerint alakulnak. De nem változtak a szabályok azokban az esetekben sem, melyekben az általánostól elértő mentesülési szabályt ír elő a jogszabály. Ilyen kimentési feltételeket rögzít az új törvény a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott kár esetén, de különleges kimentési szabályok vonatkoznak a megbízóra a megbízott által - megbízotti minőségben - harmadik személynek okozott kár esetén, a gondozóra a vétőképtelen személy által okozott kár esetén, a termék gyártójára a termék hibája kapcsán keletkezett kár esetén, az épületkároknak, valamint az állatok károkozása esetén. Tekintettel arra, hogy a deliktuális kárfelelősség alól történő mentesülés szabályai évtizedek óta változatlanok, nemcsak az általános, de a különleges tényállásokra vonatkozóan is, a bírósági jogalkalmazási gyakorlat is kellően kimunkált és következetes, s zsinórmértékül szolgálhat az aktuális ügyek elbírálása során is.
